



Rozwój średnich, małych i bardzo małych miast województwa małopolskiego

Development of medium-sized, small and very small towns of Małopolskie Voivodship



Rozwój średnich, małych i bardzo małych miast województwa małopolskiego

Development of medium-sized, small and very small towns
of Małopolskie Voivodship

Urząd Statystyczny w Krakowie Statistical Office in Kraków

Opracowanie merytoryczne

Content-related works

Urząd Statystyczny w Krakowie

Statistical Office in Kraków

pod kierunkiem

supervised by

Agnieszka Szlubowska

Zespół autorski

Editorial team

Marcin Marosz

Prace redakcyjne

Editorial work

Małgorzata Jasiołek, Anna Nowak, Grzegorz Ruta

Skład i opracowanie graficzne

Typesetting and graphics

Marcin Marosz

e-ISBN 978-83-7403-294-0

Publikacja dostępna na stronie internetowej

Publications available on website

Przy publikowaniu danych GUS prosimy o podanie źródła

When publishing Statistics Poland data — please indicate the source

Przedmowa

Województwo małopolskie, będące jednym z najbardziej zróżnicowanych regionów Polski to nie tylko jego dynamiczna stolica miasto Kraków, lecz również sieć średnich, małych i bardzo małych miast, które odgrywają ważną rolę w kształtowaniu lokalnej gospodarki, tożsamości i życia społecznego. Właśnie w tych ośrodkach toczy się codzienne życie tysięcy mieszkańców, zachodzą zmiany, rozwijają się lokalne inicjatywy, pojawiają się wyzwania dla całego województwa. Miasta stanowią centra życia społecznego, gospodarczego i kulturowego. Ich różnorodność, zarówno pod względem wielkości, historii, jak i struktury społecznej, sprawia, że stanowią one fascynujący obiekt badań i analiz.

Przekazuję Państwu najnowszą publikację Urzędu Statystycznego w Krakowie zatytułowaną „Rozwój średnich, małych i bardzo małych miast województwa małopolskiego”, która jest próbą kompleksowego spojrzenia na procesy rozwoju zachodzące w mniejszych miastach w regionie. Publikacja stanowi zbiór danych, pozwalających przyjrzeć się miastom z różnych perspektyw. Autorzy przeanalizowali najnowsze dane statystyczne oraz długookresowe trendy, mające wpływ na zmiany zachodzące w miastach. W szczególności skoncentrowano się na aspektach demograficznych, ekonomicznych, infrastrukturalnych oraz środowiskowych, mających kluczowe znaczenie dla ich przyszłości. Celem autorów było zdiagnozowanie obecnego stanu oraz stworzenie przestrzeni do refleksji nad przyszłością mniejszych miast województwa poza metropolią. Procesy, które poddano analizie dotyczą zmiany liczby mieszkańców, ale także sposobu, w jaki organizowane są przestrzeń, infrastruktura, usługi publiczne oraz życie codzienne mieszkańców.

Publikacja jest adresowana dla badaczy i praktyków zajmujących się polityką miejską, jak również dla samorządowców, mieszkańców oraz wszystkich zainteresowanych przyszłością lokalnych wspólnot w Małopolsce.

Polecając Państwu niniejsze opracowanie dziękuję wszystkim osobom i instytucjom za przekazane uwagi oraz dane statystyczne, które wzbogaciły jego treść. Zachęcam do czytania najnowszych opracowań statystycznych, dostępnych na stronie internetowej Urzędu.

Dyrektor
Urzędu Statystycznego w Krakowie



Agnieszka Szlubowska

Preface

The Małopolskie Voivodeship, one of the most diverse regions of Poland, is not only home to its dynamic capital, the city of Kraków, but also a network of medium-sized, small, and very small towns that play a significant role in shaping the local economy, identity, and social life. It is in these towns that the daily lives of thousands of residents unfold, changes occur, local initiatives develop, and challenges emerge for the entire region. Towns serve as centers of social, economic, and cultural life. Their diversity — in terms of size, history, and social structure — makes them a fascinating subject for research and analysis.

I present to you the latest publication of the Statistical Office in Kraków, titled “Development of medium-sized, small, and very small towns in the Małopolskie Voivodeship”, which offers a comprehensive view of the development processes taking place in smaller towns in the region. The publication is a collection of data that allows for a multifaceted look at these towns. The authors analyzed the latest statistical data and long-term trends that influence the changes occurring in towns. Particular focus was placed on demographic, economic, infrastructural, and environmental aspects, all of which are crucial to their future. The goal was to diagnose the current state and create a space for reflection on the future of the smaller towns in the voivodeship beyond the metropolis. The processes analyzed include changes in population size, as well as the ways in which space, infrastructure, public services, and daily life are organized.

This publication is intended for researchers and practitioners involved in urban policy, as well as for local government officials, residents, and all those interested in the future of local communities in Małopolska.

In recommending this study to you, I would like to thank all individuals and institutions for their comments and the statistical data provided, which have enriched its content. I encourage you to read the latest statistical studies available on the website of the Statistical Office in Kraków.

Director
Statistical Office in Kraków

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'A. Szlubska', with a stylized flourish at the end.

Agnieszka Szlubska

Spis treści

Contents

Przedmowa	3
Preface	4
Objaśnienia znaków umownych i ważniejsze skróty	9
Symbols and major abbreviations	9
Synteza	10
Executive summary	11
1. Sieć miast województwa małopolskiego	12
1. Network of towns in the Małopolskie Voivodship	12
2. Procesy demograficzne	14
2. Demographic processes	14
3. Rynek pracy i przedsiębiorczość	24
3. Labour market and entrepreneurship	24
4. Jakość życia	32
4. Quality of life	32
5. Wskaźnik rozwoju średnich, małych i bardzo małych miast województwa małopolskiego	61
5. Development index of the middle-size, small and very small towns of the Małopolskie Voivodship	61
6. Analiza wskaźnika rozwoju średnich, małych i bardzo małych miast województwa małopolskiego	67
6. Analyse of development index of the middle-size, small and very small towns of the Małopolskie Voivodship	67
7. Uwagi metodologiczne	80
7. Methodological notes	86

Spis tablic

List of tables

	Tablica Table	Strona Page
Podstawowe dane o miastach	1	13
Basic data about towns	1	13
Ruch naturalny w miastach	2	16
Vital statistics in towns	2	16
Przeciętne wartości wskaźników obciążenia demograficznego według grup wielkości miast	3	21
Average values of demographic dependency ratios by size groups of towns	3	21
Migracje na pobyt stały według grup wielkości miast	4	23
Migrations for permanent residence by size groups of towns	4	23
Pracujący według grup wielkości miast	5	24
Employed persons by size groups of towns	5	24
Bezrobotni zarejestrowani według grup wielkości miast	6	26
Registered unemployed persons by size groups of towns	6	26
Dojazdy do pracy na podstawie danych NSP 2021 według grup wielkości miast	7	29
Journeys to work according to National Census 2021 by size groups of towns	7	29
Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON - wskaźniki	8	30
National economy entities in the REGON register - indicators	8	30
Wybrane informacje o centrach kultury, domach kultury, ośrodkach kultury, klubach i świetlicach	9	41
Selected data on activity of centres of culture, cultural centres and establishments, clubs and community centres	9	41
Edukacja i opieka nad dziećmi - wskaźniki	10	47
Education and care of children - indicators	10	47
Wybrane informacje o odpadach komunalnych wytworzonych w ciągu roku w 2022 r.	11	53
Selected data on municipal wastes generated during the year in 2022	11	53
Wybrane informacje o turystycznych obiektach noclegowych	12	57
Selected data on tourist accommodation establishments	12	57
Wybrane wskaźniki dotyczące rozwoju miast średnich, małych i bardzo małych	13	63
Selected indicators of development of the middle-size, small and very small towns	13	63
Miasta ze względu na wartość wskaźnika w obszarach demografii i rynku pracy	14	76
Towns by the value of the development index in the areas of demography and labour market	14	76
Miasta ze względu na wartość wskaźnika w obszarach demografii i jakości życia	15	77
Towns by the value of the development index in the areas of demography and quality of life	15	77
Miasta ze względu na wartość wskaźnika w obszarach rynku pracy i jakości życia	16	77
Towns by the value of the development index in the areas of labour market and quality of life	16	77

Wykresy i mapy

Charts and maps

	Wykresy i mapy Charts and maps	Strona Page
Lokalizacja miast (mapa)	1	12
Towns localization (map)	1	12
Zmiana liczby ludności w miastach w latach 2012-2022 (mapa)	2	15
Change in towns population in 2012-2022 (map)	2	15
Populacja miast według grup wielkości (wykres).....	1	15
Towns population by size (chart)	1	15
Przyrost naturalny na 1 000 ludności w 2022 r. (mapa).	3	17
Natural increase per 1000 population in 2022 (map).....	3	17
Populacja miast według ekonomicznych grup wieku w 2022 r. (wykres).....	2	18
Population of towns by economic age groups in 2022. (chart)	2	18
Współczynnik starości demograficznej w 2022 r. (mapa).....	4	19
Rate demographic of ageing in 2022 (map)	4	19
Współczynnik obciążenia demograficznego w 2022 r. (mapa)	5	20
Age dependency ratio in 2022 (map)	5	20
Ogólne saldo migracji na 1 000 ludności w 2022 r. (mapa)	6	22
Total net migration per 1 000 population in 2022 (map)	6	22
Pracujący na 100 osób w wieku produkcyjnym w 2022 r. (mapa)	7	25
Employed persons per 100 person in working age in 2022 (map)	7	25
Bezrobotni na 100 osób w wieku produkcyjnym w 2022 r. (mapa).....	8	27
Registered unemployed persons per 100 person in working age in 2022 (map)	8	27
Współczynnik aktywności ekonomicznej według NSP 2021 (mapa).....	9	28
Economic activity ration according to National Census 2021 (map).....	9	28
Podmioty gospodarki narodowej na 1 000 ludności w 2022 r. (mapa)	10	31
National economy entities per 1000 population in 2022 (map)	10	31
Wypadki drogowe na 10 000 mieszkańców (wykres)	3	33
Road accidents per 10000 citizens (chart)	3	33
Powierzchnia użytkowa mieszkań na jedną osobę w 2022 r. (mapa).....	11	34
Useful floor area of dwellings per one person in 2022 (map).....	11	34
Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkań oddanych do użytkowania w 2022 r. (mapa)	12	35
Average useful floor area of dwellings completed in 2022 (map)	12	35
Korzystający z instalacji w % ogółu ludności w 2022 r. (wykres)	4	37
Persons using systems in % of total population in 2022 (chart)	4	37
Ludność na jedną bibliotekę publiczną lub filię w 2022 r. (mapa)	13	38
Population per one public library and branches in 2022 (map).....	13	38
Członkowie kół/klubów/sekcji na 1 000 ludności w 2022 r. (mapa)	14	40
Population per one public library and branches in 2022 (map).....	14	40
Ludność na jedną przychodnię w 2022 r. (mapa)	15	42
Population per one out-patient entity in 2022 (map)	15	42
Ludność na jeden sklep i stację paliw w 2022 r. (mapa)	16	44
Population per one shop and petrol station in 2022 (map).....	16	44
Odstętek dzieci objętych opieką w żłobkach 2022 r. (mapa).....	17	45
Percentage of children in nursery school in 2022 (map).....	17	45
Wynik egzaminu ósmoklasisty w 2022 r. (mapa).....	18	47
Exams in primary school in 2022 (map)	18	47

	Wykresy i mapy Charts and maps	Strona Page
Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej w 2022 r. (mapa)	19	49
Beneficiaries of social assistance at domicile in 2022 (map)	19	49
Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 1 000 mieszkańców w 2022 r. (mapa)	20	50
Foundations, associations and social organizations per 1000 population in 2022 (map)	20	50
Frekwencja w wyborach samorządowych do rad gmin, miast i miejskich w 2024 r. (mapa)	21	51
Voting turnout in local government elections in gminas councils and city councils in 2024 (map)	21	51
Zużycie wody z wodociągów na jednego użytkownika sieci w m ³ w 2022 r. (mapa)	22	52
Consumption of water from water supply systems per user in 2022 (map)	22	52
Tereny zieleni na jednego mieszkańca w m ² w 2022 r. (mapa)	23	55
Green areas per person in 2022 (map)	23	55
Ludność na jeden obiekt sportowy w 2022 r. (mapa)	24	56
Population per one sport facility in 2022 (map)	24	56
Przystanki autobusowe na 1 km ² w 2022 r. (mapa)	25	59
Bus stops per 1 km ² in 2022 (map)	25	59
Długość dróg publicznych na 1 km ² powierzchni (mapa)	26	60
Public road per 1 km ² (map)	26	60
Ramka-wąsy dla ogólnej wartości wskaźnika rozwoju miast (wykres)	5	67
Box plot for the overall value of the urban development index (chart)	5	67
Ramka-wąsy dla ogólnej wartości wskaźnika rozwoju według grup wielkości miast (wykres)	6	68
Box plot for the overall value of the urban development index by size of towns (chart)	6	68
Ogólna wartość wskaźnika rozwoju w miastach (mapa)	27	69
Overall value of the urban development index in towns (map)	27	69
Ramka-wąsy dla wartości wskaźnika rozwoju miast w obszarze demografii (wykres)	7	70
Box plot for the urban development index in the area of demographics (chart)	7	70
Ramka-wąsy dla wartości wskaźnika rozwoju miast w obszarze demografii według grup wielkości miast (wykres)	8	70
Box plot for the urban development index in the area of demographics by size of towns (chart)	8	70
Wartość wskaźnika rozwoju w obszarze demografii w miastach (mapa)	28	71
Value of the urban development index in the area of demographic in towns (map)	28	71
Ramka-wąsy dla wartości wskaźnika rozwoju miast w obszarze rynku pracy (wykres)	9	72
Box plot for the urban development index in the area of labour market (chart)	9	72
Ramka-wąsy dla wartości wskaźnika rozwoju miast w obszarze demografii według grup wielkości miast (wykres)	10	72
Box plot for the urban development index in the area of demographics by size of towns (chart)	10	72
Wartość wskaźnika rozwoju w obszarze rynku pracy w miastach (mapa)	29	73
Value of the urban development index in the area of labour market in towns (chart)	29	73
Ramka-wąsy dla wartości wskaźnika rozwoju miast w obszarze jakości życia (wykres)	11	74
Box plot for the urban development index in the area of quality of life (chart)	11	74
Ramka-wąsy dla wartości wskaźnika rozwoju miast w obszarze jakości życia według grup wielkości miast (wykres)	12	74
Box plot for the urban development index in the area of quality of life by size of towns (chart)	12	74
Wartość wskaźnika rozwoju w obszarze jakości życia w miastach (mapa)	30	75
Value of the urban development index in the area of quality of life in towns (map)	30	75
Typologia miast na podstawie wskaźnika rozwoju (mapa)	31	79
Typology of towns based on the development index (map)	31	79

Objaśnienia znaków umownych i ważniejsze skróty

Symbols and major abbreviations

Objaśnienia znaków umownych

Symbols

Symbol Symbol	Opis Description
Kreska (-)	zjawisko nie wystąpiło magnitude zero
„w tym” „of which”	oznacza, że nie podaje się wszystkich składników sumy indicates that not all the components of the sum are given
Kropka (.)	oznacza: brak informacji, konieczność zachowania tajemnicy statystycznej lub, że wypełnienie pozycji jest niemożliwe albo niecelowe data not available, classified data (statistical confidentiality) or providing data impossible or purposeless

Ważniejsze skróty

Major abbreviations

Skrót Abbreviation	Znaczenie Meaning
tys.	tysiąc thousand
mln	milion million
tabl.	tablica table
cd. cont.	ciąg dalszy continued
dok. cont.	dokończenie continued
p. proc. pp.	punkt procentowy percentage point
r.	rok year
m	metry meters
m ²	metrów kwadratowych square meters
m ³	metrów sześciennych cubic meters

Synteza

Sieć średnich, małych i bardzo małych miast województwa małopolskiego w 2022 r. tworzyło 59 jednostek, których liczba ludności wynosiła ponad 650 tys. osób.

W ciągu dziesięciu lat populacja analizowanych miast zmniejszyła się we wszystkich grupach miast wydzielonych ze względu na liczbę ludności. Jedynie nieliczne miasta odnotowały wzrost liczby ludności w tym okresie. Podobnie we wszystkich rodzajach miast obserwowano w 2022 r. ujemny przyrost naturalny. We wszystkich grupach wielkości miast obserwowano takie same zmiany w strukturze ludności pod względem ekonomicznych grup wieku – zmniejszała się liczba ludności w wieku przedprodukcyjnym, a zwiększała populacja osób w wieku poprodukcyjnym i produkcyjnym. Znalazło to również odzwierciedlenie w pogarszających się wskaźnikach starości demograficznej oraz obciążenia demograficznego. We wszystkich rodzajach miast obserwowano też ujemne ogólne saldo migracji.

Na rynku pracy w analizowanych miastach obserwowano na ogół dobrą sytuację. Pomiędzy miastami występowało jednak dość duże zróżnicowanie wynikające z położenia miast względem stolicy województwa. Miasta położone najbardziej peryferyjnie osiągały najslabsze wyniki pod względem sytuacji na rynku pracy. Poziom przedsiębiorczości wyrażany głównie liczbą podmiotów kształtował się w miastach na dobrym poziomie i w ciągu analizowanego dziesięciolecia uległ poprawie we wszystkich grupach miast.

W przypadku większości wskaźników obrazujących jakość życia mieszkańców w ciągu analizowanych dziesięciu lat zauważalna była poprawa. Zwiększyła się dostępność większości usług publicznych, poziom bezpieczeństwa, stanu infrastruktury technicznej oraz atrakcyjności otoczenia. Pod względem tak szeroko rozumianej jakości życia mieszkańców pomiędzy miastami nie występowało duże zróżnicowanie, jednak w niektórych jednostkach poziom rozwoju w tym obszarze był zauważalnie niższy.

Wykorzystując dane dotyczące demografii, rynku pracy oraz jakości życia stworzone zostały syntetyczne wskaźniki rozwoju. Analiza tych wskaźników pozwoliła na określenie poziomu rozwoju średnich, małych i bardzo małych miast województwa małopolskiego w 2022 r. Największe zróżnicowanie pomiędzy miastami występowało w obszarze demografii oraz rynku pracy, a najmniejsze pod względem jakości życia. Miasta zostały podzielone pod względem każdego obszaru ze względu na wysoki, średni i niski poziom rozwoju. Wskazane zostały te jednostki, w których widoczne są wysokie perspektywy rozwoju, jak i te, w których występuje duże zagrożenie procesami dezurbanizacji.

Executive summary

The network of medium-sized, small and very small cities of małopolskie voivodeship in 2022 consisted of 59 units with a population of more than 650,000 people.

Over the ten years, the population of the analyzed cities decreased in all groups of cities separated by population. Only a few cities recorded an increase in population during this period. Likewise, negative population growth was observed in all types of cities in 2022. In all city size groups, the same changes were observed in the population structure in terms of economic age groups - the number of the population in the post-working age group decreased, while the population in the post-working and working age groups increased. This was also reflected in worsening old-age and dependency ratios. A negative overall migration balance was also observed in all types of cities.

On labor market in the analyzed cities, a generally good situation was observed. However, there was quite a large variation between cities in connection with the location of the cities in relation to the provincial capital. Cities located most peripherally achieved the weakest results in terms of the labor market situation. The level of entrepreneurship, expressed mainly in terms of the number of entities, was at a good level in the cities and improved in all groups of cities during the analyzed decade.

In the case of most indicators depicting the quality of life of residents, improvements were noticeable during the analyzed ten years. The availability of most public services, the level of security and the state of technical infrastructure, as well as the attractiveness of the surroundings, all improved. In terms of such broadly defined quality of life of residents, there was not much variation between cities, but in some units the level of development in this area was noticeably lower.

Using data in the areas of demographics, labor market and quality of life, synthetic development indicators were created. The analysis of these indicators made it possible to determine the level of development of medium, small and very small cities of małopolskie voivodeship in 2022. The greatest differentiation between cities was in the areas of demographics and labor market, and the least in terms of quality of life. The cities were divided in terms of each area in terms of high, medium and low levels of development. This allowed the creation of a typology of cities and the identification of those units, in which high development prospects are evident, as well as those in which there is a high risk of de-urbanization processes.

Rozdział 1.

Chapter 1.

Sieć miast województwa małopolskiego

Network of towns in the Małopolskie Voivodship

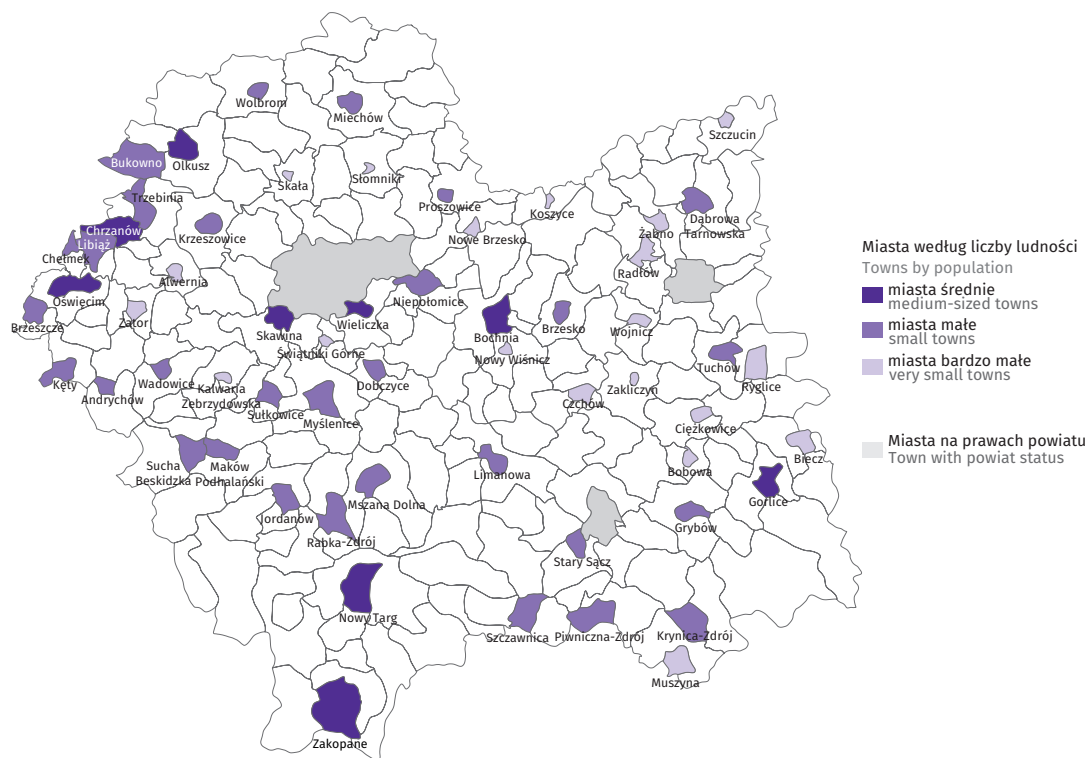
W 2022 r. status miejski posiadały 62 miasta zajmujące łącznie obszar 1 658 km², tj. 10,9% powierzchni województwa. Sieć miast województwa małopolskiego stanowiły 3 miasta na prawach powiatu (Kraków, Nowy Sącz, Tarnów), 9 miast średnich (20-100 tys. mieszkańców), 30 miast małych oraz 20 miast bardzo małych. Przedmiotem niniejszej analizy były jedynie **miasta średnie, małe i bardzo małe** (bez miast na prawach powiatu).

Miasto średnie – miasto o liczbie ludności w przedziale od 20–100 tys.

Miasto małe – miasto o liczbie ludności w przedziale od 5–20 tys.

Miasto bardzo małe – miasto o liczbie ludności poniżej 5 tys.

Mapa 1. Lokalizacja miast
Map 1. Towns localization



Wśród 59 analizowanych miast województwa małopolskiego 11 posiadało status gminy miejskiej. Pozostałe 48 było jednostkami wchodzącymi w skład gmin miejsko-wiejskich. Funkcję stolicy powiatu pełniło 18 miast. Powiatem z największą liczbą miast był tarnowski (7 miast), a w dalszej kolejności oświęcimski, nowosądecki i krakowski (wszystkie po 5 miast). W dwóch powiatach (miechowskim i tatrzańskim) znajdowało się tylko jedno miasto.

W 2012 roku **miast średnich** było w województwie 11, **miast małych** – 29, a **miast bardzo małych** – 18. W ciągu dziesięciu lat zmniejszyła się liczba miast średnich (o 2 miasta), zwiększyła się natomiast liczba miast małych (o 1 miasto) oraz bardzo małych (o 2 miasta). W porównaniu z rokiem 2012 sieć miast powiększyła się o jedno miasto – Koszyce.

Najwięcej miast zlokalizowanych było na północnym-zachodzie województwa w otoczeniu Krakowa. Tam też występowały jedne z większych jednostek miejskich. Drugim obszarem o dużym zagęszczeniu miast był wschód województwa w okolicach Tarnowa. Najmniej miast występowało na południu województwa.

Łączna powierzchnia miast średnich, małych i bardzo małych w 2022 r. wynosiła 1 201 km² co stanowiło 7,9% powierzchni województwa. Największą powierzchnią charakteryzowało się Zakopane (84 km²), a najmniejszą Skala i Koszyce (3 km²). Na obszarze wskazanych miast mieszkało w 2022 r. 652,2 tys. ludności, co stanowiło 19,0% populacji województwa.

Gęstość zaludnienia we wszystkich analizowanych miastach w 2022 roku wynosiła 988 osób na km². Dla **miast średnich** wynosiła ona 845 osób przy czym najgęściej zaludniona była Wieliczka (2 040 osób), a najniższe zagęszczenie ludności występowało w Zakopanem (301 osób). W **miastach małych** gęstość zaludnienia wynosiła 469 osób – największa w Andrychowie (1 804 osób), najniższa w Bukowni (149 osób). Na obszarze **miast bardzo małych** gęstość zaludnienia wynosiła w 2022 r. 312 osób na km² – największa była w Skale (1 305 osób), a najmniejsza w Ryglicach (107 osób).

Tabl. 1. Podstawowe dane o miastach

Table 1. Basic data about towns

Wyszczególnienie Specification		Liczba miast Number of towns	Ludność (stan w dniu 31 grudnia) Population (As of 31 December)	Gęstość zaludnienia (na 1 km ²) Population density (per 1 km ²)
Miasta średnie Medium-sized towns	2022	9	264 540	844,6
	2012	11	322 621	903,7
Miasta małe Small towns	2022	30	322 863	469,4
	2012	29	302 760	451,2
Miasta bardzo małe Very small towns	2022	20	61 823	312,1
	2012	18	58 431	341,7

Rozdział 2.

Chapter 2.

Procesy demograficzne

Demographic processes

2.1. Populacja

2.1. Population

W latach 2012–2022 obserwowano w Polsce stały ubytek liczby ludności w miastach. W okresie tym populacja miejska zmniejszyła się wyraźniej niż liczba ludności ogółem. Podobne procesy zachodziły w przypadku ludności miejskiej województwa małopolskiego. W latach 2012–2015 liczba osób mieszkających w miastach zmniejszała się. W okresie od 2016 do 2020 r. obserwowano odwrócenie tego trendu. Po 2020 r. ponownie utrzymuje się jednak tendencja malejąca.

Populacja miast średnich, małych oraz bardzo małych wynosiła w 2022 r. łącznie 652,2 tys. osób, co stanowiło 39,8% ludności miejskiej i 19,0% ludności ogółem województwa. Populacja tych miast zmniejszyła się w porównaniu z 2012 r. o 31,6 tys. (tj. o 4,6%), a w porównaniu z rokiem poprzednim o 3,9 tys. (tj. o 0,6%). Spadek liczby ludności w analizowanym okresie obserwowany był w każdej grupie wielkościowej miast. Udział kobiet w populacji miast wyniósł w 2022 r. 52,2% (w 2021 r. wyniósł 52,1%, a w 2012 r. 52,0%).

W 2022 r. liczba ludności **miast średnich** wyniosła 267,5 tys. osób (269,0 tys. osób przed rokiem oraz 281,1 tys. osób w 2012 r.). W porównaniu z początkiem analizowanego okresu liczba ludności zmniejszyła się w przypadku niemal wszystkich miast – wzrost liczby ludności wystąpił jedynie w przypadku Wieliczki (o 30,4%). Największy spadek zanotowano w Olkuszu (o 11,7%). W 2022 r. w porównaniu z 2021 r. ubytek ludności w miastach średnich wyniósł 1,4 tys. osób (tj. 0,5%), a w porównaniu z 2012 r. 13,5 tys. osób (tj. 4,8%). Udział kobiet w populacji **miast średnich** wyniósł w 2022 r. 52,5%.

Populacja **miast małych** w 2022 r. wyniosła 322,8 tys. mieszkańców (325,1 tys. w 2021 r. oraz 339,2 tys. w 2012 r.). Wzrost liczby ludności w porównaniu z 2012 r. odnotowano jedynie w przypadku dwóch miast: Niepołomic (wzrost o 57,3%) oraz Jordanowa (o 2,5%). W pozostałych **miastach małych** w analizowanym okresie wystąpił ubytek liczby ludności, największy w Krynicy-Zdroju (o 13,2%), a w dalszej kolejności w Andrychowie (o 12,2%) oraz Szczawnicy (o 10,5%). W odniesieniu do roku poprzedniego w 2022 r. ubytek ludności w miastach małych wyniósł 2,2 tys. osób (tj. 0,7%), a w porównaniu z 2012 r. 16,3 tys. osób (tj. 4,8%). Udział kobiet w populacji **miast małych** wyniósł w 2022 roku 52,1%.

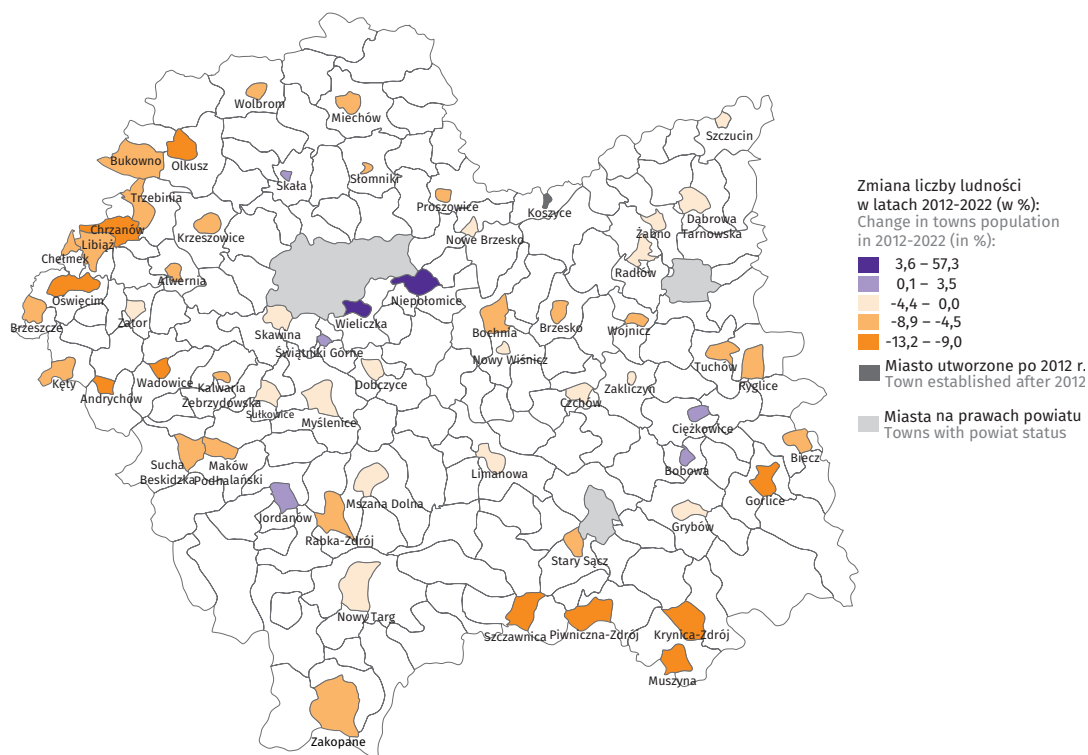
W 2022 r. populacja **miast bardzo małych** wyniosła 61,8 tys. osób (wobec 62,1 tys. przed rokiem oraz 63,5 tys. w 2012 r.). W porównaniu z początkiem analizowanego okresu liczba ludności zmniejszyła się w przypadku większości miast – wzrost liczby ludności wystąpił jedynie w przypadku czterech z nich: Skały (wzrost o 3,5%), Bobowej (o 2,3%), Świątnik Górnych (o 1,9%) oraz Ciężkowic (o 0,8%). Największy spadek zanotowano natomiast w Muszynie (o 12,7%) i kolejno w Wojniczu (o 8,5%) oraz Bieczu (o 7,5%). W 2022 r. w porównaniu z 2021 r. ubytek ludności w miastach bardzo małych wyniósł 0,3 tys. osób (tj. 0,5%), a w porównaniu z 2012 rokiem 1,7 tys. osób (tj. 2,7%). Udział kobiet w populacji **miast bardzo małych** wyniósł w 2022 r. 51,1%.

Mapa 2. Zmiana liczby ludności w miastach w latach 2012–2022

Stan w dniu 31 grudnia

Map 2. Change in towns population in 2012–2022

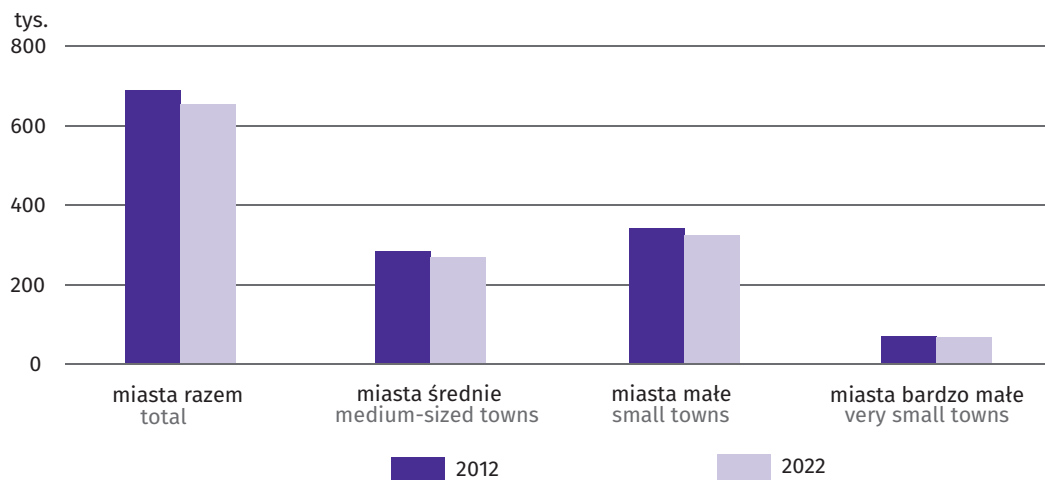
As of 31 December

**Wykres 1. Populacja miast według grup wielkości**

Stan w dniu 31 grudnia

Chart 1. Towns population by size

As of 31 December



2.2. Przyrost naturalny

2.2. Natural increase

W ciągu ostatnich dziesięciu lat notowano w całym kraju ujemny przyrost naturalny. W przypadku województwa małopolskiego ujemny przyrost naturalny obserwowano dopiero od 2020 r. Sytuacja taka dotyczyła również populacji miejskiej. W przypadku wszystkich miast województwa małopolskiego w 2022 r. przyrost naturalny wyniósł -3,7 tys. osób (-5,2 tys. osób przed rokiem oraz +0,3 tys. osób w 2012 r.).

Przyrost naturalny w populacji analizowanych miast wyniósł w 2022 roku minus 2,6 tys. osób (-3,4 tys. osób przed rokiem oraz 0,2 tys. osób w 2012 r.). Liczba urodzeń żywych wyniosła 5,2 tys. co oznacza spadek w porównaniu z rokiem poprzednim o 0,3 tys., a w porównaniu z 2012 r. o 1,5 tys.. Liczba zgonów wyniosła 7,7 tys. wobec 8,9 tys. rok wcześniej (spadek o 1,1 tys.) oraz wobec 6,5 tys. w 2012 r. (wzrost o 1,2 tys.). Nadwyżka urodzeń żywych nad zgonami wystąpiła jedynie w 6 analizowanych miastach.

W 2022 roku przyrost naturalny w **miastach średnich** wyniósł -1,2 tys. osób (wobec -1,5 tys. osób przed rokiem oraz -0,1 tys. osób w 2012 r.). W przeliczeniu na 1 tys. mieszkańców wartość wskaźnika wynosiła w 2022 r. w całej populacji miast średnich minus 4,3 (minus 5,7 w 2021 r. oraz minus 0,4 w 2012 r.). Dodatni współczynnik przyrostu naturalnego na 1 tys. mieszkańców wystąpił w 2022 r. jedynie w Wieliczce (1,8). Najniższa wartość wystąpiła w Oświęcimiu (minus 9,0).

W przypadku **miast małych** w 2022 r. wartość przyrostu naturalnego wyniosła minus 1,2 tys. osób (minus 1,6 tys. w 2021 r. oraz 0,2 tys. w 2012 r.). Przyrost naturalny w przeliczeniu na 1 tys. mieszkańców w miastach małych wyniósł w 2022 r. minus 3,8 (wobec minus 4,8 w 2021 r. oraz 0,6 w 2012 r.). Dodatni wskaźnik przyrostu naturalnego na 1 tys. mieszkańców wystąpił w 2022 r. jedynie w trzech miastach małych: Niepołomicach (7,62), Sułkowicach (1,4) oraz Limanowej (0,8). Najniższa wartość wystąpiła w Trzebini (minus 10,3).

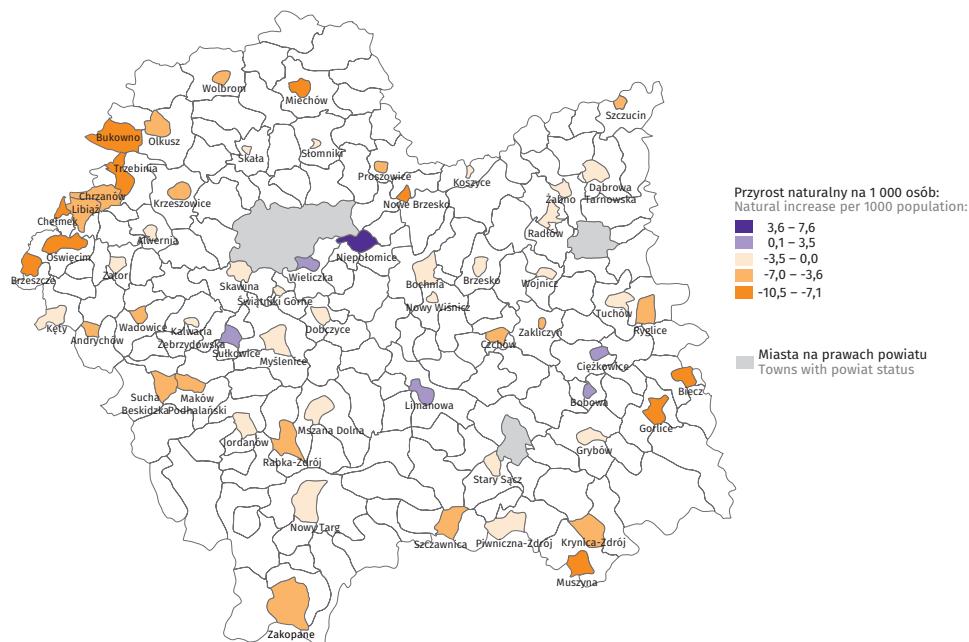
Przyrost naturalny w **miastach bardzo małych** wyniósł w 2022 r. minus 0,2 tys. osób (minus 0,3 tys. osób przed rokiem oraz 0,1 tys. osób w 2012 r.). Przyrost naturalny w przeliczeniu na 1 tys. mieszkańców w miastach bardzo małych wynosił w 2022 r. minus 3,3 (wobec minus 4,5 w 2021 r. oraz 1,6 w 2012 r.). W 2022 r. dodatni wskaźnik przyrostu naturalnego na 1 tys. mieszkańców występował jedynie w dwóch miastach bardzo małych: Bobowej (2,0) oraz Sułkowicach (0,8). Najniższa wartość występowała w Nowym Brzesku (minus 10,5).

Tabl. 2. Ruch naturalny w miastach według grup wielkości miast

Table 2. Vital statistics in towns by size groups of towns

Wyszczególnienie Specification		Urodzenia żywe Live births		Zgony ogółem Total deaths		Przyrost naturalny Natural increase	
		w tysiącach in thous.	na 1000 ludności per 1000 population	w tysiącach in thous.	na 1000 ludności per 1000 population	w tysiącach in thous.	na 1000 ludności per 1000 population
Miasta średnie Medium-sized towns	2022	2,0	7,6	3,2	12,0	-1,1	-4,3
	2012	2,6	9,4	2,8	9,8	-0,1	-0,4
Miasta małe Small towns	2022	2,6	8,1	3,8	11,8	-1,2	-3,8
	2012	3,4	10,1	3,2	9,5	0,2	0,6
Miasta bardzo małe Very small towns	2022	0,5	8,0	0,7	11,3	-0,2	-3,3
	2012	0,7	10,3	0,6	8,7	0,1	1,6

Mapa 3. Przyrost naturalny na 1000 ludności w 2022 r.
 Map 3. Natural increase per 1000 population in 2022



Na przyrost naturalny wpływ ma zarówno liczba urodzeń żywych, jak i zgonów w danej populacji w danym okresie. We wszystkich rodzajach miast w ciągu analizowanego dziesięciolecia obserwowano wzrost odsetka zgonów przy jednoczesnym spadku odsetka urodzeń żywych.

W **miastach średnich** w 2022 r. liczba urodzeń żywych na 1 tys. ludności wyniosła 7,6 (9,4 w 2012 r. – spadek o 1,8). Liczba zgonów przypadająca na 1 tys. osób wyniosła 12,0 (9,8 w 2012 r. – wzrost o 2,2).

W populacji **miasta małych** w 2022 r. liczba urodzeń żywych na 1 tys. ludności wyniosła 8,1 (10,1 w 2012 r. – spadek o 2,0). Liczba zgonów przypadająca na 1 tys. osób wyniosła 11,8 (9,5 w 2012 r. – wzrost o 2,3).

Liczba urodzeń żywych na 1 tys. ludności **miast bardzo małych** w 2022 r. wyniosła 8,0 (10,3 w 2012 r. – spadek o 2,3). Liczba zgonów przypadająca na 1 tys. osób wyniosła 11,3 (8,7 w 2012 r. – wzrost o 2,6).

Na podstawie powyższych danych można zauważyć, że największe tempo zmian wskaźnika przyrostu naturalnego na 1 tys. ludności wystąpiło w **miastach bardzo małych**, gdzie wartość wskaźnika zmniejszyła się o 4,9 (w **miastach małych** o 4,4, a **miastach średnich** o 3,9).

2.3. Ludność według ekonomicznych grup wieku

2.3. Population by economic age groups

W latach 2012–2022 zarówno w skali całego kraju, jak i w miastach obserwowano niekorzystne zmiany w strukturze ludności według ekonomicznych grup wieku. Podobne tendencje obserwowano w miastach w województwie małopolskim. Nastąpił znaczący ubytek ludności w wieku produkcyjnym (z 1046,6 tys. w 2012 r. do 971,9 tys. w 2022 r.), przy zwiększeniu liczby ludności w wieku poprodukcyjnym (z 318,2 tys. do 388,3 tys.) oraz nieznacznym zwiększeniu liczby ludności w wieku przedprodukcyjnym (z 274,3 tys. do 279,8 tys.).

W przypadku populacji analizowanych miast nastąpił ubytek ludności w wieku produkcyjnym (z 435,6 tys. w 2012 r. do 373,8 tys. w 2022 r.) przy zwiększeniu liczby ludności w wieku poprodukcyjnym (z 125,6 tys. do 161,7 tys.) oraz spadku liczby ludności w wieku przedprodukcyjnym (z 122,6 tys. do 116,8 tys.).

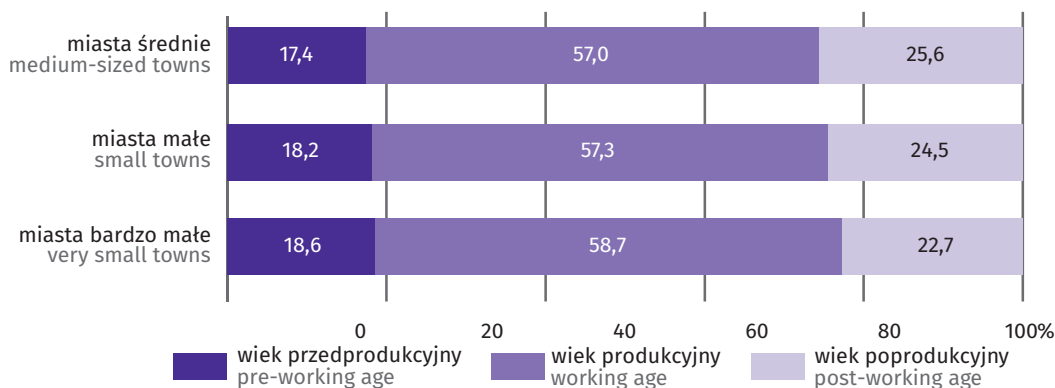
W 2022 r. w populacji **miast średnich** liczba osób w wieku produkcyjnym wyniosła 152,4 tys. i była mniejsza w porównaniu z 2012 r. o 26,2 tys. oraz o 1,9 tys. w porównaniu z 2021 r. Liczba osób w wieku poprodukcyjnym wyniosła 68,6 tys. i była wyższa niż w 2021 r. o 1,0 tys. oraz o 14,8 tys. niż w 2012 r.). Osób w wieku przedprodukcyjnym było w 2022 r. 46,6 tys., co oznacza spadek w porównaniu z 2021r. o 0,4 tys. oraz w porównaniu z 2012 r. o 2,1 tys. osób.

W przypadku **miast małych** w 2022 r. liczba osób w wieku produkcyjnym wyniosła 185,1 tys. i była mniejsza w porównaniu z 2012 r. o 31,1 tys. oraz o 2,8 tys. w porównaniu z 2021 r. Liczba osób w wieku poprodukcyjnym wyniosła 79,0 tys. i była wyższa niż w 2021 r. o 1,2 tys. oraz o 17,8 tys. niż w 2012 r.). Osób w wieku przedprodukcyjnym było w 2022 r. 58,7 tys., co oznacza spadek w porównaniu z 2021 r. o 0,6 tys. oraz w porównaniu z 2012 r. o 3,0 tys. osób.

Liczba ludności w wieku produkcyjnym w **miastach bardzo małych** wyniosła w 2022 r. 36,3 tys. i była mniejsza w porównaniu z 2012 r. 4,6 tys. oraz o 0,5 tys. w porównaniu z 2021 r. Liczba osób w wieku poprodukcyjnym wyniosła 14,1 tys. i była wyższa niż w 2021 r. o 0,2 tys. oraz o 3,6 tys. niż w 2012 r.). Osób w wieku przedprodukcyjnym było w 2022 r. 11,5 tys., co oznacza spadek w porównaniu z 2021 r. o 45 osób oraz w porównaniu z 2012 r. o 0,7 tys. osób.

Wykres 2. Populacja miast według ekonomicznych grup wieku w 2022 r.

Chart 2. Population of towns by economic age groups in 2022.



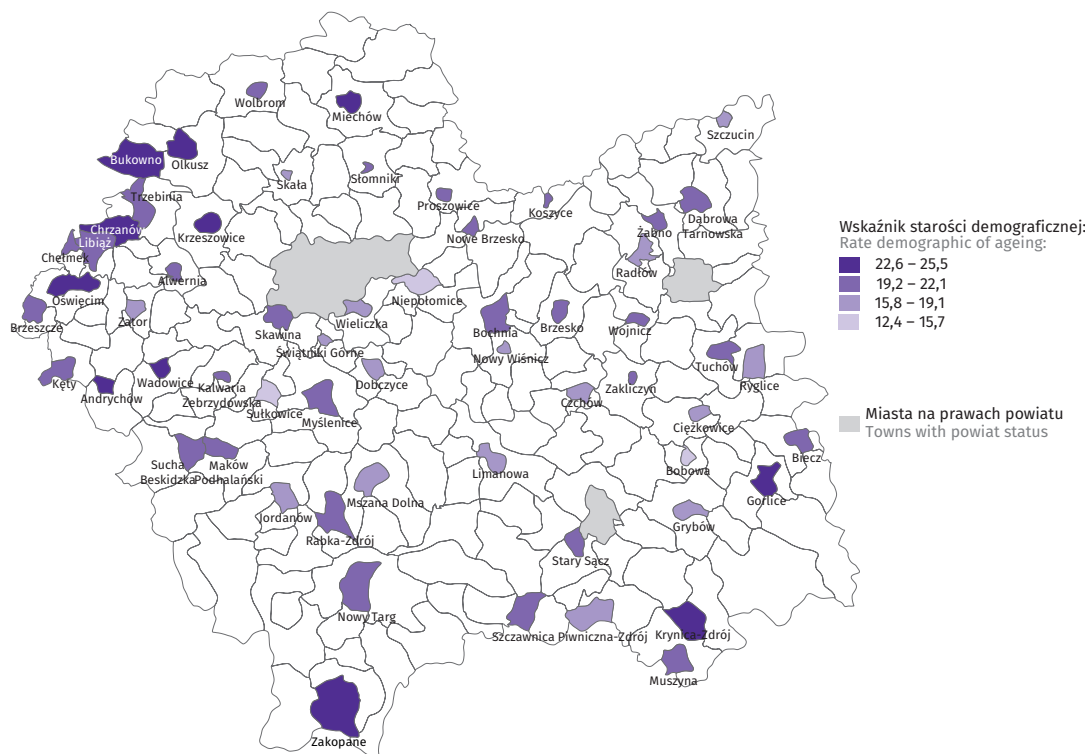
Z podziałem ludności na ekonomiczne grupy wieku wiążą się dwa wskaźniki demograficzne: współczynnik starości demograficznej oraz współczynnik obciążenia demograficznego.

Współczynnik starości demograficznej – relacja liczby osób w starszym wieku (65 lat i więcej) do ogólnej liczby ludności.

Współczynnik obciążenia demograficznego – stosunek liczby osób w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym. Jako nieprodukcyjny przyjmuje się wiek 0–17 lat (wiek przedprodukcyjny) oraz 60 lat i więcej dla kobiet i 65 lat i więcej dla mężczyzn (wiek poprodukcyjny); wiek produkcyjny to 18–59/64 lata (18–59 lat – dla kobiet i 18–64 lata – dla mężczyzn).

Współczynnik starości demograficznej w odniesieniu do ogółu populacji analizowanych miast wyniósł w 2022 r. 24,8% i był wyższy niż w roku poprzednim o 0,5 p. proc. oraz o 6,4 p. proc. w porównaniu z 2012 r.

Mapa 4. Współczynnik starości demograficznej w 2022 r.
Map 4. Rate demographic of ageing in 2022

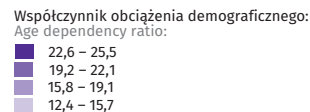


W grupie **miast średnich** wartość współczynnika starości demograficznej powyżej 20% dotyczyła niemal wszystkich jednostek z wyjątkiem Wieliczki (16,1%) oraz Nowego Targu (19,2%). Najwyższą wartość notowano w Chrzanowie (24,6%). W porównaniu z 2012 r. największy wzrost wartości wskaźnika wystąpił w Olkuszu (o 11,0 p. proc.)

Wśród **miast bardzo małych** w 2022 r. udział ludności w wieku 65 lat i więcej w ogóle ludności przekraczający 20,0% wystąpił w mniej niż połowie jednostek. Najniższą wartość odnotowano w Bobowej (15,0%). Najwyższą natomiast wystąpiła w Muszynie (21,6%). W porównaniu z 2012 r. największy wzrost wartości wskaźnika wystąpił w Alwerni (o 8,2 p. proc.)

Mapa 5. Współczynnik obciążenia demograficznego w 2022 r.

Age dependency ratio in 2022



■ Miasta na prawach powiatu
■ Towns with powiat status

Przeciętna wartość wskaźnika w **miastach średnich** wyniosła 76 (74 przed rokiem i 58 w 2012 r.), w **miastach małych** – 74 (72 przed rokiem i 57 w 2012 r.), a w **miastach bardzo małych** – 70 (69 przed rokiem i 56 w 2012 r.). W 2022 r. rozpiętość wskaźnika obciążenia demograficznego w analizowanych miastach kształtowała się od 83 w Gorlicach (miasto średnie) do 61 w Koszycach (miasto bardzo małe).

W grupie **miast średnich** wartość wskaźnika obciążenia demograficznego w 2022 r. była najniższa w Nowym Targu (68). Najwyższą wartość notowano w Gorlicach (83).

Najwyższa wartość wskaźnika w 2022 r. w grupie **miast małych** była obserwowana w Krynicy-Zdroju (83). Najniższa wartość w tej grupie miast wystąpiła w Sułkowicach (65).

Wśród **miast bardzo małych** w 2022 r. najwyższa wartość wskaźnika wystąpiła w Zakliczynie (79). Najniższa wartość występowała w Koszycach (61).

Tabl. 3. Przeciętne wartości wskaźników obciążenia demograficznego według grup wielkości miast
Table 3. Average values of demographic dependency ratios by size groups of towns

Wyszczególnienie Specification		Współczynnik starości demograficznej Rate demographic of ageing	Współczynnik obciążenia demograficznego Age dependency ratio
Miasta średnie Medium-sized towns	2022	21,8%	76
	2012	15,2%	58
Miasta małe Small towns	2022	20,6%	74
	2012	14,3%	57
Miasta bardzo małe Very small towns	2022	19,0%	70
	2012	13,3%	56

2.4. Migracje

2.4. Migrations

W miastach w całej Polsce, od końca lat 90. XX wieku notowane jest ujemne saldo migracji wewnętrznych na pobyt stały. W 2022 r. wyniosło ono minus 53,3 tys. osób (tj. minus 2,4 w przeliczeniu na 1 tys. mieszkańców) wobec minus 49,2 tys. osób (tj. minus 2,2 na 1 tys. mieszkańców) w 2021 r. Ubytku migracyjnego w ruchu wewnętrznym nie zrównoważyło dodatnie saldo migracji zagranicznych (notowane od 2016 r.). W latach 2012–2022 wartość ogólnego salda migracji w miastach była ujemna. W 2022 r. wyniosła ona minus 52,1 tys. osób (minus 2,3 w przeliczeniu na 1 tys. mieszkańców) wobec minus 46,8 tys. osób (minus 2,1) w 2012 r.

W przypadku średnich, małych i bardzo małych miast województwa małopolskiego obserwowano zbliżone tendencje. Saldo migracji wewnętrznych wyniosło w 2022 r. minus 1,5 tys. osób (minus 2,1 tys. osób rok wcześniej i minus 1,4 tys. osób w 2012 r.). Saldo migracji zagranicznych również było ujemne choć nieznacznie i wynosiło w 2022 r. minus 30 osób (minus 24 osoby rok wcześniej i minus 41 osób w 2012 r.).

W 2022 r. odnotowano 7,5 tys. wymeldowań w ruchu wewnętrznym z analizowanych miast (przed rokiem 7,8 tys.) oraz 6,0 tys. zameldowań na terenach miejskich (5,7 tys. w 2021 r.). Dominującym kierunkiem migracji wewnętrznych z miast były tereny wiejskie: 4,5 tys. (przed rokiem 4,8 tys.) zameldowań w ruchu miasto–wieś wobec 3,0 tys. (3,0 tys. w 2021 r.) przemieszczeń ludności pomiędzy miastami. Napływ migracyjny w ruchu wewnętrznym do analizowanych miast generowały głównie przemieszczenia ludności wiejskiej – zameldowania ze wsi (3,2 tys.) stanowiły więcej niż połowę (53,3%) napływu na tereny zurbanizowane.

W 2022 r. napływ migracyjny do analizowanych miast w ruchu zagranicznym (imigracja) wyniósł 253 (248 przed rokiem). Odpływ z miast w ruchu zagranicznym (emigracja) wyniósł 283 (w 2021 r. – 272).

W 2022 r. we wszystkich kategoriach miast wyróżnionych w oparciu o liczbę ludności notowano ujemną wartość ogólnego salda migracji na 1 tys. mieszkańców (minus 1,6 w miastach średnich, minus 3,2 w miastach małych oraz minus 1,9 w miastach bardzo małych).

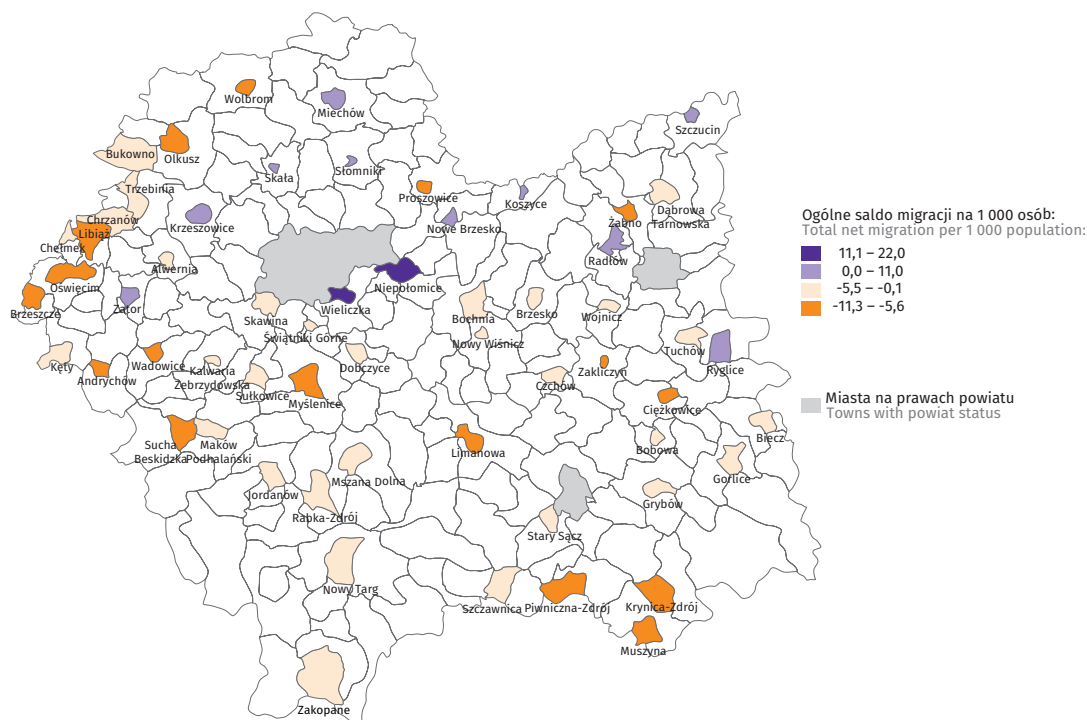
Na ujemną wartość ogólnego salda migracji wpłynął przede wszystkim ubytek migracyjny w ruchu wewnętrznym (odpowiednio minus 1,7 na 1 tys. mieszkańców w miastach średnich, minus 3,0 w miastach małych oraz minus 1,7 w bardzo małych). W ośrodkach małych i bardzo małych obserwowano także ujemne saldo migracji zagranicznych (w obu rodzajach miast -0,2 na 1 tys. mieszkańców). W miastach średnich wartość ta była dodatnia (0,2).

W grupie **miast średnich** dodatnie ogólne saldo migracji notowano jedynie w Wieliczce (15,7 na 1 tys. mieszkańców). Najwyższe ujemne saldo migracji wystąpiło w Olkuszu (minus 6,5 na 1 tys. mieszkańców).

Najwyższe dodatnie ogólne saldo migracji w 2022 r. w grupie **miast małych** wystąpiło w Niepołomicach (22,0 na 1 tys. mieszkańców). Oprócz Niepołomic jedynie dwa miasta osiągnęły nieznacznie dodatni bilans: Krzeszowice (0,8) oraz Miechów (0,5). W pozostałych miastach małych ogólne saldo migracji było ujemne, a najbardziej w Andrychowie i Krynicy-Zdroju (po 11,3 na 1 tys. mieszkańców).

Wśród **miast bardzo małych** w 2022 r. najwyższe dodatnie ogólne saldo migracji wystąpiło w Nowym Brzesku (6,2 na 1 tys. mieszkańców). Najwyższe ujemne ogólne saldo migracji obserwowano natomiast w Zakliczynie (minus 9,5 na 1 tys. mieszkańców).

Mapa 6. Ogólne saldo migracji na 1000 ludności w 2022 r.
Map 6. Total net migration per 1000 population in 2022



Tabl. 4. Migracje na pobyt stały według grup wielkości miast
 Table 4. Migrations for permanent residence by size groups of towns

Wyszczególnienie Specification		Saldo migracji ogółem Total net migration		Saldo migracji wewnętrznych Net migration in internal movement		Saldo migracji zagranicznych Net migration abroad	
		w liczbach bezwzględnych in absolute numbers	na 1000 ludności per 1000 population	w liczbach bezwzględnych in absolute numbers	na 1000 ludności per 1000 population	w liczbach bezwzględnych in absolute numbers	na 1000 ludności per 1000 population
Miasta średnie Medium-sized towns	2022	-420	-1,6	-469	-1,7	49	0,2
	2012	-694	-2,5	-697	-2,5	3	0,0
Miasta małe Small towns	2022	-1 043	-3,2	-978	-3,0	-65	-0,2
	2012	-675	-2,0	-625	-1,8	-50	-0,1
Miasta bardzo małe Very small towns	2022	-120	-1,9	-106	-1,7	-14	-0,2
	2012	-74	-1,2	-80	-1,3	6	0,1

Rozdział 3.

Chapter 3.

Rynek pracy i przedsiębiorczość

Labour market and entrepreneurship

3.1. Pracujący

3.1. Employed persons

Liczba pracujących w gospodarce narodowej w 2022 r. w analizowanych miastach województwa małopolskiego wyniosła 253,2 tys. osób (tj. 17,6% pracujących w województwie). Udział pracujących w ogólnej liczbie ludności analizowanych miast wyniósł 38,8%. Wśród ogółu pracujących kobiety stanowiły 48,0%.

W **miastach średnich** liczba pracujących w 2022 r. wyniosła 103,5 tys. osób, co stanowiło 38,7% populacji tych miast. Najwięcej pracujących było w Oświęcimiu (13,6 tys.), a najmniej w Gorlicach (8,0 tys.). Udział kobiet w ogólnej liczbie pracujących w miastach średnich wyniósł 48,6%.

Wśród **miast małych** liczba pracujących w gospodarce narodowej w 2022 r. wynosiła 125,2 tys. osób (38,8% populacji). Najwyższą liczbę pracujących notowano w Niepołomicach (7,6 tys. osób), a najmniej pracujących odnotowano w Szczawnicy (1,8 tys.). Udział kobiet w ogólnej liczbie pracujących w miastach małych wyniósł 47,7%.

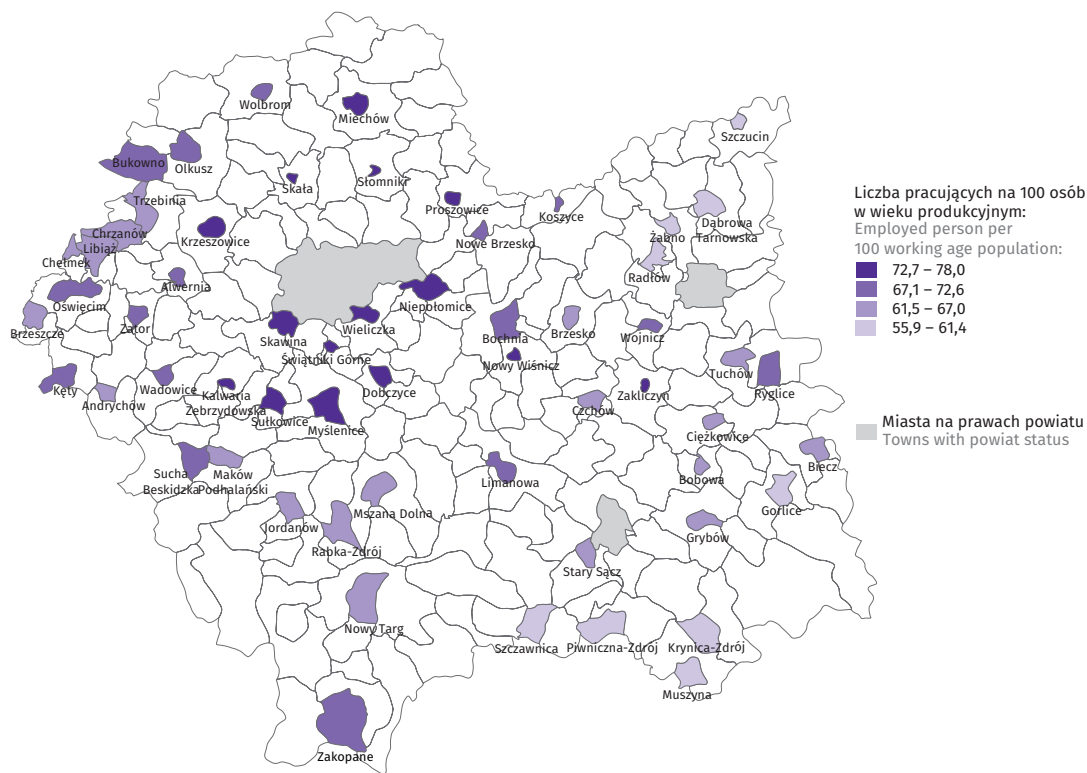
W **bardzo małych miastach** liczba pracujących w gospodarce narodowej w 2022 r. wynosiła 24,5 tys. osób (38,8% populacji). Najwięcej pracujących odnotowano w Kalwarii Zebrzydowskiej (1,9 tys. osób), a najmniej liczba pracujących wystąpiła w Koszycach (0,3 tys. osób). Udział kobiet wśród ogółu pracujących w miastach bardzo małych wyniósł 46,7%.

Tabl. 5. Pracujący według grup wielkości miast
Table 5. Employed persons by size groups of towns

Wyszczególnienie Specification	Pracujący Employed persons	Udział pracujących w ogólnej liczbie ludności Share of employed persons in popula- tion	Udział kobiet wśród pracujących Share of females in employed persons	Pracujący na 100 osób w wieku pro- dukcyjnym Employed persons per 100 population in working age
Miasta średnie Medium-sized towns	103 543	38,7%	48,6%	68,0
Miasta małe Small towns	125 210	38,8%	47,7%	67,4
Miasta bardzo małe Very small towns	24 469	39,6%	46,7%	67,6

Wartość wskaźnika liczby pracujących na 100 osób w wieku produkcyjnym wyniosła w 2022 r. w miastach średnich, małych i bardzo małych 67,7. Wwartość wskaźnika w **miastach średnich** wyniosła 68,0, w **miastach małych** – 67,4, a w **miastach bardzo małych** – 67,6. W 2022 r. rozpiętość wskaźnika w analizowanych miastach kształtowała się od 55,9 w Szczucinie (miasto bardzo małe) do 78,0 w Skale (miasto bardzo małe).

Mapa 7. Pracujący na 100 osób w wieku produkcyjnym w 2022 r.
Map 7. Employed persons per 100 person in working age in 2022



W **miastach średnich** w 2022 r. najwyższa wartość wskaźnika pracujących na 100 osób w wieku produkcyjnym wystąpiła w Wieliczce (75,8), a najniższa w Gorlicach (56,9). Najwyższa średnia wieku pracujących występowała w Gorlicach (44,6), a najniższa w Wieliczce (41,8).

Wśród **miast małych** w 2022 r. najwyższa liczba pracujących na 100 osób w wieku produkcyjnym wystąpiła w Niepołomicach (77,9), a najniższa w Szczawnicy (56,9). Najwyższa średnia wieku pracujących występowała w Krynicy-Zdrój (44,8), a najniższa w Niepołomicach (41,1).

W **bardzo małych miastach** w 2022 r. liczba pracujących na 100 osób w wieku produkcyjnym była najwyższa w Skale (78,0), a najniższa w Szczucinie (55,9). Najwyższa średnia wieku pracujących wystąpiła w Wojniczu (44,1), a najniższa w Zatorze (41,5).

3.2. Bezrobotni

3.2. Unemployees

Liczba bezrobotnych zarejestrowanych w urzędach pracy 31 grudnia 2022 r. wyniosła w analizowanych miastach łącznie 14,6 tys. osób. Rok wcześniej liczba bezrobotnych wynosiła 15,5 tys., co oznacza spadek o 6,2%. Udział kobiet w ogólnej liczbie bezrobotnych wyniósł 46,5% (w 2021 r. – 47,0%). Bezrobotni w wieku powyżej 50 lat stanowili w 2022 r. 27,6% (podobnie jak rok wcześniej). Osoby długotrwale bezrobotne stanowili 51,1% (rok wcześniej 57,0%).

Tabl. 6. Bezrobotni zarejestrowani według grup wielkości miast
Table 6. Registered unemployed persons by size groups of towns

Wyszczególnienie Specification		Bezrobotni zarejestrowani Registered unemployed persons	Udział kobiet w liczbie bezrobotnych w % Share of females in registered unemployed persons in %	Udział bezrobotnych w wieku powyżej 50 lat w % Share of over 50 years persons in registered unemployed persons in %	Udział długotrwale bezrobotnych w % Share of long-term unemployed persons in %
Miasta średnie Medium-sized towns	2022	6 137	47,8	28,7	52,5
	2021	6 714	48,3	28,6	58,1
Miasta małe Small towns	2022	7 167	45,7	27,1	49,2
	2021	7 460	46,6	27,4	55,5
Miasta bardzo małe Very small towns	2022	1 280	44,6	25,4	54,9
	2021	1 367	42,8	23,8	59,7

Liczba bezrobotnych w **miastach średnich** w dniu 31 grudnia 2022 r. wynosiła 6,1 tys. osób. Rok wcześniej liczba bezrobotnych wyniosła 6,7 tys. osób, co oznacza spadek o 8,6%. Udział kobiet w ogólnej liczbie bezrobotnych wyniósł w miastach średnich 47,8% (w 2021 r. – 48,3%), bezrobotni w wieku powyżej 50 lat stanowili 28,7% (rok wcześniej 28,6%), a osoby długotrwale bezrobotne stanowiły 52,5% (rok wcześniej 58,1%).

W **miastach małych** liczba bezrobotnych na koniec 2022 r. wyniosła 7,2 tys. osób (7,5 tys. rok wcześniej – spadek o 3,9%). Udział kobiet w ogólnej liczbie bezrobotnych wyniósł w miastach małych 45,7% (w 2021 r. – 46,6%), bezrobotni w wieku powyżej 50 lat stanowili 27,1% (rok wcześniej 27,4%), a osoby długotrwale bezrobotne stanowiły 49,2% (rok wcześniej 55,5%).

Liczba bezrobotnych w **miastach bardzo małych** na koniec 2022 r. wyniosła 1,3 tys. osób (1,4 tys. rok wcześniej – spadek o 6,4%). Udział kobiet w ogólnej liczbie bezrobotnych wyniósł w miastach bardzo małych 44,6% (w 2021 r. – 42,8%), bezrobotni w wieku powyżej 50 lat stanowili 25,4% (rok wcześniej 23,8%), a osoby długotrwale bezrobotne stanowiły 54,9% (rok wcześniej 59,7%).

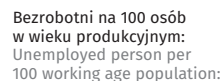
Wartość wskaźnika liczby osób bezrobotnych na 100 osób w wieku produkcyjnym wyniosła w przypadku analizowanych miast 3,9 i była niższa niż w roku 2021 r. (4,1).

W grupie **miast średnich** wartość wskaźnika liczby bezrobotnych na 100 osób w wieku produkcyjnym w 2022 r. wyniosła 4,0 (w 2021 r. – 4,4). Najwyższą wartość wskaźnik osiągnął w Olkuszu (6,2), a najniższą w Bochni (2,1). W większości miast średnich w porównaniu z rokiem poprzednim nastąpił spadek wartości wskaźnika. Wzrost wystąpił jedynie w przypadku Olkusza i Zakopanego (kolejno o – 0,2 i 0,1).

Wartość wskaźnika w **miastach małych** w 2022 r. wyniosła 3,9 (w 2021 r. – 4,0). Najwyższą wartość w tej grupie miast obserwowano w Piwnicznej-Zdroju (6,4), a najniższą w Niepołomicach (1,2). Najwyższy wzrost w porównaniu do roku poprzedniego zanotowano w Starym Sączu (o 0,9), a największy spadek w Szczawnicy i Rabce-Zdroju (w obu przypadkach o 1,2).

Wśród **miast bardzo małych** w 2022 r. wskaźnik wyniósł 3,5 (w 2021 r. – 3,7). Najwyższą wartość wskaźnika wśród miast bardzo małych odnotowano w Szczucinie (6,1), a najniższą w Nowym Wiśniczu (1,5). Największy spadek w porównaniu do roku poprzedniego zanotowano w Słomnikach (o 1,1), a największy wzrost w Żabnie (o 0,9).

Map 8. Registered unemployed persons per 100 person in working age in 2022



■	5,1 – 6,4
■	3,8 – 5,0
■	2,5 – 3,7
■	1,2 – 2,4

■ Miasta na prawach powiatu
■ Towns with powiat status

3.3. Economic activity of the population aged 15 and more in National Census 2021

a stopa bezrobocia 3,9% (w przypadku kobiet kolejno 55,2% i 3,7%).

liczbie ludności danej kategorii (bez osób o nieustalonym statusie na rynku pracy).

Stopa bezrobocia – udział osób bezrobotnych w ludności aktywnej zawodowo.

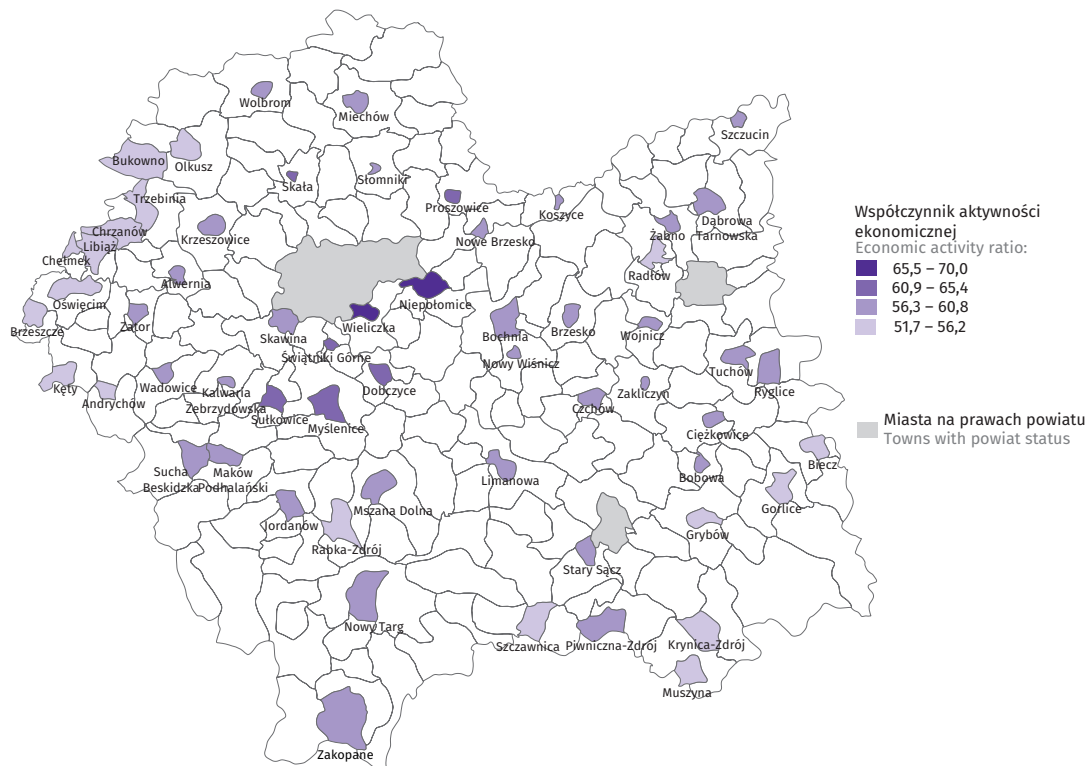
tość notowano w Wieliczce (63,7%), a najniższą w Gorlicach (51,7%).

W **miastach małych** współczynnik aktywności zawodowej wyniósł 57,3% osiągając najwyższą wartość w Niepołomicach (70,0%), a najniższą w Bukownie (52,6%).

W populacji **miast bardzo małych** wartość wskaźnika aktywności zawodowej wyniosła 58,3%. Najwyższą wartość notowano w Świątnikach Górnych (63,3%), a najniższą w Muszynie (52,5%).

Mapa 9. Współczynnik aktywności ekonomicznej według NSP 2021

Map 9. Economic activity ration according to National Census 2021



Stopa bezrobocia wyniosła w miastach średnich, małych i bardzo małych w 2021 r. 4,5%. W **miastach średnich** wyniosła 4,7%, w **miastach małych** – 4,4%, a w **miastach bardzo małych** – 3,8%.

Wśród miast średnich najwyższa stopa bezrobocia wystąpiła w Gorlicach (6,2%), a najniższa w Bochni (3,4%). Najwyższą wartość stopy bezrobocia wśród miast małych obserwowano w Szczawnicy (7,0%), a najniższą w Niepołomicach (2,1%). W przypadku miast bardzo małych najwyższa stopa bezrobocia wystąpiła w Szczucinie (6,7%), a najniższa była w Koszycach (1,4%).

Na podstawie danych Narodowego Spisu Ludności i Mieszkań 2021 opracowano również macierz przepływów ludności związanych z zatrudnieniem. Dane to pozwalają wskazać liczbę osób przyjeżdżających do pracy do danego miasta z innych gmin, jak i wyjeżdżających do pracy w innych gminach.

Do pracy we wszystkich analizowanych miastach według wyników spisu przyjeżdżało 185,9 tys. osób, a wyjeżdżało z nich 93,5 tys. (nadwyżka przyjeżdżających wynosiła 92,3 tys.).

W **miastach średnich** liczba przyjeżdżających do pracy wynosiła 71,2 tys. osób, a wyjeżdżających 35,1 tys. Nadwyżka przyjeżdżających wyniosła więc 36,1 tys. Wśród tych miast najwięcej osób do pracy z innych gmin przyciągała Skawina (12,2 tys.), a najmniej Olkusz (5,7 tys.). Najwięcej wyjeżdżających do pracy z miast średnich było w Wieliczce (6,5 tys.), a najmniej w Gorlicach (1,8 tys.).

Liczba przyjeżdżających do pracy w **miastach małych** wyniosła 98,4 tys., a wyjeżdżających 47,4 tys. (nadwyżka przyjeżdżających wyniosła 51,0 tys.). Najwięcej osób do pracy z innych gmin przyjeżdżało do Wadowic i Niepołomic (po 8,7 tys.), a najmniej do Piwnicznej-Zdroju (0,5 tys.). Najwięcej wyjeżdżających do pracy z miast małych było w Trzebini (3,6 tys.), a najmniej w Szczawnicy (0,5 tys.).

Wśród **miast bardzo małych** liczba przyjeżdżających do pracy wyniosła 16,2 tys. osób, a wyjeżdżających 11,0 tys. Nadwyżka przyjeżdżających wyniosła więc 5,3 tys. W grupie miast bardzo małych najwięcej osób do pracy z innych gmin przyciągały Zator i Kalwaria Zebrzydowska (po 2,1 tys.), a najmniej Radłów (0,2 tys.). Najwięcej wyjeżdżających do pracy z miast bardzo małych było w Słomnikach (1,0 tys.), a najmniej w Koszycach (0,1 tys.).

Tabl. 7. Dojazdy do pracy na podstawie danych NSP 2021 według grup wielkości miast
Table 7. Journeys to work according to National Census 2021 by size groups of towns

Wyszczególnienie Specification	Liczba osób przyjeżdżających do pracy Number of people coming to work	Liczba osób wyjeżdżających do pracy Number of people leaving for work	Saldo przyjazdów i wyjazdów do pracy Balance of arrivals and departures for work
Miasta średnie Medium-sized towns	71 237	35 130	36 107
Miasta małe Small towns	98 382	47 418	50 964
Miasta bardzo małe Very small towns	16 246	10 980	5 266

3.4. Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON

3.4. National economy entities in the REGON register

W ostatnich latach systematycznie zwiększała się liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych zarówno w całym województwie małopolskim, jak i na obszarach miejskich. W 2022 r. w rejestrze REGON zarejestrowanych było 463,0 tys. podmiotów, z których 286,1 tys. (61,8%) na obszarach miejskich. W miastach będących przedmiotem opracowania liczba podmiotów gospodarczych wyniosła w 2022 r. 93,9 tys. (wobec 91,9 tys. w 2021 r. oraz 81,3 tys. w 2012 r.).

Największą liczbę podmiotów obserwowano w **miastach małych** – w 2022 r. 45,2 tys. (wobec 44,4 tys. w 2021 r. i 39,2 tys. w 2012 r.). W **miastach średnich** 2022 r. liczba podmiotów wyniosła 41,0 tys. (wobec 39,8 tys. w 2021 r. i 35,7 tys. w 2012 r.). Liczba podmiotów w **miastach bardzo małych** wyniosła 7,7 tys. (wobec 7,6 tys. w 2021 r. i 6,4 tys. w 2012 r.).

W grupie **miast średnich** liczba podmiotów gospodarki narodowej zarejestrowanych w rejestrze REGON na 1 tys. mieszkańców w 2022 r. wyniosła 153,1 (w 2021 r. – 118,3, a w 2012 r. – 127,0). Najwyższą wartość wskaźnik osiągnął w Zakopanem (254,4), a najniższą w Gorlicach (106,4).

Wartość wskaźnika w **miastach małych** w 2022 r. wyniosła przeciętnie 140,1 (w 2021 r. – 136,7, a w 2012 r. – 115,6). Najwyższą wartość w tej grupie miast obserwowano w Myślenicach (198,9), a najniższą w Grybowie (91,7).

Wśród **miast bardzo małych** w 2022 r. wskaźnik wyniósł przeciętnie 124,8 (w 2021 r. – 121,8, a w 2012 r. – 100,8). Najwyższą wartość wskaźnika wśród miast bardzo małych odnotowano w Kalwarii Zebrzydowskiej (218,8), a najniższą w Ryglcach (86,6).

Tabl. 8. Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON – wskaźniki
 Table 8. National economy entities in the REGON register – indicators

Wyszczególnienie Specification		Podmioty ogółem Entities total	Osoby fizyczne pro- wadzące działalność gospodarczą Natural persons conducting economic activity	Podmioty gospodarcze w usługach wyższego rzędu (sekcje J–R) Entities in higher level services (section J–R)
		na 1 000 ludności per 1 000 population		
Miasta średnie Medium-sized towns	2022	153,1	110,0	52,5
	2012	127,0	94,0	58,1
Miasta małe Small towns	2022	140,1	103,2	49,2
	2012	115,6	87,2	55,5
Miasta bardzo małe Very small towns	2022	124,8	94,4	54,9
	2012	100,8	77,0	59,7

Wśród ogółu podmiotów gospodarczych istotną z punktu widzenia przedsiębiorczości lokalnej informacją jest liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą. Udział tego typu przedsiębiorstw w ogóle podmiotów wśród analizowanych miast wynosił w 2022 r. 73,0% (rok wcześniej udział wyniósł 73,2%, a w 2012 r. – 74,9%). W miastach średnich udział osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą wyniósł 71,8%, w miastach małych 73,6%, a w miastach bardzo małych – 75,6%.

W grupie **miast średnich** wskaźnik liczby osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na 1 tys. mieszkańców w 2022 r. wyniósł 110,0 (w 2021 r. – 106,8, a w 2012 r. – 94,0). Najwyższą wartość wskaźnika osiągnął w Zakopanem (188,1), a najniższą w Gorlicach (74,9).

Wartość wskaźnika w **miastach małych** w 2022 r. wyniosła 103,2 (w 2021 r. – 101,0, a w 2012 r. – 87,2). Najwyższą jego wartość w tej grupie miast obserwowano w Szczawnicy (142,6), a najniższą w Chełmku (69,9).

Wśród **miast bardzo małych** w 2022 r. wskaźnik wyniósł przeciętnie 94,4 (w 2021 r. – 92,2, a w 2012 r. – 77,0). Najwyższą wartość wskaźnika wśród miast bardzo małych odnotowano w Kalwarii Zebrzydowskiej (161,8), a najniższą w Ryglicach (66,9).

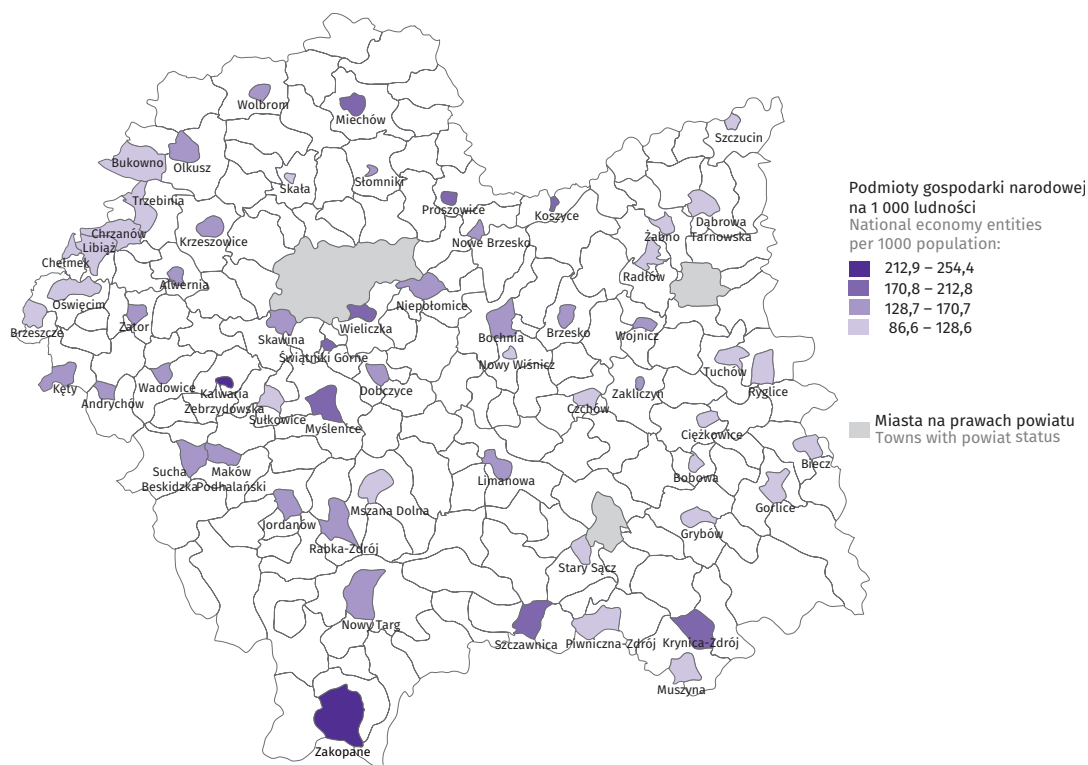
Wskaźnik zaawansowanej przedsiębiorczości (w sekcjach J–R) w województwie małopolskim wzrastał systematycznie od lat. Liczba podmiotów gospodarczych w usługach wyższego rzędu zwiększała się również kiedy obserwujemy zjawisko w ujęciu miejskim. W miastach średnich, małych i bardzo małych na koniec 2022 r. działało 33,2 tys. podmiotów z sekcji J–R (w 2021 r. – 32,1 tys., a w 2012 r. – 25,1 tys.). Udział tych przedsiębiorstw w ogólnej liczbie podmiotów wyniósł w 2022 r. w miastach średnich – 37,6%, w miastach małych – 34,4%, a w miastach bardzo małych – 28,7%.

W 2022 r. w **średnich miastach** odnotowano 57,5 podmiotów gospodarczych w usługach wyższego rzędu na 1 tys. ludności. W poprzednim roku wartość ta wyniosła 55,1, natomiast w 2012 r. – 41,1. Najwyższą wartość tego wskaźnika wystąpiła w Wieliczce (85,2), a najniższa w Gorlicach (43,1).

W **miastach małych** wartość wskaźnika zaawansowanej przedsiębiorczości w 2022 r. wyniosła 48,2. W poprzednim roku był to 46,5, a w 2011 r. – 35,3. Najwyższą wartość wskaźnika wystąpiła w Myślenicach (74,4), a najniższa w Grybowie (25,4).

Zaawansowana przedsiębiorczość wśród **miast bardzo małych** kształtowała się na poziomie 35,8 podmiotów na 1 tys. ludności. Rok wcześniej było to 34,7 podmiotów gospodarczych w usługach wyższego rzędu na 1 tys. ludności, a w 2012 r. – tylko 25,0. Najwyższą wartość wskaźnika wystąpiła w Zakliczynie (62,9), a najniższa w Ryglicach (22,7).

Mapa 10. Podmioty gospodarki narodowej na 1 000 ludności w 2022 r.
 Map 10. National economy entities per 1 000 population in 2022



Rozdział 4.

Chapter 4.

Jakość życia

Quality of life

4.1. Bezpieczeństwo

4.1. Safety

4.1.1. Zagrożenie przestępczością

4.1.1. Crime risk

Jedną z miar poziomu bezpieczeństwa społeczności jest wskaźnik przestępczości na danym obszarze. W 2022 r. w miastach średnich, małych i bardzo małych województwa małopolskiego odnotowano prawie 20,0 tys. przestępstw. W przeliczeniu na 1 tys. mieszkańców uzyskano wskaźnik przestępczości wynoszący 30,6.

W **miastach średnich** w 2022 r. stwierdzono łącznie 9,8 tys. przestępstw. Wskaźnik liczby przestępstw w przeliczeniu na 1 tys. mieszkańców wyniósł 36,7. Najwyższą wartość odnotowano w Zakopanem (58,1). Najniższą była z kolei obserwowana w Olkuszu (20,3).

W grupie **miast małych** doszło w 2022 r. do 8,6 tys. przestępstw. Wskaźnik przestępczości był niższy niż w miastach średnich i kształtował na poziomie 26,4. Najwyższą wartość wskaźnika obserwowano w Piwnicznej-Zdroju (70,7), a najniższą w Sułkowicach (6,5).

Wśród **bardzo małych miast** liczba przestępstw w 2022 r. wyniosła 1,6 tys. W przeliczeniu na 1 tys. mieszkańców wskaźnik przestępczości wyniósł 25,6, przy czym warto zauważyć, że na wynik ten wpływ miał bardzo wysoki wskaźnik obserwowany w Zatorze (159,3). Bez uwzględnienia tego miasta przeciętna wartość wskaźnika przestępczości w pozostałych bardzo małych miastach wyniosła 17,0 i była zdecydowanie niższa w porównaniu z miastami średnimi i małymi. Najwyższą wartość wśród miast bardzo małych, poza wspomnianym Zatorem, odnotowano w Szczucinie (39,3), a najniższą w Nowym Brzesku (6,2).

4.1.1. Bezpieczeństwo drogowe

4.1.1. Road safety

Znaczny wpływ na poziom bezpieczeństwa mieszkańców ma również sytuacja na drogach – liczba wypadków i ofiar wypadków. W ciągu ostatnich lat zarówno liczba wypadków, jak i osób w nich poszkodowanych spada, jednak wciąż występują duże różnice pomiędzy wybranymi miastami. W 2022 r. liczba wypadków drogowych w analizowanych miastach wyniosła 313 (wobec 317 rok wcześniej i 739 w 2012 r.). Ofiar tych wypadków (śmiertelnych i rannych) było 376 (wobec 379 rok wcześniej i 904 w 2012 r.). Wskaźnik liczby wypadków na 10 tys. mieszkańców we wszystkich analizowanych miastach wyniósł w 2022 r. 4,8 (wobec 4,8 rok wcześniej i 10,8 w 2012 r.), a liczba ofiar na 10 tys. mieszkańców 5,7 (wobec 5,8 rok wcześniej i 13,2 w 2012 r.).

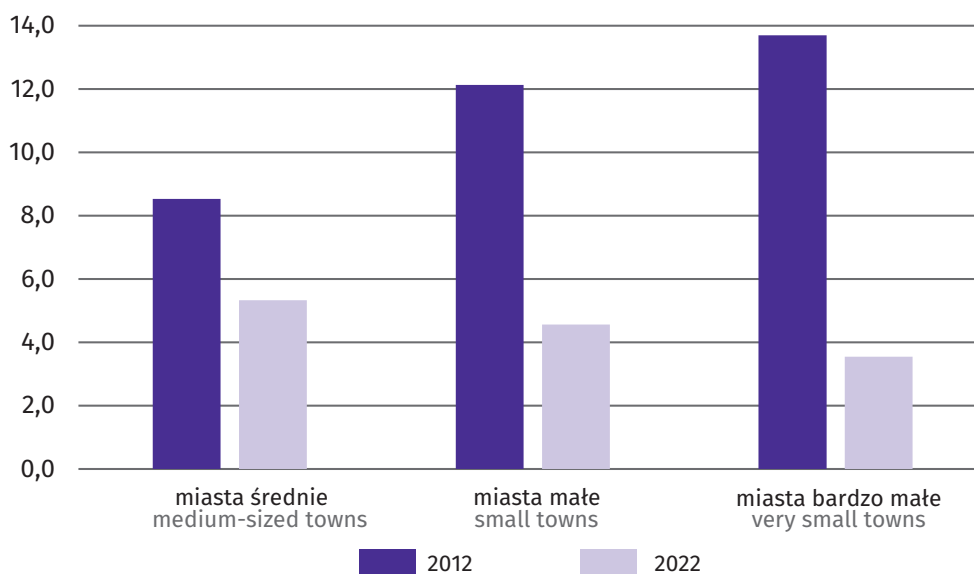
Na obszarze **miast średnich** doszło w 2022 r. do 143 wypadków (wobec 38 rok wcześniej i 240 w 2012 r.). Poszkodowanych w nich zostały 172 osoby (53 rok wcześniej i 294 w 2012 r.). Wskaźnik wypadków na 10 tys. ludności wyniósł w tych miastach 5,3 (wobec 1,4 rok wcześniej i 8,5 w 2012 r.). Najwyższą wartość wskaźnika wystąpiła w Zakopanem (12,6), a najniższa w Gorlicach (1,9).

Na obszarze **miast małych** w 2022 r. wydarzyło się 148 wypadków (wobec 158 rok wcześniej i 412 w 2012 r.), w których poszkodowanych zostało 175 osób (wobec 182 rok wcześniej i 499 w 2012 r.). Wskaźnik wypadków na 10 tys. ludności wyniósł w tych miastach przeciętnie 4,6 (wobec 5,8 rok wcześniej i 12,1 w 2012 r.). Najwyższa wartość wskaźnika wystąpiła w Myślenicach (11,7), a najniższa w Krzeszowicach i Dobczycach (gdzie nie doszło do wypadków) oraz w Limanowej (0,7).

Na terenie **miast bardzo małych** doszło w 2022 r. do 22 wypadków (wobec 121 rok wcześniej i 87 w 2012 r.), w których poszkodowanych zostało 29 osób (wobec 144 rok wcześniej i 111 w 2012 r.). Wskaźnik wypadków na 10 tys. ludności wyniósł w tych miastach 3,5 (wobec 19,4 rok wcześniej i 13,7 w 2012 r.). Najwyższa wartość wskaźnika wystąpiła w Czchowie (21,5), a najniższa w Muszynie (2,2). W kilku miastach nie doszło w 2022 r. do żadnego wypadku drogowego: Alwerni, Bieczu, Słomnikach, Świątnikach Górnych, Koszycach, Nowym Brzesku, Ciężkowicach, Radłowie, Zakliczynie i Żabnie.

Wykres 3. Wypadki drogowe na 10 tys. mieszkańców

Chart 3. Road accidents per 10000 citizens



Analizując wartość wskaźnika wypadków drogowych w latach 2012–2022 zauważyć można, że zmniejszył się on znacznie we wszystkich rodzajach analizowanych miast. Największy jego spadek nastąpił w miastach bardzo małych (o 10,2), a następnie w miastach małych (o 7,5) oraz miastach średnich (o 3,2).

4.2. Infrastruktura techniczna

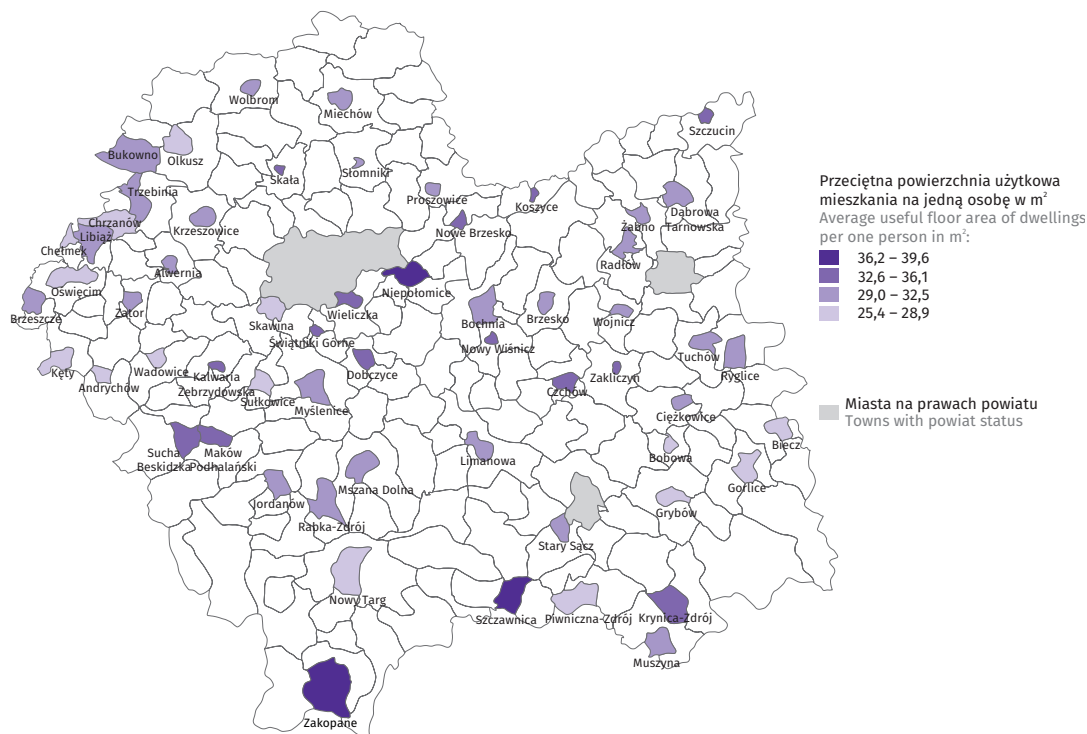
4.2. Technical infrastructure

4.2.1. Zasoby mieszkaniowe

4.2.1. Dwelling stocks

Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na jedną osobę w 2022 r. wyniosła w województwie małopolskim 31,0 m² (30,5 m² rok wcześniej i 25,3 m² w 2012 r.). Wśród analizowanych miast średnia wartość tego wskaźnika było zbliżona do wartości wojewódzkiej i wyniosła 31,0 m² (30,4 m² rok wcześniej i 25,5 m² w 2012 r.). Liczba mieszkań przypadająca na 1 tys. mieszkańców wyniosła z kolei w województwie 385,2 (378,8 rok wcześniej i 328,7 w 2012 r.). W przypadku analizowanych miast przeciętna wartość tego wskaźnika wyniosła w 2022 r. 375,5 (369,2 rok wcześniej i 322,8 w 2012 r.). Widoczny jest więc utrzymujący się w ostatnich latach wzrost liczby mieszkań oraz ich powierzchni.

Mapa 11. Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkań na jedną osobę w 2022 r.
 Map 11. Average useful floor area of dwellings per one person in 2022



W grupie **miast średnich** przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na jedną osobę w 2022 r. wyniosła 29,9 m² (w 2021 r. – 29,3 m², a w 2012 r. – 24,3 m²). Najwyższą wartość wskaźnik osiągnął w Zakopanem (39,6 m²), a najniższą w Gorlicach i Olkuszu (po 26,9 m²). We wszystkich miastach średnich w porównaniu z rokiem poprzednim nastąpił wzrost wartości wskaźnika.

Liczba mieszkań przypadająca na 1 tys. mieszkańców wyniosła wśród miast średnich 429,0 (w 2021 r. – 421,1, a w 2012 r. – 363,0). Największą wartość wskaźnika liczby mieszkań na 1 tys. mieszkańców odnotowano w Zakopanem (510,7), a najniższą w Nowym Targu (368,2).

Powierzchnia użytkowa mieszkania na jedną osobę w **miastach małych** w 2022 r. wyniosła 30,5 m² (w 2021 r. – 29,9 m², a w 2012 r. – 24,7 m²). Najwyższą wartość w tej grupie miast odnotowano w Szczawnicy (37,6 m²), a najniższą w Andrychowie (25,4 m²).

Liczba mieszkań przypadająca na 1 tys. mieszkańców wyniosła wśród miast małych 387,7 (w 2021 r. – 380,7, a w 2012 r. – 330,8). Największą wartość wskaźnika liczby mieszkań na 1 tys. mieszkańców odnotowano w Krynicy-Zdroju (530,7), a najniższą w Sułkowicach (280,4).

Wśród **miast bardzo małych** w 2022 r. wskaźnik powierzchni użytkowej mieszkania na jedną osobę wyniósł 31,5 m² (w 2021 r. – 31,0 m², a w 2012 r. – 26,4 m²). Najwyższą wartość wskaźnika wśród miast bardzo małych odnotowano w Kalwarii Zebrzydowskiej (35,5 m²), a najniższą w Bieczu (28,3 m²).

Liczba mieszkań przypadająca na 1 tys. mieszkańców wyniosła wśród miast bardzo małych 341,3 (w 2021 r. – 336,6, a w 2012 r. – 298,4). Największą wartość wskaźnika liczby mieszkań na 1 tys. mieszkańców odnotowano w Słomnikach (421,6), a najniższą w Bobowej (268,1).

Liczba mieszkań oddanych do użytkowania na 1 tys. ludności w **miastach małych** w 2022 r. wyniosła 4,9 (w 2021 r. – 3,2, a w 2012 r. – 2,3). Najwyższą wartość w tej grupie miast obserwowano w Niepołomicach (18,8), a najniższą w Bukowni (0,8). Przeciętna powierzchnia mieszkań oddanych do użytkowania wyniosła wśród miast małych średnio 102,9 m² (w 2021 r. – 129,5 m², a w 2012 r. – 138,1 m²). Największe mieszkania oddawano do użytkowania w Jordanowie (198,6 m²), a najmniejsze w Brzesku (69,6 m²).

Wśród **miast bardzo małych** w 2022 r. wskaźnik liczby mieszkań oddanych do użytkowania na 1 tys. ludności wyniósł 3,3 (w 2021 r. – 4,3, a w 2012 r. – 2,1). Najwyższą wartość wskaźnika wśród miast bardzo małych odnotowano w Zatorze (8,0), a najniższą w Słomnikach (1,2). Przeciętna powierzchnia mieszkań oddanych do użytkowania wyniosła wśród miast bardzo małych średnio 121,9 m² (w 2021 r. – 111,5 m², a w 2012 r. – 139,9 m²). Największe mieszkania oddawano do użytkowania w Słomnikach (165,8 m²), a najmniejsze w Kalwarii Zebrzydowskiej (82,3 m²).

4.2.3. Korzystający z instalacji

4.2.3. Persons using systems

W 2022 r. odsetek ludności korzystającej z sieci wodociągowej wyniósł 95,1% w miastach średnich (wobec 95,1% rok wcześniej i 93,5% w 2012 r.), 90,1% w miastach małych (wobec 90,0% rok wcześniej i 87,6% w 2012 r.) i 83,8% w miastach bardzo małych (wobec 83,6% rok wcześniej i 74,6% w 2012 r.). W porównaniu z 2012 r. największy wzrost wartości wskaźnika obserwowano w grupie miast bardzo małych (o 9,2 p. proc.). Dla miast małych zmiana wyniosła 2,5 p. proc., a dla średnich – 1,6 p. proc.

W **miastach średnich** w 2022 r. rozpiętość wskaźnika wyniosła 12,0 p. proc. Z sieci wodociągowej korzystali wszyscy (100%) mieszkańcy Oświęcimia, a także niemal wszyscy mieszkańcy Skawiny, Olkusza, Wieliczki i Chrzanowa. Najniższą wartość wskaźnika odnotowano w Nowym Targu.

W 2022 r. z sieci wodociągowej w **miastach małych** korzystało 90,1% ludności. W poszczególnych miastach sytuacja była bardzo zróżnicowana – w 2022 r. rozpiętość wskaźnika wyniosła 65,3 p. proc. W czterech małych miastach z sieci wodociągowej korzystali wszyscy mieszkańcy: Libiążu, Trzebini, Chełmku i Proszowicach. Najmniejszy odsetek ludności użytkującej wodę z sieci w 2022 r. był w Piwnicznej-Zdroju (34,7%).

Odsetek ludności korzystającej z sieci wodociągowej w **bardzo małych miastach** wyniósł w 2022 r. średnio 84,0%. Rozpiętość wskaźnika wyniosła 71,8 p. proc. Z wodociągów korzystali niemal wszyscy mieszkańcy Żabna i Alwerni (po 99,2%). Najmniejszy odsetek ludności korzystającej z sieci był w Ryglicach (27,4%).

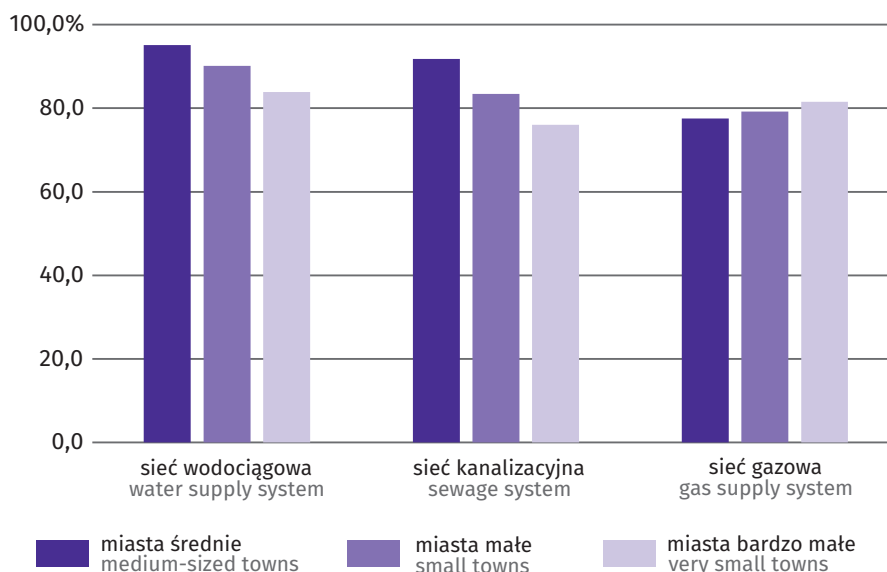
W przypadku sieci kanalizacyjnej analiza wskazała, że w 2022 r. odsetek ludności korzystającej z sieci wyniósł 91,8% w miastach średnich (wobec 91,3% rok wcześniej i 86,9% w 2012 r.), 83,5% w miastach małych (wobec 83,1% rok wcześniej i 76,3% w 2012 r.) i 76,0% w miastach bardzo małych (wobec 75,8% rok wcześniej i 64,0% w 2012 r.). W porównaniu z 2012 r. największy wzrost wartości wskaźnika obserwowano w grupie miast bardzo małych (o 12,0 p. proc.). Dla miast małych wzrost wyniósł 7,2 p. proc., a dla średnich – 5,0 p. proc.

W **miastach średnich** w 2022 r. rozpiętość wskaźnika wyniosła 10,2 p. proc. Z sieci kanalizacyjnej korzystała większość mieszkańców Olkusza (94,5%), Chrzanowa (93,7%) i Nowego Targu (93,6%). Najniższą wartość wskaźnika odnotowano w Zakopanem (84,3%).

W 2022 r. z sieci kanalizacyjnej w **miastach małych** korzystało 83,5% ludności. W poszczególnych miastach sytuacja była bardzo zróżnicowana – rozpiętość wskaźnika wyniosła w 2022 r. 48,1 p. proc. W dwóch małych miastach z sieci kanalizacyjnej korzystali wszyscy mieszkańcy: Andrychowie i Proszowicach. Najmniej ludności korzystającej z kanalizacji było w 2022 r. w Jordanowie (51,9%).

Odsetek ludności korzystającej z sieci kanalizacyjnej w **bardzo małych miastach** wyniósł w 2022 r. 76,0%. Rozpiętość wskaźnika wyniosła 46,4 p. proc. Z kanalizacji korzystali wszyscy mieszkańcy Żabna. Najmniej ludności korzystającej z kanalizacji było w Ryglicach (53,6%).

Wykres 4. Korzystający z instalacji w % ogółu ludności w 2022 r.
Chart 4. Persons using systems in % of total population in 2022



W 2022 r. odsetek ludności korzystającej z sieci gazowej wyniósł 77,5% w miastach średnich (77,2% rok wcześniej i 72,3% w 2012 r.), 79,2% w miastach małych (78,2% rok wcześniej i 69,6% w 2012 r.) i 81,6% w miastach bardzo małych (78,5% rok wcześniej i 70,7,0% w 2012 r.). W porównaniu z 2012 r. największy wzrost wartości wskaźnika obserwowano w grupie miast bardzo małych (o 10,8 p. proc.). Dla miast małych wyniósł on 9,6 p. proc., a dla średnich – 5,3 p. proc.

W **miastach średnich** w 2022 r. rozpiętość wskaźnika wyniosła 71,0 p. proc. Z sieci gazowej korzystała większość mieszkańców Wieliczki (97,1%), Gorlic (96,9%) oraz Olkusza (94,4%). Najniższa wartość wskaźnika wystąpiła w Zakopanem (26,1%).

W 2022 r. z sieci gazowej w **miastach małych** korzystało 79,2% ludności. W poszczególnych miastach sytuacja była bardzo zróżnicowana – rozpiętość wskaźnika wyniosła w 2022 r. aż 97,8 p. proc. Najwyższą wartość obserwowano w Dąbrowie Tarnowskiej (98,2%). Najmniej ludności użytkującej gaz z sieci było w Piwnicznej-Zdroju (0,4%).

Odsetek ludności korzystającej z sieci gazowej w **bardzo małych miastach** wyniósł w 2022 r. 81,6%. Rozpiętość wskaźnika wyniosła 98,5 p. proc. Z sieci gazowej korzystali niemal wszyscy mieszkańcy Nowego Wiśnicza i Szczucina (po 98,8%). Najmniej ludności korzystającej z gazu było w Koszycach (1,3%).

4.3. Infrastruktura społeczna

4.3. Social infrastructure

4.3.1. Biblioteki publiczne i filie

4.3.1. Public libraries and branches

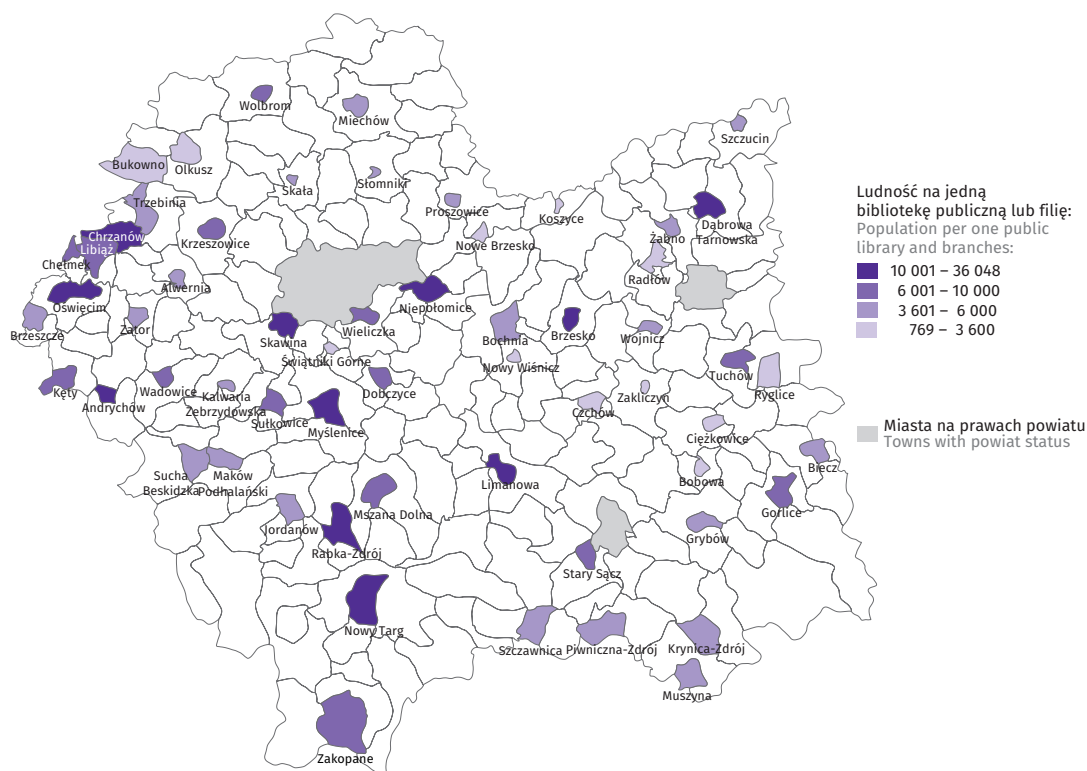
Biblioteki publiczne są podstawowym elementem oferty kulturalnej miast. We wszystkich miastach województwa małopolskiego swoją siedzibę miała co najmniej jedna biblioteka publiczna lub filia. Dostępność bibliotek obrazuje wskaźnik liczby ludności przypadającej na jedną bibliotekę publiczną lub filię, natomiast dostępność zasobów przedstawia księgozbiór bibliotek w przeliczeniu na 1 tys. ludności.

W 2022 r. wśród wszystkich analizowanych miast liczba ludności przypadająca na jedną bibliotekę publiczną wyniosła 6,7 tys. (wobec 6,8 tys. rok wcześniej i 6,7 tys. w 2012 r.). Księgozbiór bibliotek w przeliczeniu na 1 tys. ludności wyniósł przeciętnie w 2022 r. 4,7 tys. wolumenów (wobec 4,6 tys. rok wcześniej i 4,3 tys. w 2012 r.).

Mapa 13. Ludność na jedną bibliotekę publiczną lub filię w 2022 r.

Stan w dniu 31 grudnia

Map 13. Population per one public library and branches in 2022
As of 31 December



W **miastach średnich** w 2022 r. na jedną bibliotekę publiczną lub filię przypadało 8,6 tys. ludności (wobec 8,7 tys. rok wcześniej i 9,1 tys. w 2012 r.). Najwyższa wartość wskaźnika wystąpiła w Oświęcimiu (36,0 tys.), a najniższa w Skawinie (2,4 tys.). Księgozbiór na 1 tys. ludności wyniósł w miastach średnich 3,8 tys. (wobec 3,8 tys. rok wcześniej i 3,6 tys. w 2012 r.). Najwyższy wystąpił w Zakopanem (6,3 tys.), a najniższy w Skawinie (1,7 tys.).

W 2022 r. na jedną bibliotekę publiczną lub filię w **miastach małych** przypadało 7,0 tys. ludności (wobec 7,1 tys. rok wcześniej i 6,7 tys. w 2012 r.). W poszczególnych miastach sytuacja była zróżnicowana – najwyższa wartość wskaźnika wystąpiła w Andrychowie (18,7 tys.), a najniższa w Bukowni (2,4 tys.). Księgozbiór na 1 tys. ludności wyniósł w miastach małych 4,9 tys. (wobec 4,8 tys. rok wcześniej i 4,4 tys. w 2012 r.). Najwyższy wystąpił w Tuchowie (8,9 tys.), a najniższy w Rabce-Zdroju (2,5 tys.).

Liczba ludności przypadająca na jedną bibliotekę publiczną lub filię w **bardzo małych miastach** wyniosła w 2022 r. 3,1 tys. (3,1 tys. rok wcześniej i 3,2 tys. w 2012 r.). W miastach tych występowało najmniejsze zróżnicowanie wartości tego wskaźnika – najwyższa wartość wystąpiła w Muszynie (4,5 tys.), a najniższa w Koszycach (0,7 tys.). Księgozbiór na 1 tys. ludności wyniósł w miastach bardzo małych 7,6 tys. (wobec 7,4 tys. rok wcześniej i 6,7 tys. w 2012 r.). Najwyższy wystąpił w Zakliczynie (21,2 tys.), a najniższy w Szczucinie (3,5 tys.).

4.3.2. Centra kultury, domy kultury, ośrodki kultury, kluby i świetlice

4.3.2. Centres of culture, cultural centres and establishments, clubs and community centres

Ofertę kulturalną miast uzupełnia działalność centrów, domów i ośrodków kultury, klubów i świetlic. Ich dostępność obrazuje wskaźnik liczby ludności przypadającej na jedną placówkę, natomiast ofertę jakościową wskaźnik uczestnictwa ludności w zajęciach kół/klubów/sekcji (liczba członków kół/klubów/sekcji na 1 tys. ludności).

W 2022 r. na terenie analizowanych miast działały 72 placówki centrów, domów i ośrodków kultury, klubów i świetlic (wobec 74 rok wcześniej i 71 w 2012 r.). Liczba ludności przypadająca na jedną placówkę wynosiła 9,1 tys. (wobec 8,9 tys. rok wcześniej i 9,6 tys. w 2012 r.). Placówki te zorganizowały w 2022 r. łącznie 8,2 tys. imprez (wobec 5,0 tys. rok wcześniej i 5,5 tys. w 2012 r.). We wszystkich placówkach działały w 2022 r. łącznie 433 grupy artystyczne (wobec 419 rok wcześniej i 462 w 2012 r.) oraz 660 kół/klubów/sekcji (wobec 862 rok wcześniej i 447 w 2012 r.).

We wszystkich **miastach średnich** w 2022 r. działało 14 centrów, domów i ośrodków kultury, klubów i świetlic. Na jedną placówkę przypadało 19,1 tys. ludności (wobec 19,2 tys. rok wcześniej i 20,1 tys. w 2012 r.). Najwyższa wartość tego wskaźnika wystąpiła w Oświęcimiu (36,0 tys.), a najniższa w Gorlicach (8,6 tys.). Placówki w miastach średnich zorganizowały w 2022 r. łącznie 2,5 tys. imprez (wobec 1,3 tys. rok wcześniej i 1,8 tys. w 2012 r.), w których uczestniczyło 401 tys. osób (wobec 192,6 tys. rok wcześniej i 401,7 tys. w 2012 r.). Liczba uczestników imprez na 1 tys. ludności wynosiła w miastach średnich 1,5 tys. (wobec 0,7 tys. rok wcześniej i 1,4 tys. w 2012 r.). W placówkach na terenie miast średnich funkcjonowało w 2022 r. łącznie 109 grup artystycznych (wobec 104 rok wcześniej i 162 w 2012 r.), do których należało 2,1 tys. osób (wobec 1,9 tys. rok wcześniej i 2,9 tys. w 2012 r.). Liczba kół/klubów/sekcji w placówkach kulturowych w miastach średnich wyniosła w 2022 r. łącznie 240 (wobec 241 rok wcześniej i 139 w 2012 r.), a ich członkami było 5,6 tys. osób (wobec 5,0 tys. rok wcześniej i 2,9 tys. w 2012 r.). W 2022 r. wskaźnik liczby członków kół/klubów/sekcji na 1 tys. mieszkańców wyniósł w tych miastach 20,8 (wobec 18,6 rok wcześniej i 10,3 w 2012 r.). Najwyższą wartość wskaźnika odnotowano w Skawinie (51,4), a najniższą w Chrzanowie (7,3).

Na obszarze wszystkich **miast małych** w 2022 r. działało 39 centrów, domów i ośrodków kultury, klubów i świetlic. Na jedną placówkę przypadało 8,3 tys. ludności (wobec 7,9 tys. rok wcześniej i 8,7 tys. w 2012 r.). Najwyższa wartość tego wskaźnika wystąpiła w Andrychowie (18,7 tys.), a najniższa w Szczawnicy (2,7 tys.). Placówki w miastach małych zorganizowały w 2022 r. łącznie 3,6 tys. imprez (wobec 2,6 tys. rok wcześniej i 2,5 tys. w 2012 r.), w których uczestniczyło 449,9 tys. osób (wobec 336,8 tys. rok wcześniej i 476,9 tys. w 2012 r.). Liczba uczestników imprez na 1 tys. ludności wyniosła w miastach małych 1,4 tys. (wobec 1,0 tys. rok wcześniej i 1,4 tys. w 2012 r.). W placówkach na terenie miast małych funkcjonowało w 2022 r. łącznie 207 grup artystycznych (wobec 198 rok wcześniej i 195 w 2012 r.), do których należało 4,3 tys. osób (wobec 4,5 tys. rok wcześniej i 3,8 tys. w 2012 r.). Liczba kół/klubów/sekcji w placówkach kulturowych w miastach małych wyniosła w 2022 r. łącznie 272 (wobec 477 rok wcześniej i 193 w 2012 r.), a ich członkami było 7,7 tys. osób (wobec 6,0 tys. rok wcześniej i 4,3 tys. w 2012 r.). W 2022 r. wskaźnik liczby członków kół/klubów/sekcji na 1 tys. mieszkańców wyniósł w tych miastach

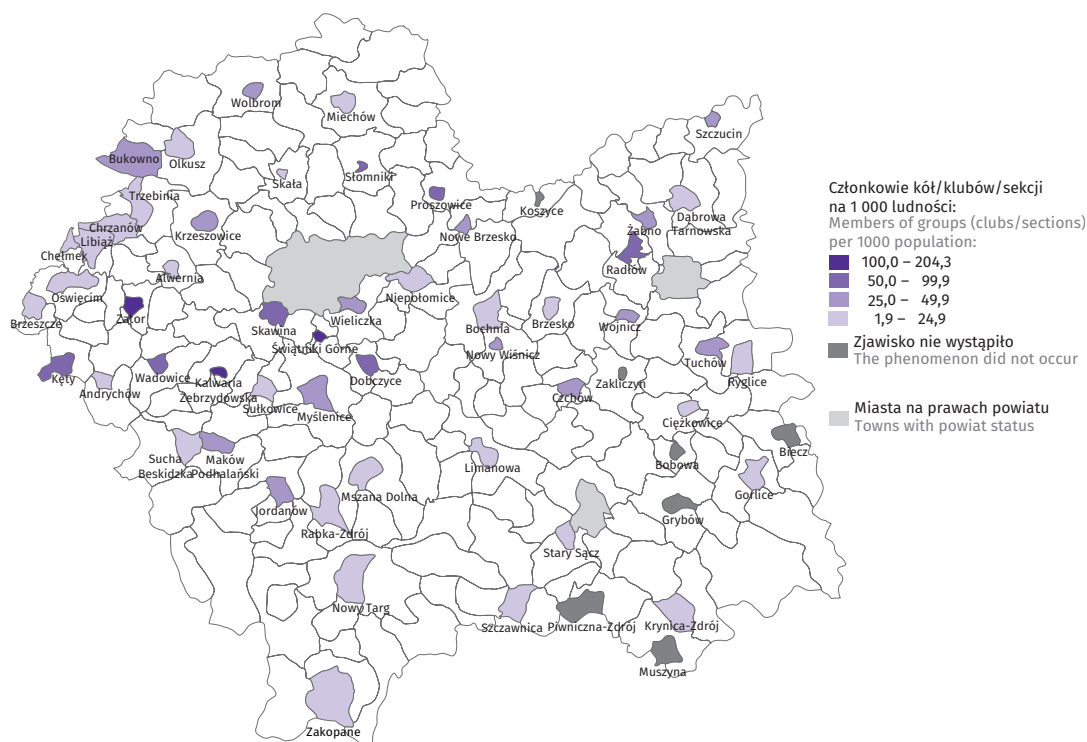
23,9 (wobec 18,4 rok wcześniej i 12,7 w 2012 r.). Najwyższą wartość wskaźnika odnotowano w Wadowicach (86,5), a najniższą w Rabce-Zdroju (1,9). W dwóch miastach: Grybowie i Piwnicznej-Zdroju w 2022 r. nie funkcjonowały koła/kluby/sekcje.

W **miastach bardzo małych** w 2022 r. działało 19 centrów, domów i ośrodków kultury, klubów i świetlic. Na jedną placówkę przypadało 3,3 tys. ludności (wobec 3,3 tys. rok wcześniej i 3,5 tys. w 2012 r.). Najwyższą wartość tego wskaźnika wystąpiła w Muszynie (4,5 tys.), a najniższa w Zakliczynie (1,6 tys.). W Koszycach nie działała natomiast żadna placówka kulturowa. Placówki w miastach bardzo małych zorganizowały w 2022 r. łącznie 2,1 tys. imprez (wobec 1,1 tys. rok wcześniej i 1,2 tys. w 2012 r.), w których uczestniczyło 204,8 tys. osób (wobec 84,3 tys. rok wcześniej i 244,4 tys. w 2012 r.). Liczba uczestników imprez na 1 tys. ludności wynosiła w miastach bardzo małych 3,3 tys. (wobec 1,4 tys. rok wcześniej i 3,8 tys. w 2012 r.). W placówkach kulturowych na terenie miast bardzo małych funkcjonowało w 2022 r. łącznie 117 grup artystycznych (wobec 117 rok wcześniej i 105 w 2012 r.), do których należało 2,3 tys. osób (wobec 2,3 tys. rok wcześniej i 2,0 tys. w 2012 r.). Liczba kół/klubów/sekcji w placówkach kulturowych w miastach średnich wyniosła w 2022 r. łącznie 148 (wobec 144 rok wcześniej i 115 w 2012 r.), a ich członkami było 3,0 tys. osób (wobec 2,5 tys. rok wcześniej i 2,2 tys. w 2012 r.). W 2022 r. wskaźnik liczby członków kół/klubów/sekcji na 1 tys. mieszkańców wyniósł w tych miastach 48,2 (wobec 39,9 rok wcześniej i 35,0 w 2012 r.). Najwyższą wartość wskaźnika odnotowano w Świątynkach Górnych (204,3), a najniższą w Ryglicach (6,0). W Bieczu, Bobowej, Koszycach, Muszynie i Zakliczynie w 2022 r. nie funkcjonowały koła/kluby/sekcje.

Mapa 14. Członkowie kół/klubów/sekcji na 1000 ludności w 2022 r.

Stan w dniu 31 grudnia

Map 14. Population per one public library and branches in 2022
As of 31 December



Tabl. 9. Wybrane informacje o centrach kultury, domach kultury, ośrodkach kultury, klubach i świetlicach
Stan w dniu 31 grudnia
Table 9. Selected data on activity of centres of culture, cultural centres and establishments, clubs and community centres
As of 31 December

Wyszczególnienie Specification	Miasta średnie Medium-sized towns		Miasta małe Small towns		Miasta bardzo małe Very small towns	
	2012	2022	2012	2022	2012	2022
Placówki Entities	14	14	39	39	18	19
Imprezy ^a Events ^a	1 785	2 518	2 461	3 573	1 204	2 117
Uczestnicy imprez ^a Events participants ^a	401 684	401 008	476 907	449 913	244 401	204 837
Grupy artystyczne ^b Artistic groups ^b	162	109	195	207	105	117
Członkowie grup artystycznych ^b Members of artistic groups ^b	2 850	2 137	3 754	4 340	2 029	2 320
Koła (kluby) Groups (clubs)	139	240	193	272	115	148
Członkowie kół (klubów) Members of groups (clubs)	2 885	5 558	4 307	7 702	2 226	2 980

a W ciągu roku. b Wcześniej określane jako zespoły artystyczne.
a During the year. b In previous years – artistic ensembles.

4.3.3. Apteki ogólnodostępne

4.3.3. Generally available pharmacies

Liczba aptek ogólnodostępnych na terenie analizowanych miast w 2022 r. wynosiła 399 (wobec 403 rok wcześniej oraz 425 w 2012 r.). W 2022 r. na jedną aptekę ogólnodostępną przypadało przeciętnie 1635 mieszkańców (wobec 1628 rok wcześniej i 1609 w 2012 r.).

W **miastach średnich** funkcjonowało w 2022 r. 141 aptek ogólnodostępnych (tyle samo rok wcześniej, a w 2012 r. – 152). Liczba ludności przypadająca na jedną aptekę ogólnodostępną wyniosła w 2022 r. 1897 (1908 rok wcześniej i 1849 w 2012 r.). Najwyższa wartość wskaźnika wystąpiła w Wieliczce (2488), a najniższa w Zakopanem (1587).

Na terenie **miast małych** działało w 2022 r. 200 aptek ogólnodostępnych (201 rok wcześniej i 215 w 2022 r.). Wartości wskaźnika liczby ludności na jedną aptekę wyniosła w 2022 r. 1614 (1617 rok wcześniej i 1578 w 2012 r.). Najwyższa wartość wskaźnika wystąpiła w Niepołomicach (3299), a najniższa była w Proszowicach (966).

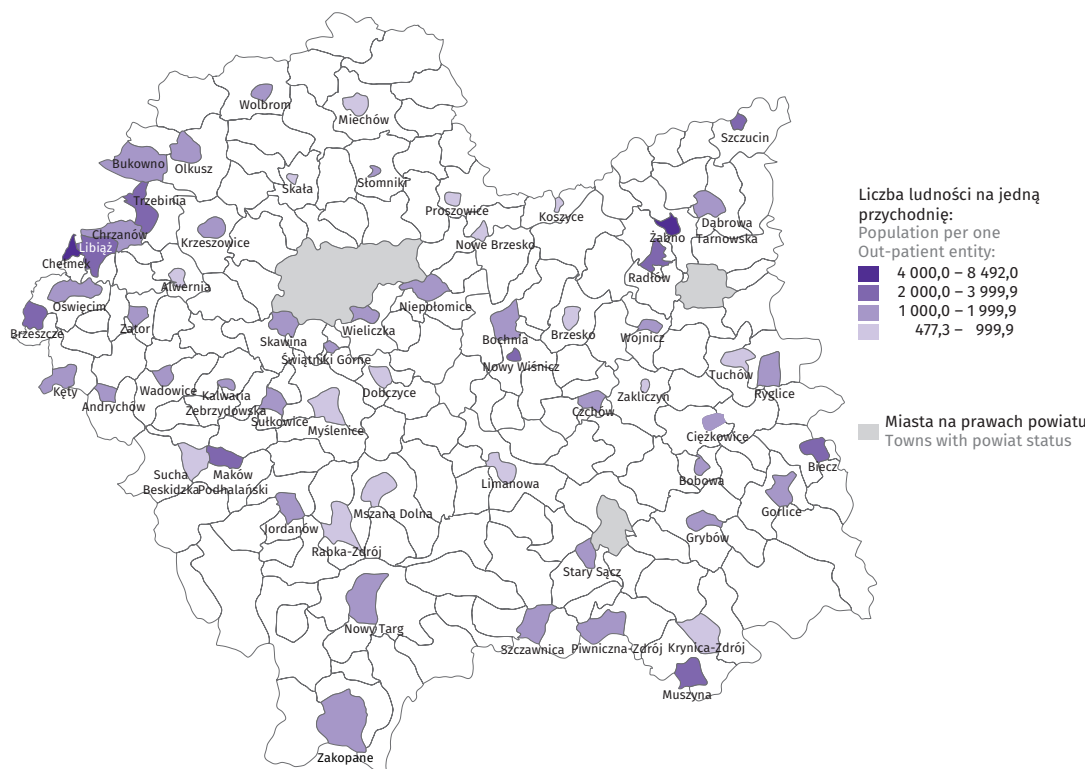
W **miastach bardzo małych** w 2022 r. działalność prowadziło 58 aptek (61 rok wcześniej i 58 w 2022 r.). Wskaźnik liczby ludności na jedną aptekę w 2022 r. osiągnął wartość 1066 (1019 rok wcześniej i 1096 w 2012 r.). Najwięcej mieszkańców przypadało na jedną aptekę w Radłowie (2687), a najmniej w Koszycach (385).

4.3.4. Przychodnie

4.3.4. Out-patient entities

Kontynuacją tematyki dostępności usług medycznych jest informacja o liczbie ludności przypadającej na jedną przychodnię. Ogółem liczba przychodni w analizowanych miastach wyniosła w 2022 r. 554 (541 rok wcześniej i 447 w 2012 r.). Liczba ludności na jedną przychodnię w analizowanych miastach wyniosła 1177 (1213 rok wcześniej i 1530 w 2012 r.).

Mapa 15. Ludność na jedną przychodnię w 2022 r.
 Stan w dniu 31 grudnia
 Map 15. Population per one out-patient entity in 2022
 As of 31 December



W **miastach średnich** liczba przychodni w 2022 r. wyniosła 202 (podobnie rok wcześniej i 173 w 2012 r.). Wskaźnik liczby ludności na jedną taką placówkę wyniósł w tych miastach 1325 (wobec 1331 rok wcześniej i 1625 w 2012 r.). Najwyższa wartość wskaźnika wystąpiła w Nowym Targu (1839), a najniższa w Skawinie (1094).

Na terenie **miast małych** działały w 2022 r. 304 przychodnie (wobec 287 rok wcześniej i 219 w 2012 r.). Wartość wskaźnika liczby ludności na jedną placówkę wyniosła w 2022 r. 1062 (wobec 1133 rok wcześniej i 15499 w 2012 r.). Wśród tych miast występowało duże zróżnicowanie wartości wskaźnika. Najwyższa wartość wystąpiła w Chełmku (8492), a najniższą odnotowano w Dobczycach (477).

W **miastach bardzo małych** liczba przychodni w 2022 r. wyniosła 48 (wobec 52 rok wcześniej i 55 w 2012 r.). Wskaźnik liczby ludności na jedną placówkę w 2022 r. osiągnął wartość 1288 (wobec 1195 rok wcześniej i 1155 w 2012 r.). Najwięcej osób na jedną przychodnię przypadało w Żabnie (4123), a najmniej w Zakliczynie (525).

Ponadto na terenie analizowanych miast działało w 2022 r. łącznie 1707 poradni specjalistycznych oraz 284 poradnie stomatologiczne. W **miastach średnich** działało 745 poradni specjalistycznych i 101 stomatologicznych. Liczba ludności przypadająca na jedną taką placówkę wyniosła 359 dla poradni specjalistycznych i 2649 dla stomatologicznych. W **miastach małych** działało 878 poradni specjalistycznych i 156 stomatologicznych. Liczba ludności przypadająca na jedną placówkę w tych miastach wyniosła 368 dla poradni specjalistycznych i 2070 dla stomatologicznych. Na obszarze **miast bardzo małych** w 2022 r. funkcjonowały 84 poradnie specjalistyczne i 27 stomatologicznych. Liczba ludności przypadająca na jedną placówkę wyniosła 736 dla poradni specjalistycznych i 2290 dla stomatologicznych. Można więc zauważyć, że dostępność poradni specjalistycznych w miastach bardzo małych była znacznie niższa niż w pozostałych miastach. W przypadku poradni stomatologicznych była ona na zbliżonym poziomie.

4.3.5. Porady lekarskie w podstawowej opiece zdrowotnej

4.3.5. Doctors consultations in primary health care

Łączna liczba udzielonych porad lekarskich w 2022 r. na terenie miast średnich, małych i bardzo małych wyniosła 5,0 mln (wobec 4,9 mln rok wcześniej i 4,0 mln w 2012 r.). W przeliczeniu na 1 tys. mieszkańców liczba udzielonych porad wyniosła 7709,8 (wobec 7392,7 rok wcześniej i 5916,0 w 2012 r.).

W **miastach średnich** liczba udzielonych porad lekarskich w 2022 r. wyniosła 1,7 mln (wobec 1,7 mln rok wcześniej i 1,4 mln w 2012 r.). W przeliczeniu na 1 tys. osób liczba udzielonych porad wyniosła 6350,7 (wobec 6124,9 rok wcześniej i 5036,6 w 2012 r.). Najwyższa wartość wskaźnika wystąpiła w Bochni (7477,0), a najniższa w Zakopanem (4815,3).

W przychodniach w **miastach małych** udzielono w 2022 r. 2,5 mln porad lekarskich (wobec 2,4 mln rok wcześniej i 2,0 mln w 2012 r.). Wartość wskaźnika liczby porad na 1 tys. ludności wyniosła w 2022 r. 7671,3 (wobec 7315,8 rok wcześniej i 5866,6 w 2012 r.). Wśród tych miast najwyższą wartość wystąpiła w Krzeszowicach (12841,0), a najniższą odnotowano w Libiążu (4234,7).

W **miastach bardzo małych** liczba udzielonych porad lekarskich w 2022 r. wyniosła 0,9 mln (wobec 0,8 mln rok wcześniej i 0,6 mln w 2012 r.). W przeliczeniu na 1 tys. osób liczba porad wyniosła 13791,0 (wobec 13281,9 rok wcześniej i 10077,0 w 2012 r.). Najwyższą wartość wskaźnika wystąpiła w Zakliczynie (30270,4), a najniższą w Czchowie (5377,8).

4.3.6. Sklepy i punkty sprzedaży paliw

4.3.6. Shops and petrol stations

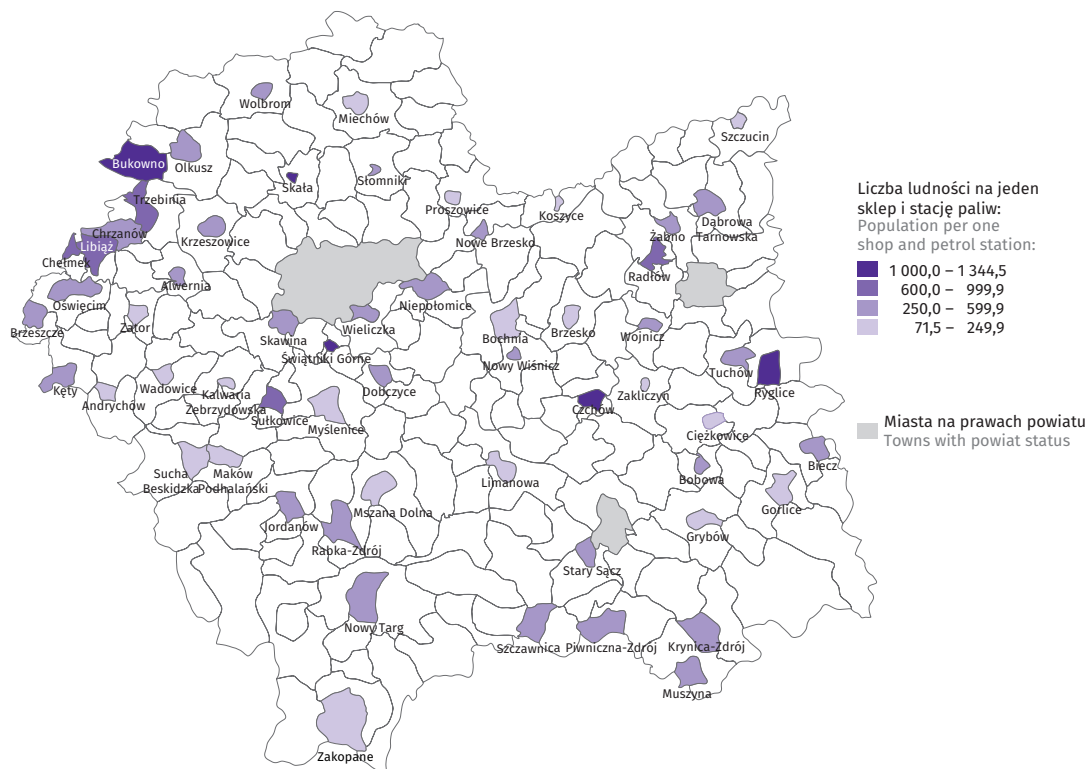
Liczba sklepów i punktów sprzedaży paliw działających na obszarze analizowanych miast wyniosła w 2022 r. 2359 (wobec 2302 rok wcześniej). Wskaźnikiem obrazującym dostępność placówek handlowych w miastach jest liczba ludności przypadająca na jeden sklep. Wartość tego wskaźnika w grupie analizowanych miast wyniosła w 2022 r. 276, a rok wcześniej było to 285,0.

W **miastach średnich** liczba sklepów i stacji paliw wynosiła w 2022 r. 949 (939 rok wcześniej). Na jeden sklep przypadało w tych miastach 281,9 osób (w 2021 r. – 286,4). Najwyższą wartość wskaźnika wystąpiła w Skawinie (437,7), a najniższą w Gorlicach (180,5).

Na obszarze **miast małych** działały w 2022 r. 1193 obiekty handlowe (rok wcześniej było ich 1163). Wartość wskaźnika liczby ludności przypadającej na jeden sklep wyniosła 270,6 (279,5 rok wcześniej). Najwyższą wartość wskaźnika wystąpiła w Bukowni (1067,1), a najniższą odnotowano w Limanowej (140,9).

W **miastach bardzo małych** liczba sklepów i stacji paliw wyniosła w 2022 r. 217 (200 rok wcześniej). Wskaźnik liczby ludności na jeden sklep osiągnął wartość 284,9 (310,7 rok wcześniej). Najwięcej ludności przypadającej na jeden sklep było w Ryglicach (1344,5), a najmniej w Zakliczynie (71,5).

Mapa 16. Ludność na jeden sklep i stację paliw w 2022 r.
Map 16. Population per one shop and petrol station in 2022



4.4. Edukacja i opieka nad dziećmi

4.4. Education and care of children

4.4.1. Dzieci w żłobkach

4.4.1. Children in nursery schools

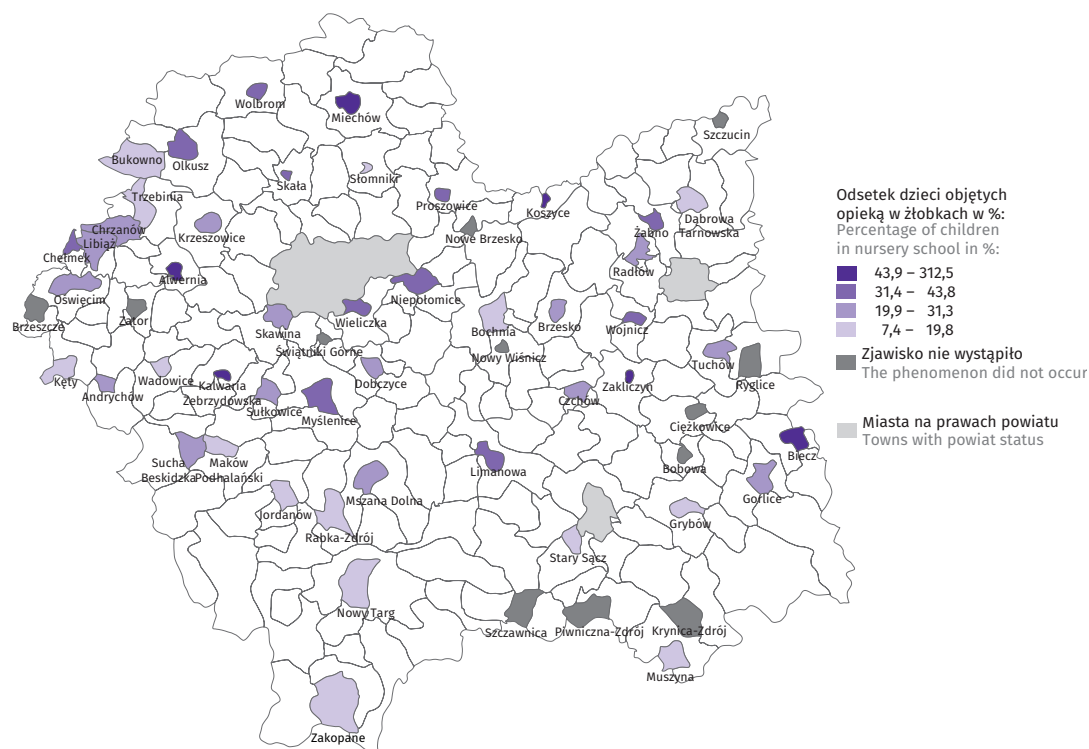
W ostatnich latach obserwuje się wzrost odsetka dzieci objętych opieką w żłobkach zarówno na obszarach wiejskich, jak i miejskich. W skali całego województwa wartość tego wskaźnika wyniosła w 2022 r. – 16,9%, natomiast w miastach był on na znacznie wyższym poziomie.

W 2022 r. w **średnich miastach** do żłobków i klubów dziecięcych uczęszczało 1475 dzieci w wieku do lat 3, co stanowiło 22,7% wszystkich dzieci w tym wieku. W porównaniu z poprzednim rokiem nastąpił wzrost o 4,4 p. proc., a w porównaniu z 2012 r. o 19,9 p. proc. Najwyższą wartość wskaźnika notowano dla Olkusza (35,4%), najniższą – dla Zakopanego (8,1%), a w 4 miastach osiągnięto wskaźnik wyższy niż przeciętny dla miast średnich. W porównaniu z 2021 r. największy wzrost odsetka dzieci uczęszczających do żłobków nastąpił w Olkuszu (o 11,0 p. proc.). Spadek wskaźnika odnotowano w Nowym Targu (o 2,3 p. proc.) i Skawinie (1,8 p. proc.).

W 2022 r. w **małych miastach** do żłobków i klubów dziecięcych uczęszczało 1895 dzieci w wieku do lat 3, co stanowiło 23,0% wszystkich dzieci w tym wieku. Oznacza to wzrost o 3,4 p. proc. w porównaniu z 2021 r. i o 20,9 p. proc. w porównaniu z 2012 r. W 2022 r. w czterech miastach małych nie działał żaden żłobek ani klub dziecięcy (Brzeszcze, Krynica-Zdrój, Piwniczna-Zdrój oraz Szczawnica). W 12 jednostkach wartość analizowanego wskaźnika była wyższa od średniej dla miast małych. Najwyższą wartość wskaźnika odnotowano w Miechowie (46,8%), a najniższą w Starym Sączu (7,4%). W porównaniu z 2021 r. odnotowano wzrost wskaźnika w większości miast – najwyższy w Brzesku (o 15,6 p. proc.), natomiast spadek nastąpił w 7 miastach – najgłębszy w Wolbromiu (o 4,4 p. proc.).

W 2022 r. do żłobków i klubów dziecięcych w **bardzo małych miastach** uczęszczało 376 dzieci w wieku do lat 3, co stanowiło 23,4% wszystkich dzieci w tym wieku. Odsetek ten był wyższy niż w 2021 r. o 6,0 p. proc. i o 23,2 p. proc. niż w 2012 r. Najwyższą wartość wskaźnika odnotowano w Koszycach (312,5%). Ekstremalna wartość tego odsetka w tym mieście wynikała z faktu, że miasto dysponowało 50 miejscami w żłobkach podczas gdy liczba dzieci w wieku 0–3 lat wynosiła 16. Poza Koszycami najwyższy odsetek notowano w Bieczu (57,0%), a najniższy – w Słomnikach (10,1%). W Nowym Wiśniczu, Świątnikach Górnych, Zatorze, Nowym Brzesku, Ciężkowicach i Ryglicach nie działał żaden żłobek ani klub dziecięcy. W porównaniu z 2021 r. odnotowano wzrost wskaźnika w większości bardzo małych miast.

Mapa 17. Odsetek dzieci objętych opieką w żłobkach 2022 r.
Map 17. Percentage of children in nursery school in 2022



4.4.2. Przedszkola

4.4.2. Pre-primary education

Podobnie jak w przypadku opieki w żłobkach, również w obszarze wychowania przedszkolnego w ostatnich latach obserwuje się wzrost odsetka dzieci objętych tą formą opieki. W skali całego województwa w 2022 r. 92,9% dzieci było objętych wychowaniem przedszkolnym. W miastach niejednokrotnie odsetek ten był większy i znacznie przekraczał wartość 100,0%.

W roku szkolnym 2022/23 wychowaniem przedszkolnym w **średnich miastach** objętych było 8,5 tys. dzieci w wieku 3–5 lat, co stanowiło 106,7% wszystkich dzieci w tym wieku. Odsetek ten był o 4,9 p. proc. wyższy niż w roku ubiegłym i o 26,9 p. proc. wyższy niż w roku szkolnym 2012/13. W pięciu miastach odnotowano wartość powyżej średniej, w tym najwyższą – w Olkuszu (122,9%). Najniższy odsetek dzieci w przedszkolach w tej grupie miast odnotowano w Skawinie (96,2%). Na przestrzeni 10 lat odnotowano wzrost wskaźnika we wszystkich średnich miastach – od 12,2 p. proc. w Zakopanem do 47,4 p. proc. w Olkuszu.

W roku szkolnym 2022/23 wychowaniem przedszkolnym w **małych miastach** objętych było 12,1 tys. dzieci w wieku 3–5 lat, czyli 122,8% dzieci w tym wieku. Odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym był o 34,9 p. proc. większy niż w roku szkolnym 2012/13 oraz o 5,3 p. proc. wyższy niż w roku szkolnym 2021/22. Najwyższą wartość wskaźnika odnotowano w Proszowicach (184,8%). Najniższy odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym w tej grupie miast odnotowano w Piwnicznej-Zdroju (82,5%). W porównaniu z rokiem szkolnym 2012/13 we wszystkich miastach odnotowano wzrost, w tym najwyższy – w Grybowie (o 80,7 p. proc.), a najniższy – w Niepołomicach (o 3,4 p. proc.).

W roku szkolnym 2022/23 r. w **bardzo małych miastach** odsetek dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego w grupie wieku 3–5 lat wyniósł 162,4% (148,5% w roku 2021/22 i 108,2% w roku 2012/13). Najwyższą wartość wskaźnika odnotowano w Koszycach (600,0%), a najniższą – w Czchowie (87,5%). W porównaniu z rokiem szkolnym 2021/22 odnotowano wzrost wskaźnika w większości bardzo małych miast – najwyższy w Koszycach (o 86,7 p. proc.), a najniższy – w Ryglicach (o 1,0 p. proc.). Spadek nastąpił jedynie w Ciężkowicach (o 10,2 p. proc.) i Bieczu (o 1,1 p. proc.).

4.4.3. Szkolnictwo podstawowe

4.4.3. Primary education

W 2022 r. na obszarze miast średnich, małych i bardzo małych funkcjonowało 178 szkół podstawowych dla dzieci i młodzieży (bez specjalnych) do których uczęszczało 62,4 tys. uczniów. W roku poprzednim szkół było 177, a uczniów 62,1 tys..

W 2022 r. liczba uczniów przypadających na jeden oddział w szkole podstawowej wyniosła w **miastach średnich** 20 (wobec 19 w 2021 r. i 21 w 2012 r.). Najwyższą wartość odnotowano w Bochni (23 uczniów na oddział), a najniższą w Wieliczce (17 uczniów).

W **miastach małych** wartość wskaźnika liczby uczniów na jeden oddział w 2022 r. wyniosła 21 (wobec 20 w 2021 r. i 22 w 2012 r.). Najwyższą wartość wskaźnik osiągnął w Miechowie, Krynicy-Zdroju i Proszowicach (24 uczniów), a najniższą w Makowie Podhalańskim, Piwnicznej-Zdroju, Sułkowicach i Trzebini (14 uczniów).

Wskaźnik liczby uczniów przypadających na jeden oddział w szkole podstawowej wyniósł w 2022 r. w **miastach bardzo małych** 20 (wobec tej samej wartości w 2021 r. i 21 w 2012 r.). Najwyższą wartość wynoszącą 22 uczniów na oddział wskaźnik osiągnął w Nowym Wiśniczu, Bobowej, Słomnikach, Wojniczu, Zakliczynie oraz Zatorze. Najniższą, wynoszącą 17 uczniów, osiągnął w Czchowie, Muszynie i Koszycach.

Tabl. 10. Edukacja i opieka nad dziećmi – wskaźniki
Table 10. Education and care of childrens – indicators

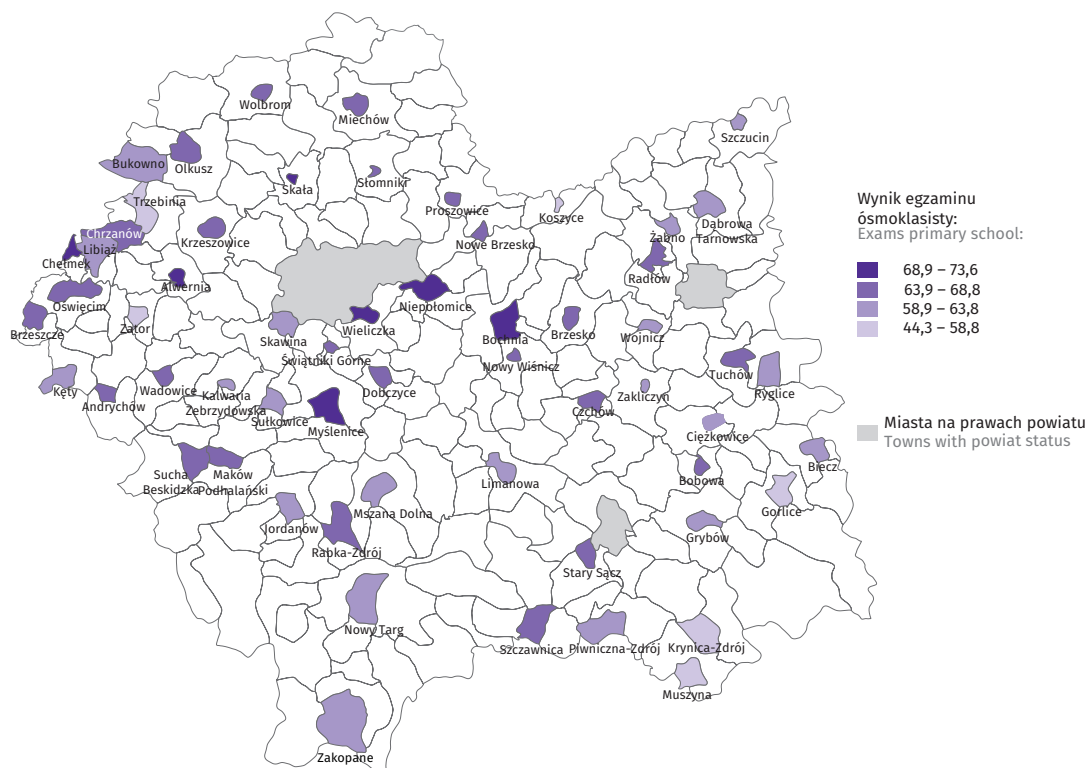
Wyszczególnienie Specification		Odsetek dzieci objętych opieką w żłobkach w % Percentage of children in nursery school in %	Odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym w % Share of children covered by preschool education in %	Liczba uczniów na jeden oddział w szkołach podstawowych dla dzieci i młodzieży (bez specjalnych) Pupils per section in primary schools for children and youth, excluding special
Miasta średnie Medium-sized towns	2022	22,7	106,7	20
	2012	2,8	79,8	19
Miasta małe Small towns	2022	23,0	122,8	21
	2012	2,1	87,9	20
Miasta bardzo małe Very small towns	2022	23,4	162,4	20
	2012	0,2	108,2	20

4.4.4. Wyniki egzaminu ósmoklasisty

4.4.4. Exams in primary school

Do oceny jakościowej oferty edukacyjnej miast posłużono się wynikami egzaminu ósmoklasisty. Wyniki ze wszystkich trzech części uśredniono poprzez zastosowanie średniej ważonej liczbą uczniów przystępujących do danej części egzaminu.

Mapa 18. Wynik egzaminu ósmoklasisty w 2022 r.
Map 18. Exams in primary school in 2022



Wynik egzaminu ósmoklasisty we wszystkich analizowanych miastach kształtował się przeciętnie na poziomie 63,9% (rok wcześniej 60,3%). W **miastach średnich** wyniósł przeciętnie 65,4% (rok wcześniej 61,5%), w **miastach małych** – 64,5% (rok wcześniej 60,8%), a w **miastach bardzo małych** – 62,4% (rok wcześniej 59,2%).

W miastach średnich najwyższy wynik egzaminu wystąpił w Wieliczce (73,6%), a najniższy w Bieczu (58,2%). W grupie miast małych najlepszy wynik osiągnięto w Niepołomicach (71,3%), a najsłabszy w Trzebini (57,7%). Wśród miast bardzo małych najwyższy wynik obserwowano w Alwerni (72,5%), a najniższy w Koszycach (44,3%).

4.4.5. Szkolnictwo ponadpodstawowe

4.4.5. Post-primary education

Edukacja ponadpodstawowa w głównej mierze realizowana jest przez szkoły znajdujące się w miastach. Na szczeblu ponadpodstwowym działają licea ogólnokształcące, szkoły branżowe I stopnia oraz technika. Liczba szkół wymienionych rodzajów w 2022 r. na terenie analizowanych miast wynosiła 225 (rok wcześniej 224). Do szkół tych uczęszczało 75,7 tys. uczniów (rok wcześniej 71,4 tys.).

W **miastach średnich** w 2022 r. działały 72 szkoły, do których uczęszczało 31,1 tys. uczniów. Najwięcej uczniów uczęszczało do techników (45,2%) i liceów ogólnokształcących (41,4%). Liczba uczniów przypadających na jeden oddział w szkołach ponadpodstawowych wynosiła 28.

W 2022 r. do 117 szkół w **miastach małych** uczęszczało 38,6 tys. uczniów. Ponad połowa z nich wybrała technika (51,8%), a w drugiej kolejności licea ogólnokształcące (33,2%). Na jeden oddział przypadało w miastach małych 27 uczniów.

Na terenie **miast bardzo małych** w 2022 r. funkcjonowało 36 szkół ponadpodstawowych, do których uczęszczało 6,0 tys. uczniów. Podobnie jak w pozostałych miastach w większość uczniów uczyła się w technikach (52,1%), a w następnej kolejności w liceach ogólnokształcących (27,8%). Liczba uczniów przypadająca na jeden oddział szkolny wynosiła w tych miastach 23.

4.5. Pomoc społeczna i aktywność społeczna

4.5. Social welfare and social activity

4.5.1. Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej

4.5.1. Beneficiaries of social assistance at domicile

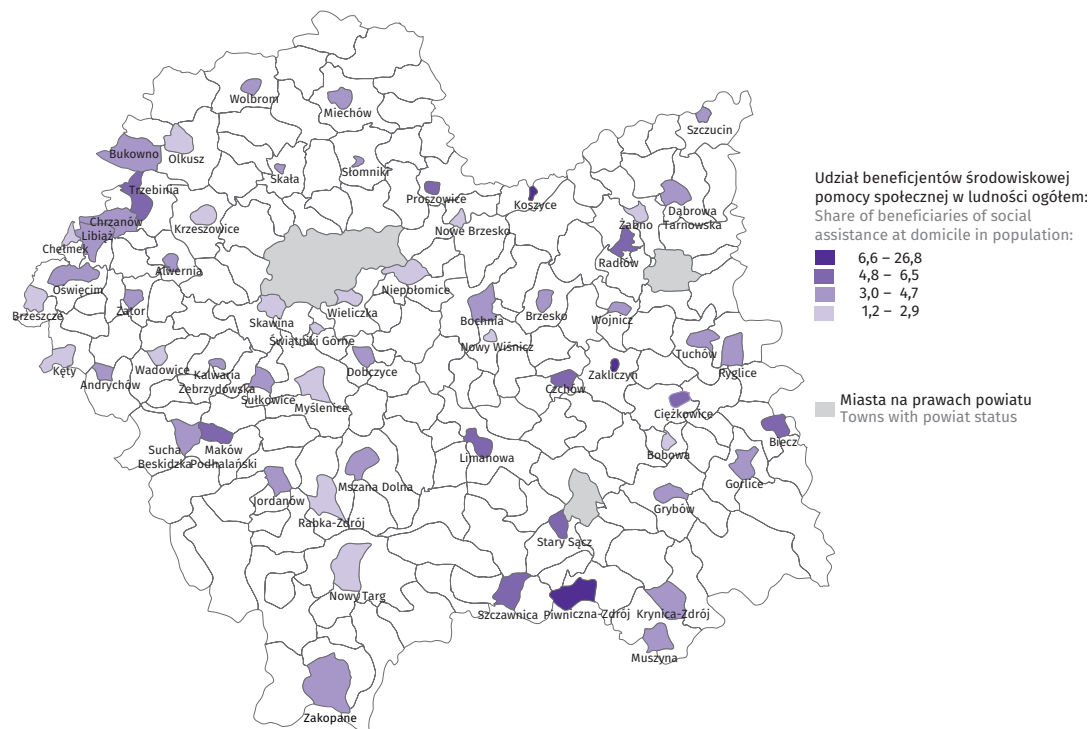
W 2022 r. na obszarze miast średnich, małych i bardzo małych ze środowiskowej pomocy społecznej korzystało 23,7 tys. osób (25,4 tys. w roku poprzednim i 41,6 tys. w 2012 r.). Udział tych osób w ogólnej liczbie ludności wyniósł 3,6% i był niższy od notowanego w 2021 r. o 0,2 p. proc., oraz o 2,5 p. proc. w porównaniu z 2012 r.

W 2022 r. w **średnich miastach** ze środowiskowej pomocy społecznej korzystało 3,9% ogółu mieszkańców (4,1% w 2021 r. i 5,1% w 2012 r.). Największy udział korzystających w ogólnej liczbie ludności notowano w Oświęcimiu (4,3%), a najniższy – w Olkuszu (2,2%).

W 2022 r. w **miastach małych** 3,9% ogółu mieszkańców korzystało ze środowiskowej pomocy społecznej (4,1% w 2021 r. i 5,8% w 2012 r.). Najwyższy udział korzystających wystąpił w Piwnicznej-Zdroju (6,8%), natomiast najniższy – w Myślenicach (1,7%).

W **miastach bardzo małych** udział takich osób w ludności ogółem zmniejszył się z 7,5% w 2021 r. do 7,2% w 2022 r. Najwyższy wskaźnik odnotowano w Koszycach (27,0%), natomiast najniższy wystąpił w Nowym Wiśniczu (1,2%).

Mapa 19. Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej w 2022 r.
Map 19. Beneficiaries of social assistance at domicile in 2022



4.5.2. Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne

4.5.2. Foundations, associations and social organizations

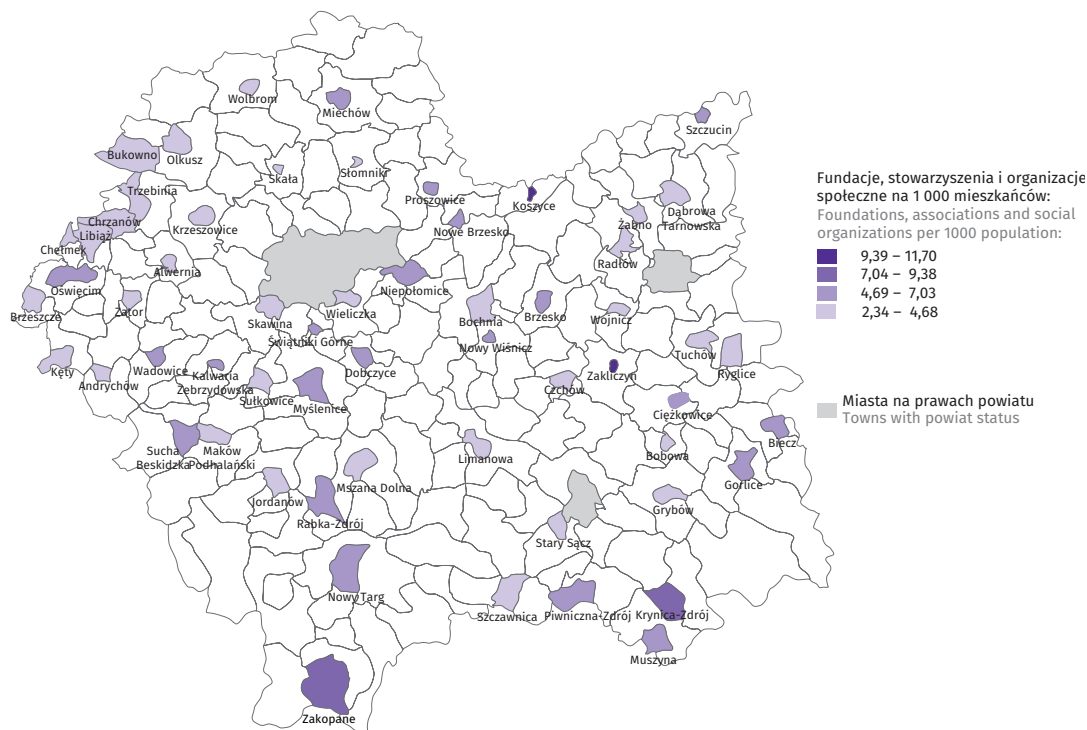
Liczba fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych wpisanych do rejestru REGON w 2022 r. w analizowanych miastach wyniosła łącznie 2,9 tys. podmiotów (co stanowiło 32,0% wszystkich jednostek tego typu zarejestrowanych w województwie małopolskim). Rok wcześniej takich podmiotów było 2,8 tys., a w 2012 r. 2,0 tys..

W **miastach średnich** działało 1,2 tys. fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych co w przeliczeniu na 1 tys. ludności dawało wartość 4,4 (4,3 w 2021 r. i 3,0 w 2012 r.). Najwyższą wartość wskaźnik osiągnął w Zakopanem (7,6 jednostki), a najniższą w Olkuszu (2,5 jednostki).

W grupie **miast małych** liczba fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych w 2022 r. wynosiła 1,4 tys.. Liczba tych jednostek na 1 tys. ludności wyniosła 4,4 (4,2 w 2021 r. i 2,8 w 2012 r.). Miastem o najwyższej wartości wskaźnika była Krynica-Zdrój (8,6 jednostki), a najniższa wartość wystąpiła w Makowie Podhalańskim (2,3 jednostki).

W **miastach bardzo małych** w 2022 r. działało 0,3 tys. fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych. W przeliczeniu na 1 tys. ludności ich liczba wyniosła 4,6 (4,6 w 2021 r. i 3,3 w 2012 r.). Najwyższą wartość wskaźnik osiągnął w Koszycach (11,7 jednostek), a najniższą w Czchowie (2,6 jednostki).

Mapa 20. Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 1000 mieszkańców w 2022 r.
 Map 20. Foundations, associations and social organizations per 1000 population in 2022



4.5.3. Wybory samorządowe

4.5.3. Local government elections

Źródłem informacji o partycypacji mieszkańców w życiu społecznym jest frekwencja w wyborach samorządowych (do rad gmin, miast i miejskich). Dla potrzeb niniejszej analizy zostały wykorzystane dane Państwowej Komisji Wyborczej o frekwencji w wyborach samorządowych w 2024 r.

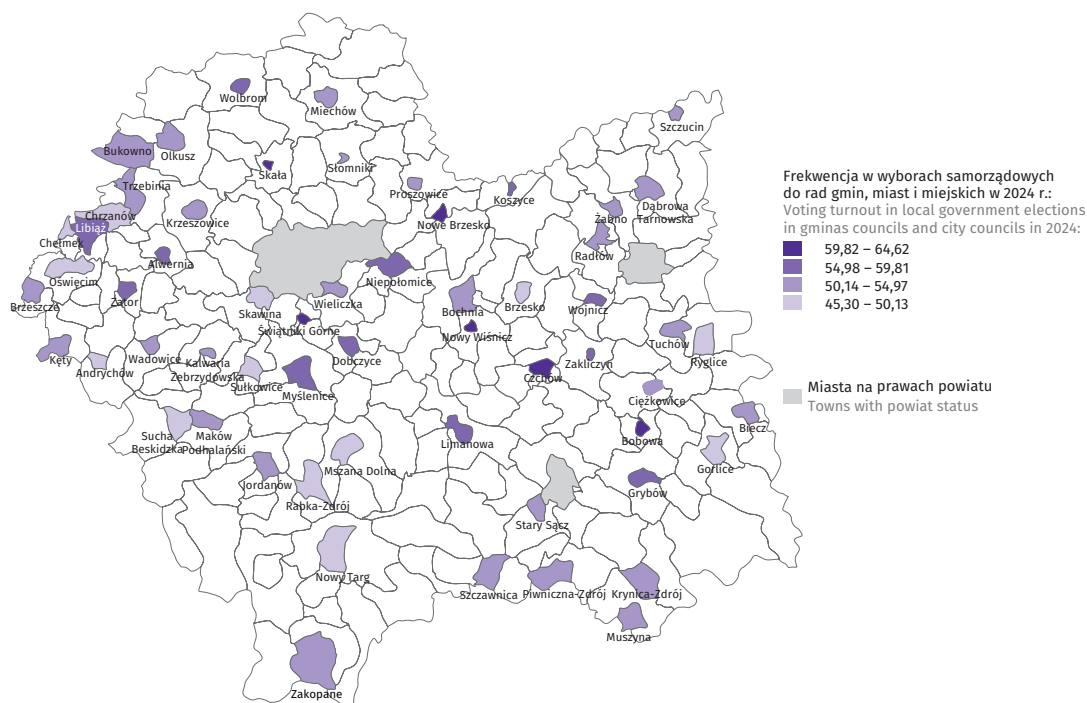
Frekwencja do rad gmin, miast i miejskich wyniosła w całym województwie małopolskim 52,88%. W analizowanych miastach wyniosła średnio 53,73% – była więc zbliżona do wartości wojewódzkiej.

W **miastach średnich** przeciętna wartość frekwencji wynosiła 49,60%. Najwyższą odnotowano w Olkuszu 53,65%, a najniższą w Nowym Targu (45,30%).

W grupie **miast małych** frekwencja wynosiła przeciętnie 52,6%. Najwyższą wartość w tej grupie miast odnotowano w Myślenicach (59,36%), a najniższą w Chełmku (47,82%).

W **miastach bardzo małych** wartość frekwencji wyniosła średnio 57,34%. Najwyższą odnotowano w Nowym Brzesku (66,29%), a najniższą w Ryglicach (49,38%).

Mapa 21. Frekwencja w wyborach samorządowych do rad gmin, miast i miejskich w 2024 r.
 Map 21. Voting turnout in local government elections in gminas councils and city councils in 2024



4.6. Ochrona środowiska

4.6. Environmental protection

4.6.1. Zużycie wody i gospodarka ściekowa

4.6.1. Water consumption and wastewater management

Zużycie wody z wodociągów w 2022 r. w analizowanych miastach wyniosło 19,6 tys. dam³ (wobec 19,7 tys. dam³ rok wcześniej i 18,9 tys dam³ w 2012 r.). Zużycie wody na jednego korzystającego z sieci w 2022 r. kształtowało się analizowanych miastach na poziomie 33,0 m³ (32,8 m³ rok wcześniej i 31,1 m³ w 2012 r.).

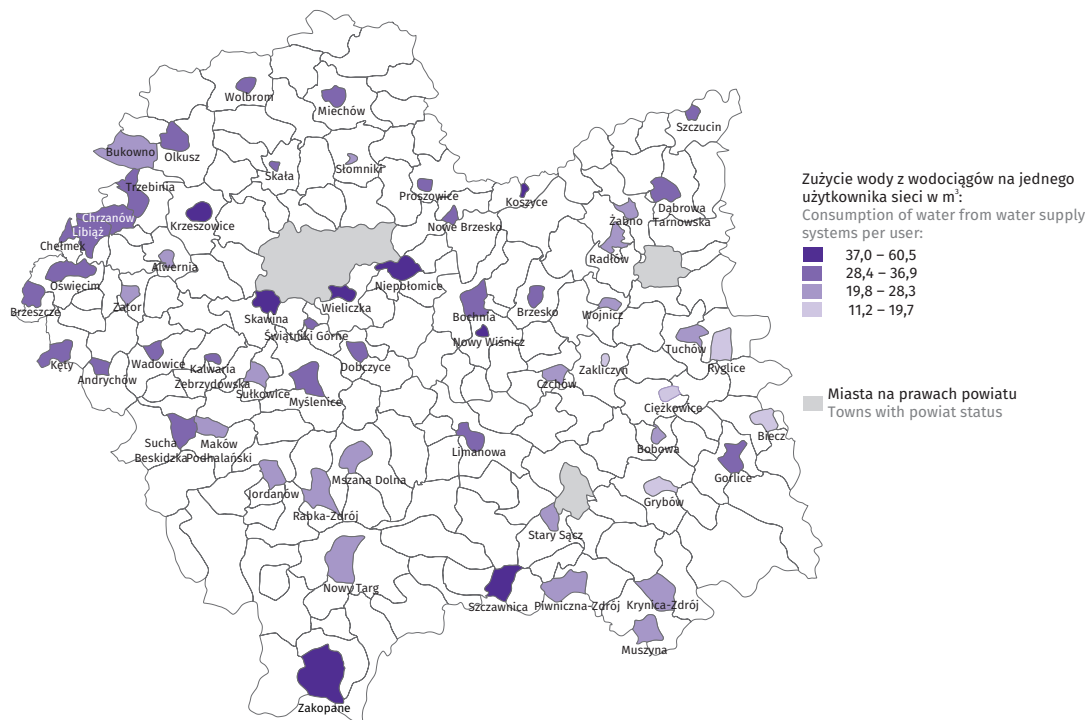
W grupie **miast średnich** łączne zużycie wody wyniosło w 2022 r. 9,1 tys. dam³ (wobec podobnej wartości rok wcześniej i 8,7 tys. dam³ w 2012 r.). Przeciętne zużycie wody na jednego korzystającego z sieci wyniosło 35,7 m³ (35,5 m³ rok wcześniej i 32,9 m³ w 2012 r.). Najwyższa wartość wskaźnika wystąpiła w Zakopanem (60,5 m³), a najniższa w Nowym Targu (24,9 m³).

W **miastach małych** zużycie wody w 2022 r. wyniosło 9,2 tys. dam³ (wobec podobnej wartości rok wcześniej i 8,9 tys. dam³ w 2012 r.). Przeciętne zużycie wody na jednego użytkownika wyniosło 31,6 m³ (31,5 m³ rok wcześniej i 30,0 m³ w 2012 r.). Najwyższe odnotowano w Niepołomicach (45,3 m³), a najniższe w Grybowie (17,4 m³).

Zużycie wody z wodociągów w 2022 r. w **miastach bardzo małych** wyniosło 1,4 tys. dam^3 (wobec podobnej wartości rok wcześniej i 1,3 tys. dam^3 w 2012 r.). Przeciętne zużycie wody na jednego użytkownika wodociągów wynosiło 27,3 m^3 (27,4 m^3 rok wcześniej i 28,0 m^3 w 2012 r.). Najwyższe odnotowano w Koszycach (43,8 m^3), a najniższe w Zakliczynie (11,2 m^3).

Mapa 22. Zużycie wody z wodociągów na jednego użytkownika sieci w m^3 w 2022 r.

Map 22. Consumption of water from water supply systems per user in m^3 in 2022



W 2022 r. łączna emisja ścieków przemysłowych i komunalnych wymagających oczyszczania odprowadzonych do wód lub do ziemi w miastach średnich, małych i bardzo małych wyniosła 57,8 hm^3 i stanowiła 37,9% emisji wojewódzkiej (rok wcześniej emisja wyniosła 167,5 hm^3 , co stanowiło 63,6% emisji wojewódzkiej). Znaczna część emisji z poprzednich lat była generowana przez zakłady przemysłowe w Bukownie, stąd też w porównaniu z 2021 r. odnotowano znaczny spadek emisji ścieków. Ilość ścieków w przeliczeniu na mieszkańca w analizowanych miastach była wyższa od średniej wojewódzkiej (44,5 m^3), w tym najwyższa – w Libiążu (434,4 m^3), a najniższa – w Jordanowie (13,7 m^3).

W grupie **miast średnich** łączna emisja ścieków wyniosła w 2022 r. 25,3 hm^3 (wobec 26,3 hm^3 rok wcześniej i 21,9 hm^3 w roku 2012). Ilość ścieków na jednego mieszkańca wyniosła przeciętnie w miastach średnich 94,2 m^3 . Najwyższą odnotowano w Oświęcimiu (246,7 m^3), a najniższą w Olkuszu (34,5 m^3).

W **miastach małych** emisja ścieków wyniosła 30,2 hm^3 (wobec 138,8 hm^3 rok wcześniej i 159,9 hm^3 w roku 2012). Wpływ na wysokie wyniki z poprzednich lat miała wspomniana sytuacja z Bukowną. Przeciętna emisja ścieków na jednego mieszkańca wyniosła w tych miastach 93,3 m^3 , a najwyższą była w Libiążu (434,4 m^3). Najniższą emisję odnotowano natomiast w Jordanowie (13,7 m^3).

Łączna emisja ścieków w 2022 r. w **miastach bardzo małych** wyniosła 2,3 hm^3 (wobec 2,3 hm^3 rok wcześniej i 1,8 hm^3 w roku 2012). Przeciętna ilość ścieków na jednego mieszkańca wyniosła 37,9 m^3 . Najwyższą odnotowano w Alwerni (113,6 m^3), a najniższą w Ciężkowicach (16,4 m^3).

4.6.2. Odpady komunalne

4.6.2. Municipal waste

W 2022 r. ilość odpadów wytworzonych w analizowanych miastach wyniosła 244,5 tys. ton, co stanowiło 21,2% odpadów wytworzonych w całym województwie. W porównaniu z poprzednim rokiem nastąpił spadek ilości odpadów o 9,5 tys. ton. W przeliczeniu na jednego mieszkańca analizowanych miast masa odpadów wytworzonych wyniosła 374,8 kg (387,0 kg rok wcześniej). Udział odpadów zebranych selektywnie we wszystkich odpadach wyniósł w omawianych miastach 33,4% (33,5% rok wcześniej).

W **miastach średnich** w 2022 r. przeciętna masa wytworzonych odpadów na jednego mieszkańca wyniosła 396,3 kg (rok wcześniej 391,3 kg). Najwyższą wartość wskaźnika wystąpiła w Zakopanem (636,1 kg), a najniższą w Chrzanowie (270,4 kg). Udział odpadów zebranych selektywnie w miastach średnich kształtował się przeciętnie na poziomie 31,0% (30,2% rok wcześniej). Najwyższy odsetek odpadów zebranych selektywnie wystąpił w Gorlicach (37,0%), a najniższy w Oświęcimiu (23,1%).

W grupie **miast małych** przeciętna wartość wskaźnika masy odpadów wytworzonych na jednego mieszkańca wyniosła 367,6 kg (394,6 kg rok wcześniej). Najwyższą wartość odnotowano w Krzeszowicach (623,7 kg), a najniższą w Piwnicznej-Zdroju (241,0 kg). Udział odpadów zebranych selektywnie w miastach małych kształtował się przeciętnie na poziomie 34,7% (35,5% rok wcześniej). Najwyższy odsetek odpadów zebranych selektywnie wystąpił w Starym Sączu (53,4%), a najniższy w Miechowie (23,0%).

Przeciętna masa wytworzonych odpadów na jednego mieszkańca **miast bardzo małych** wyniosła 319,7 kg (328,8 kg rok wcześniej). Najwięcej odpadów na jednego mieszkańca przypadało w Alwerni (478,0 kg), a najmniej w Ryglicach (155,0 kg). Udział odpadów zebranych selektywnie w miastach bardzo małych kształtował się przeciętnie na poziomie 38,4% (37,9% rok wcześniej). Najwyższy odsetek odpadów zebranych selektywnie wystąpił w Koszycach (54,9%), a najniższy w Zakliczynie (21,2%).

Tabl. 11. Wybrane informacje o odpadach komunalnych wytworzonych w ciągu roku w 2022 r.
Table 11. Selected data on municipal wastes generated during the year in 2022

Wyszczególnienie Specification	Miasta średnie Medium-sized towns	Miasta małe Small towns	Miasta bardzo małe Very small towns
Odpady komunalne wytworzone w ciągu roku (w t) Municipal waste generated during the year (in t)	106 024,1	118 679,8	19 764,6
Odpady zebrane selektywnie (w t) Waste collected separately (in t)	32 857,3	41 232,8	7 596,6
Udział odpadów zebranych selektywnie w ogóle odpadów w % Share of waste collected separately in %	31,0	34,7	38,4
Odpady wytworzone na jednego mieszkańca (w kg) Municipal waste generated during the year per one person (in kg)	396,3	367,6	319,7

4.6.3. Emisja zanieczyszczeń powietrza

4.6.3. Emission of air pollutants

W 2022 r. emisja zanieczyszczeń pyłowych z zakładów szczególnie uciążliwych dla czystości powietrza wyniosła w analizowanych miastach 465 ton, co stanowiło 42,5% emisji wojewódzkiej. Emisja zanieczyszczeń pyłowych wystąpiła prawie we wszystkich **miastach średnich** (poza Zakopanem) i osiągnęła wartość 170 ton (15,5% emisji wojewódzkiej). W przypadku **miast małych** emisję pyłów odnotowano w 18 z nich, a jej wartość łączna to 265 ton (24,2% emisji wojewódzkiej). Zakłady z **miast bardzo małych** odpowiadały za emisję zaledwie 30 ton zanieczyszczeń pyłowych (2,7% emisji wojewódzkiej), a wystąpiła ona w dwóch miastach.

Emisja zanieczyszczeń gazowych z zakładów szczególnie uciążliwych dla czystości powietrza wyniosła w analizowanych miastach 3,4 mln ton, co stanowiło 48,1% emisji wojewódzkiej. Emisja zanieczyszczeń gazowych wystąpiła we wszystkich **miastach średnich** i osiągnęła wartość 2,0 mln ton (28,2% emisji wojewódzkiej). W przypadku **miast małych** emisję gazów odnotowano w 18 z nich, a jej wartość łączna to 1,4 mln ton (19,8% emisji wojewódzkiej). Zakłady z **miast bardzo małych** odpowiadały za emisję zaledwie 8 tys. ton zanieczyszczeń gazowych (0,1% emisji wojewódzkiej), a wystąpiła ona w dwóch miastach.

4.7. Atrakcyjność turystyczna i sport

4.7. Tourist attractiveness and sport

4.7.1. Gminne grunty leśne

4.7.1. Gmina forest land

Na atrakcyjność przyrodniczą wpływ ma między innymi ilość obszarów zalesionych znajdujących się na terenie danego miasta. Powierzchnia lasów gminnych na obszarze miast objętych analizą systematycznie wzrasta. W 2022 r. wynosiła ona 2,6 tys. ha co stanowiło 21,9% powierzchni lasów gminnych w całym województwie. Największą powierzchnię lasów obserwowano w Piwnicznej-Zdroju – wynoszącą 1,6 tys. ha. W 16 miastach nie było natomiast lasów gminnych.

W 2022 r. w **miastach średnich** powierzchnia lasów gminnych była bardzo mała i wyniosła 92,7 ha. Udział powierzchni gminnych gruntów leśnych w powierzchni miasta ogółem wyniósł w tej grupie jednostek 0,3%, a na jednego mieszkańca przypadało 3,5 m² lasów gminnych (najwięcej w Skawinie – 7,5 m²).

Powierzchnia lasów gminnych w **miastach małych** wyniosła 2,2 tys. ha (w tym powierzchnia lasów gminnych w Piwnicznej-Zdroju 1,6 tys. ha). Udział powierzchni gminnych gruntów leśnych w powierzchni miasta ogółem wyniósł w miastach małych 3,3%, a na jednego mieszkańca przypadało 69,7 m² lasów gminnych. Najwyższą wartość tego wskaźnika (poza Piwniczną-Zdrojem gdzie wynosił on 3,0 tys m² na jednego mieszkańca) wystąpiła w Krynicy-Zdroju – 236,7 m².

W **miastach bardzo małych** w 2022 r. powierzchnia gminnych gruntów leśnych wyniosła 292,9 ha. Udział powierzchni gminnych gruntów leśnych w powierzchni miasta ogółem wyniósł w tej grupie jednostek 1,5%, a powierzchnia przypadająca na jednego mieszkańca wyniosła 47,4 m² (najwyższa była w Ciężkowicach – 648,0 m²).

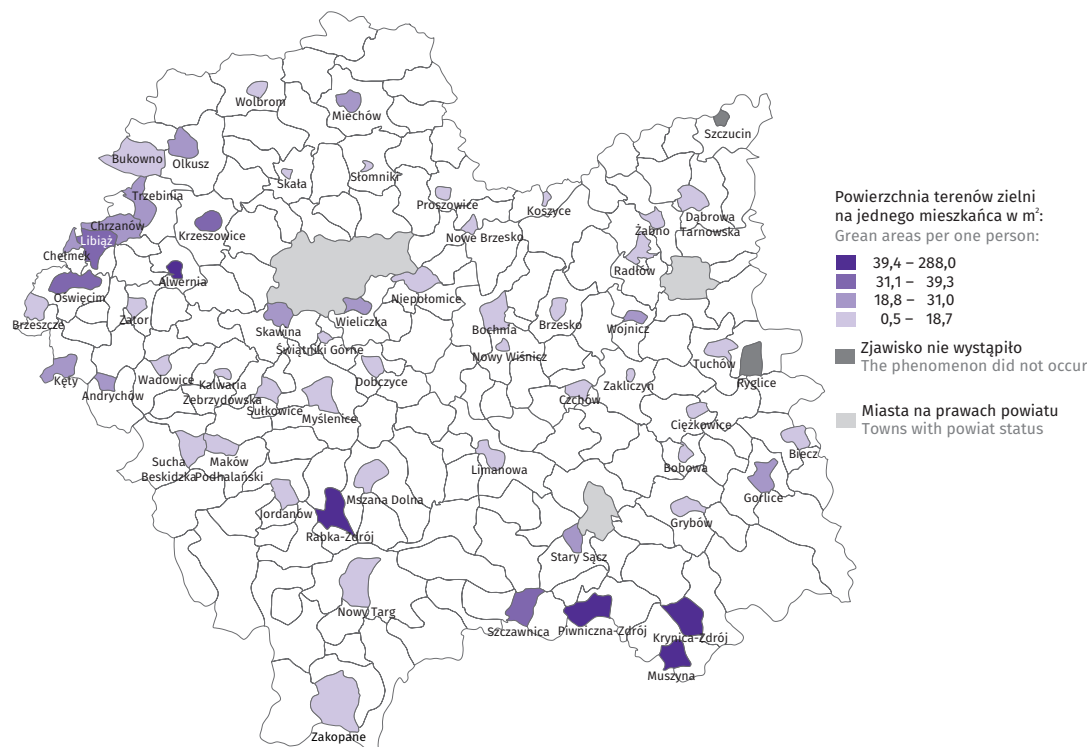
4.7.2. Tereny zielone

4.7.2. Green areas

Tereny zieleni w przestrzeni miejskiej pełnią nie tylko funkcję estetyczną czy zapewniają możliwość wypoczynku i rekreacji, ale często niwelują skutki zanieczyszczenia miejskiego środowiska. W 2022 r. łączna powierzchnia parków, zieleńców i terenów zieleni osiedlowej na analizowanych obszarach miejskich wzrosła w porównaniu ze stanem w 2012 r. o 2,3% do 1,6 tys. ha. Udział parków, zieleńców i terenów zieleni osiedlowej w powierzchni ogółem analizowanych miast wyniósł 1,3% (podobnie jak rok wcześniej i w 2012 r.). W porównaniu z 2012 r. zwiększyła się powierzchnia terenów zielonych przypadająca na jednego mieszkańca, tj. z 22,8 m² do 24,5 m².

Mapa 23. Tereny zielone na jednego mieszkańca w m² w 2022 r.

Map 23. Green areas per person in m² in 2022



Udział parków, zieleńców i terenów zieleni osiedlowej w **średnich miastach** w powierzchni ogółem kształtował się na zbliżonym poziomie do 2012 r. i w 2022 r. wyniósł 1,8%. Największym udziałem parków, zieleńców i terenów zieleni osiedlowej odznaczało się miasto Wieliczka (4,5%), natomiast najmniejszym – Zakopane (0,5%). Powierzchnia terenów zieleni przypadająca na jednego mieszkańca wyniosła w miastach średnich 21,6 m² (wobec 21,7 m² w 2021 r. i 19,9 m² w 2012 r.). Najwyższa była w Oświęcimiu (35,3 m²), a najniższa w Nowym Targu (9,1 m²).

W **miastach małych** udział parków, zieleńców i terenów zieleni osiedlowej w powierzchni ogółem w 2022 r. wyniósł 1,4% i zmniejszył się nieznacznie (o 0,1 p. proc.) w porównaniu z 2021 r. Najwyższą wartość wskaźnika notowano w Krynicy-Zdroju (4,6%). Najniższy odsetek powierzchni zielonych (po 0,1%) wystąpił w Makowie Podhalańskim i Jordanowie. Powierzchnia terenów zieleni przypadająca na jednego mieszkańca wyniosła przeciętnie w miastach małych 28,8 m² (wobec 28,6 m² w 2021 r. i 27,4 m² w 2012 r.). Najwyższa była w Piwnicznej-Zdroju (288,0 m²), a najniższa w Makowie Podhalańskim (2,7 m²).

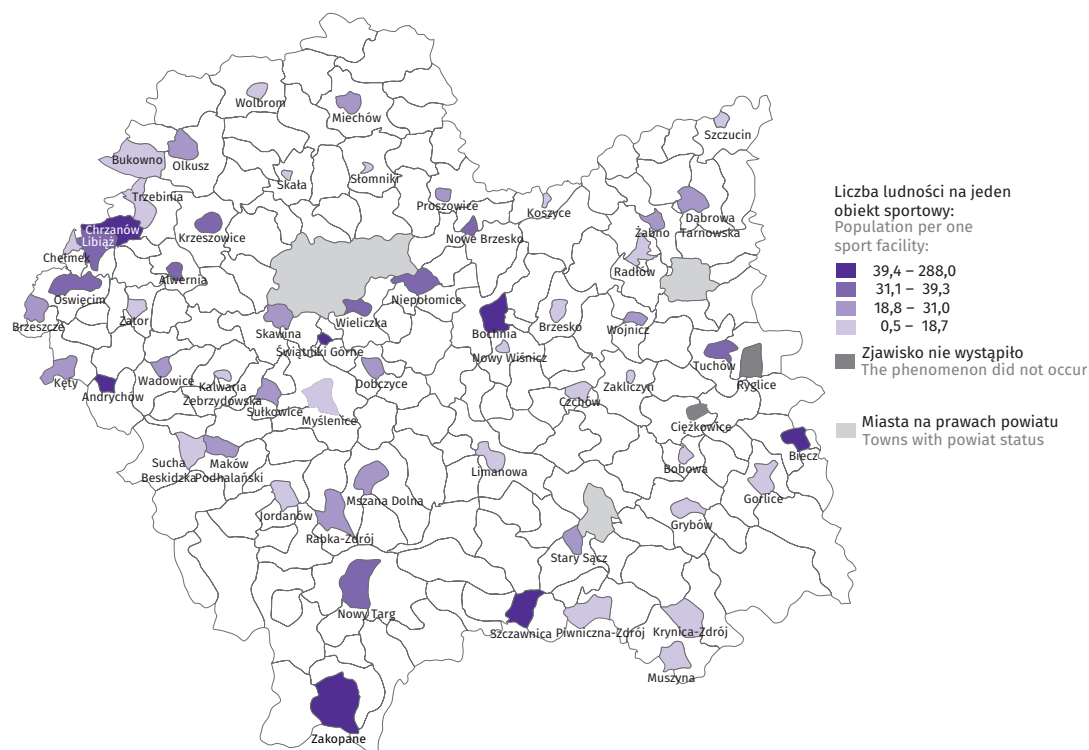
Bardzo małe miasta cechował najniższy udział parków, zielenców i terenów zieleni osiedlowej w powierzchni ogółem wobec miast średnich i małych. W 2022 r. (podobnie w 2021 r.) wyniósł 0,5% (tj. o 0,1 p. proc. więcej niż w 2012 r.). Największą wartość wskaźnika obserwowano w Alwerni (2,7%), a najniższą – w Ryglcach gdzie takich obszarów nie było. Powierzchnia terenów zieleni przypadająca na jednego mieszkańca w bardzo małych miastach wyniosła przeciętnie 14,9 m² (15,2 m² w 2021 r. i 11,5 m² w 2012 r.). Najwyższa była w Muszynie (73,4 m²), a najniższa w Ryglcach (brak takich obszarów).

4.7.4. Obiekty sportowe

4.7.4. Sport facilities

W 2022 r. w analizowanych miastach było 669 obiektów sportowych (wobec 576 w 2018 r. i 300 w 2010 r.). Stanowiły one 23,2% ich ogólnej liczby w województwie małopolskim.

Mapa 24. Ludność na jeden obiekt sportowy w 2022 r.
Map 24. Population per one sport facility in 2022



W **miastach średnich** liczba obiektów sportowych w 2022 r. wyniosła 184 (179 w 2018 r. i 100 w 2010 r.). Największą liczbą obiektów sportowych dysponowały Gorlice (34), a najniższą Zakopane (10). Biorąc pod uwagę wskaźnik liczby ludności na jeden obiekt sportowy kształtował się on w miastach średnich na poziomie 1454 – najniższy był w Gorlicach (759), a najwyższy w Zakopanem (2539).

Miasta małe dysponowały łącznie 380 obiektami sportowymi (314 w 2018 r. i 150 w 2010 r.). Najwięcej obiektów sportowych było w Brzesku (29), a najmniej w Szczawnicy (2). Wskaźnik liczby ludności na jeden obiekt sportowy wyniósł w miastach małych 850. Najniższą wartość osiągnął w Chełmku (404), a najwyższą w Szczawnicy (2659).

W **miastach bardzo małych** w 2022 r. funkcjonowało 105 obiektów sportowych (83 w 2018 r. i 50 w 2010 r.). Największą liczbą obiektów dysponowała Muszyna (12), a najniższą Nowe Brzesko (1). Brak obiektów sportowych wystąpił jedynie w Ciężkowicach i Ryglicach. Wskaźnik liczby ludności na jeden obiekt sportowy wyniósł w miastach bardzo małych 589. Najniższą wartość osiągnął w Koszycach (128), a najwyższą w Świątnikach Górnych (2408).

4.7.5. Turystyczne obiekty noclegowe i miejsca noclegowe

4.7.5. Tourist accommodation establishments and number of bed places

Obiekty noclegowe w średnich, małych i bardzo małych miastach województwa małopolskiego w 2022 r. oferowały 35,0 tys. miejsc noclegowych (35,3 tys. w 2021 r. i 31,9 tys. w 2012 r.), co stanowiło 35,8% miejsc noclegowych w województwie. Liczba miejsc noclegowych w przeliczeniu na 1 tys. ludności wyniosła w 2022 r. 53,7 (53,8 w 2021 r. i 46,6 w 2012 r.).

Tabl. 12. Wybrane informacje o turystycznych obiektach noclegowych

Stan w dniu 31 grudnia

Table 12. Selected data on tourist accommodation establishments

As of 31 December

Wyszczególnienie Specification	Miasta średnie Medium-sized towns		Miasta małe Small towns		Miasta bardzo małe Very small towns	
	2021	2022	2021	2022	2021	2022
Turystyczne obiekty noclegowe ^a Tourist accommodation establishments ^a	286	267	233	214	26	29
Miejsca noclegowe ^a Number of bed places ^a	17 846	17 066	15 386	15 184	2 067	2 771
Turyści ogółem ^b Tourists total ^b	662 807	1 017 146	345 457	484 167	49 328	97 557
w tym turyści zagraniczni ^b foreign tourists ^b	61 241	165 472	8 404	21 855	1 173	6 288
Udzielone noclegi ^b Nights spent ^b	1 811 818	2 646 653	1 629 958	2 237 265	178 999	316 113
Miejsca noclegowe na 1 000 ludności Number of bed places per 1000 population	66,1	63,6	47,2	46,9	33,1	44,7
Turyści na 1 000 ludności Tourists per 1000 population	2455,0	3793,3	1059,8	1494,7	790,9	1573,9

a Stan w lipcu. b W ciągu roku.

a In July. b During the year.

Miasta średnie dysponowały w 2022 r. 17,1 tys. miejsc noclegowych (17,8 tys. rok wcześniej i 15,6 tys. w 2012 r.). Największą liczbą miejsc noclegowych dysponowało Zakopane (14,1 tys.), a najmniej Skawina (96 miejsc).

Wskaźnik liczby miejsc noclegowych na 1 tys. mieszkańców wyniósł w miastach średnich 63,6 (wobec 66,1 rok wcześniej i 55,6 w 2012 r.). Najwyższy był w Zakopanem (554,5), a najniższy w Olkuszu (3,4).

W **miastach małych** liczba miejsc noclegowych w 2022 r. kształtowała się na poziomie 15,2 tys. (15,4 tys. rok wcześniej i 14,5 tys. w 2012 r.). Największą liczbą miejsc noclegowych dysponowała Krynica-Zdrój – 7,3 tys., a najniższą Maków Podhalański – 11 miejsc. W pięciu miastach nie było żadnych miejsc noclegowych: Sułkowicach, Brzeszczach, Chełmku, Proszowicach oraz Andrychowie.

Wskaźnik liczby miejsc noclegowych na 1 tys. mieszkańców wyniósł w miastach małych 46,9 (47,2 rok wcześniej i 42,6 w 2012 r.). Najwyższy był w Krynicy-Zdroju (752,9), a najniższy w Bukownie (1,5).

Miasta bardzo małe miały do zaoferowania w 2022 r. łącznie 2,8 tys. miejsc noclegowych (2,1 tys. rok wcześniej i 1,8 tys. w 2012 r.). Największa liczba miejsc noclegowych wystąpiła w Zatorze (1,1 tys.). W dziesięciu miastach bardzo małych nie było żadnych miejsc noclegowych.

Wskaźnik liczby miejsc noclegowych na 1 tys. mieszkańców wyniósł w miastach bardzo małych przeciętnie 44,7 (33,1 rok wcześniej i 28,2 w 2012 r.). Najwyższy był w Zatorze (295,1), a najniższy w Słomnikach (5,1).

4.7.6. Zabytki nieruchome

4.7.6. Immovable monuments

Uzupełnieniem atrakcyjności turystycznej miasta są również występujące na jego obszarze zabytki nieruchome. Według informacji Narodowego Instytutu Dziedzictwa na terenie województwa małopolskiego znajdowało się prawie 6,5 tys. zabytków nieruchomych z czego 1,1 tys. (17,4%) było zlokalizowanych w miastach średnich, małych i bardzo małych. Zdecydowanie największa liczba zabytków znajdowała się w Zakopanem – 163. Wskaźnik liczby zabytków nieruchomych na 1 km² powierzchni wyniósł w całej grupie analizowanych miast 0,9.

Liczba zabytków w **miastach średnich** wyniosła 408 obiektów. Największe zagęszczenie na 1 km² zabytków występowało w Wieliczce (5,1), a najniższe w Chrzanowie (0,3).

Na terenie **miast małych** znajdowało się 468 zabytków nieruchomych. Największe ich zagęszczenie wystąpiło w Starym Sączu (2,9), a najmniejsze w Mszanie Dolnej, Sułkowicach, Piwnicznej-Zdrój i Makowie Podhalańskim (wszędzie wartość wskaźnika wyniosła 0,1). W trzech miastach – Libiążu, Bukownie i Chełmku – według rejestru nie było żadnego zabytku nieruchomego.

W **miastach bardzo małych** znajdowało się 245 zabytków nieruchomych. Najwięcej zabytków na 1 km² wystąpiło w Kalwarii Zebrzydowskiej (5,8), a najmniej w Koszycach i Nowym Brzesku (po 0,3).

4.8. Infrastruktura komunikacyjna

4.8. Transport infrastructure

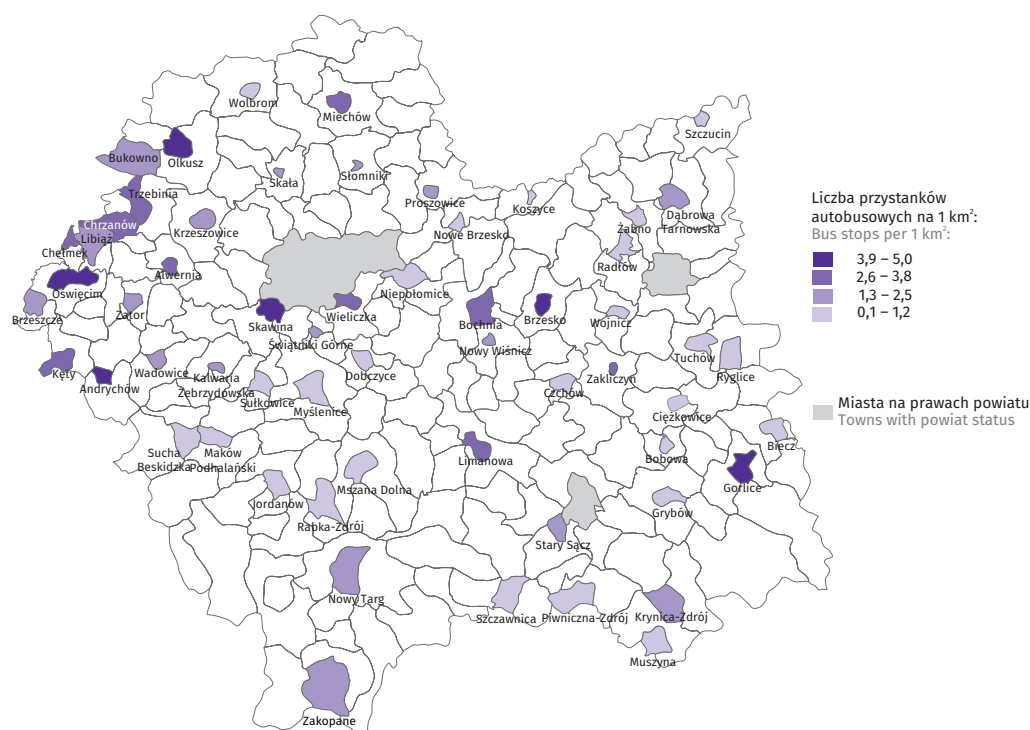
4.8.1. Przystanki autobusowe

4.8.1. Bus stops

Na dostępność komunikacyjną miasta znaczący wpływ ma dostęp do przystanków autobusowych. Uwzględniając różnice w powierzchni miast można zastosować wskaźnik zagęszczenia przystanków na 1 km² powierzchni miasta. W 2022 r. na obszarze analizowanych miast zlokalizowanych było prawie 2200 przystanków. Wartość wspomnianego wskaźnika wyniosła łącznie w tych miastach 1,8 przystanku na 1 km², a zawierała się w przedziale od 0,1 do 5,0.

Mapa 25. Przystanki autobusowe na 1 km² w 2022 r.

Map 25. Bus stops per 1 km² in 2022



W **miastach średnich** liczba przystanków w 2022 r. wyniosła 958. Największą liczbą przystanków dysponowało Zakopane (144), a najniższą Wieliczka (47). Biorąc pod uwagę wskaźnik liczby przystanków na 1 km², kształtował się on w miastach średnich na poziomie 3,0 – najwyższy był w Olkuszu (4,9), a najniższy w Zakopanem (1,7).

Miasta małe dysponowały łącznie 1052 przystankami. Najwięcej tych obiektów było w Trzebinii (88), a najmniej w Tuchowie (1). Wskaźnik liczby przystanków na 1 km² wyniósł w miastach małych 1,5. Najwyższą wartość osiągnął w Trzebinii (5,0), a najniższą w Tuchowie (0,1).

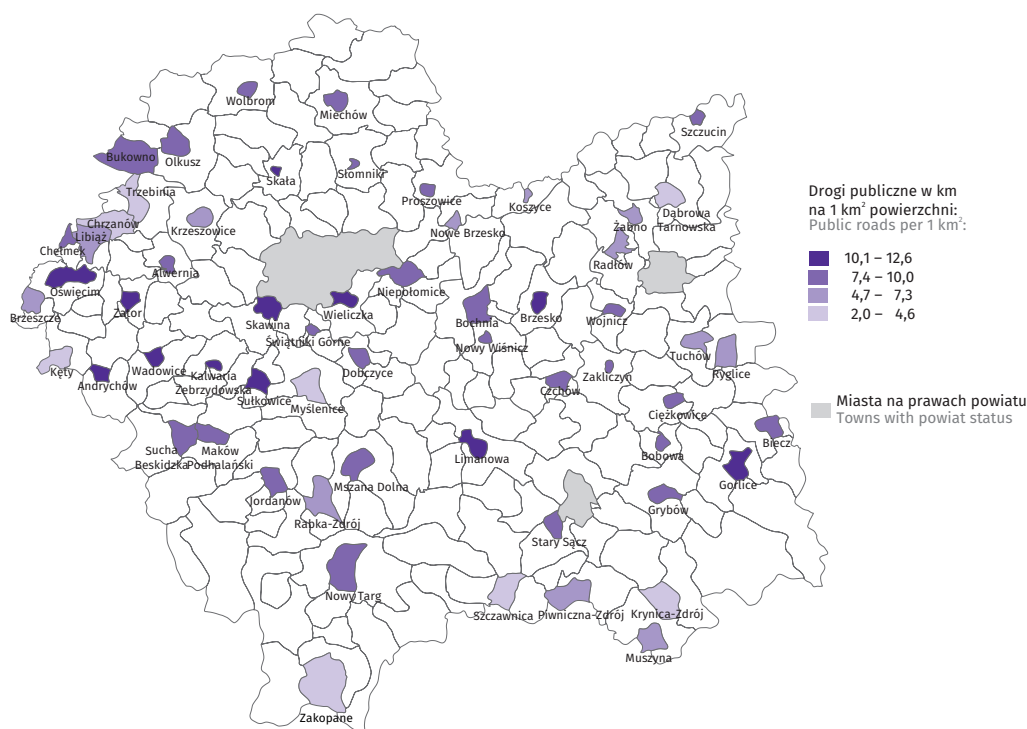
W **miastach bardzo małych** w 2022 r. istniało 180 przystanków. Największą liczbą obiektów dysponowała Alwernia (23), a najniższą Koszyce (1). Wskaźnik liczby przystanków na 1 km² wyniósł w miastach bardzo małych przeciętnie 0,9. Najwyższą wartość osiągnął w Zakliczynie (3,5), a najniższą w Koszycach i Ryglicach (w obu 0,3).

4.8.2. Drogi publiczne

4.8.2. Public roads

Uzupełnieniem informacji na temat infrastruktury komunikacyjnej jest długość dróg publicznych zlokalizowanych na obszarze analizowanych miast. Według aktualnie dostępnych danych pochodzących z bazy danych obiektów topograficznych (bdot10k) łączna długość dróg na obszarze miast średnich, małych i bardzo małych wyniosła 8,3 tys. km. W przeliczeniu na 1 km² powierzchni ilość kilometrów dróg wyniosła we wspomnianych miastach 6,9.

Mapa 26. Długość dróg publicznych na 1 km² powierzchni
Map 26. Public road per 1 km²



W **miastach średnich** łączna długość dróg publicznych wyniosła 2,3 tys. km. W przeliczeniu na 1 km² powierzchni długość dróg wyniosła 7,2. Wskaźnik ten najwyższą wartość w tej grupie miast osiągnął w Wieliczce (12,9), a najniższa w Zakopanem (3,6).

Miasta małe dysponowały łącznie 4,5 tys. km dróg publicznych. W przeliczeniu na 1 km² powierzchni długość dróg wyniosła 6,5. Najwyższa wartość tego wskaźnika w miastach małych wystąpiła w Wadowicach (11,9), a najniższa w Krynicy-Zdroju (2,0).

W **miastach bardzo małych** łączna długość dróg publicznych wyniosła 1,5 tys. km. Na 1 km² powierzchni miast bardzo małych przypadało 7,6 km dróg publicznych. Najwięcej dróg na 1 km² powierzchni występowało w Skale (12,6), a najmniej w Nowym Brzesku (5,1).

Rozdział 5.

Chapter 5.

Wskaźnik rozwoju średnich, małych i bardzo małych miast województwa małopolskiego

Development index of the middle-size, small and very small towns of the Małopolskie Voivodship

Wskaźnik syntetyczny to narzędzie analityczne, które umożliwia syntetyzowanie złożonych danych w celu ich łatwiejszej interpretacji i porównania. Jego budowa opiera się na zintegrowaniu różnych zmiennych, co pozwala na uchwycenie wieloaspektowego charakteru analizowanych zjawisk. W kontekście ekonomii, socjologii czy zarządzania, wskaźnik syntetyczny jest niezwykle przydatny do oceny sytuacji w danym obszarze, identyfikacji trendów oraz podejmowania decyzji. Kluczowymi etapami w jego budowie są: selekcja odpowiednich zmiennych, normalizacja danych oraz zastosowanie metod agregacji. Dzięki tym procesom możliwe jest uzyskanie jednoznacznego i kompleksowego obrazu badanej tematyki, co znacząco wspiera proces podejmowania decyzji na różnych poziomach.

W celu oceny stanu rozwoju społeczno-gospodarczego miast województwa małopolskiego konieczne jest posłużenie się wskaźnikiem syntetycznym uwzględniającym wszystkie zmienne dotyczące miast. Dla potrzeb niniejszej analizy zestaw wskaźników podzielono na trzy grupy związane z aspektami demografii, rynku pracy oraz jakości życia.

Wybór zmiennych

Proces budowy wskaźnika syntetycznego składał się z kilku etapów. Pierwszym z nich był wybór zmiennych, czyli selekcja odpowiednich wskaźników składowych, które najlepiej oddają badane zjawisko. Wstępny wybór obejmował wszystkie wskaźniki wykorzystane w rozdziałach opisowych. Dodatkowo należało określić charakter zmiennych diagnostycznych, co jest kluczowym krokiem w procesie budowy wskaźnika syntetycznego, ponieważ wpływa na dalsze analizy oraz metody normalizacji i agregacji. Dokonano więc oceny, czy dana zmienna jest stymulantą (duże wartości zmiennej wpływają korzystnie na rozwój miasta), czy destymulantą (pozytywne znaczenie dla rozwoju miasta mają wartości małe).

Stymulanta – cecha prosta dodatnio skorelowana z cechą agregatową, czyli cecha, której większe wartości są pożądane, mniejsze zaś niepożądane z punktu widzenia rozważanej wartości syntetycznej.

Destymulanta – cecha prosta ujemnie skorelowana z cechą syntetyczną, tzn. jej mniejsze wartości są pożądane, większe zaś niepożądane z punktu widzenia rozważanej wartości syntetycznej.

W kolejnym kroku zdecydowano o odrzuceniu lub przyjęciu zmiennych do budowy wskaźnika na podstawie analizy współczynnika zmienności oraz korelacji między zmiennymi.

Współczynnik zmienności – wyrażony w procentach iloraz odchylenia standardowego i średniej arytmetycznej, informujący o poziomie zróżnicowania wartości danej zmiennej.

Współczynnik korelacji Pearsona – służy do mierzenia siły związku liniowego pomiędzy badanymi cechami mierzalnymi i definiuje się jako iloraz kowariancji między dwiema cechami i pierwiastka z iloczynu wariancji obu cech. Przyjmuje wartości z przedziału $<-1,1>$

Wszystkie zmienne poddane analizie wykazywały się wysoką wartością współczynnika zmienności (powyżej 10%).

W przypadku analizy korelacji między zmiennymi, dla obszaru demografii pomiędzy zmiennymi nie występowała silna korelacja, stąd do budowy wskaźnika przyjęto wszystkie zmienne.

W obszarze rynku pracy występowała wysoka korelacja pomiędzy zmiennymi *podmioty gospodarcze wpisane do rejestru REGON na 1 tys. ludności* oraz *osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 1 tys. ludności*. Do analizy przyjęto więc zmienną dotyczącą wszystkich podmiotów, jako dającą pełniejszy obraz poziomu przedsiębiorczości w miastach. Wysoka korelacja występowała też pomiędzy zmiennymi *Udział pracujących w ogólnej liczbie ludności* oraz *Pracujący na 100 osób w wieku produkcyjnym*. Do analizy przyjęto zmienną w przeliczeniu na osoby w wieku produkcyjnym. W przypadku pozostałych zmiennych korelacja nie była silna, dlatego nie było podstaw do ich odrzucenia.

Wśród szeregu zmiennych z obszaru jakości życia mieszkańców konieczne było ograniczenie liczby zmiennych. Ze względu na silną korelację z inną zmienną zrezygnowano ze zmiennej *gminne grunty leśne na jednego mieszkańca* (korelacja ze zmienną: *tereny zieleni na jednego mieszkańca*). Ponadto zrezygnowano ze zmiennych dotyczących liczby ludności przypadającej na jedną bibliotekę i placówkę działalności kulturalnej ze względu na fakt, że w większości miast funkcjonował tylko jeden taki podmiot, przez co wartość wskaźnika była ściśle związana z liczbą ludności w mieście.

Tabl. 13. Wybrane wskaźniki dotyczące rozwoju miast średnich, małych i bardzo małych
Table 13. Selected indicators of development of the middle-size, small and very small towns

Numer zmiennej Specification	Nazwa zmiennej Small towns	Charakter zmiennej Very small towns
Demografia Demography		
X_1	Zmiana liczby ludności w latach 2012–2022 Change in population in 2012–2022	stymulanta
X_2	Urodzenia żywe na 1 000 ludności w 2022 r. Live births per 1000 population in 2022	stymulanta
X_3	Zgony ogółem na 1 000 ludności w w 2022 r. Total deaths per 1000 population in 2022	destymulanta
X_4	Przyrost naturalny na 1 000 ludności w 2022 r. Natural increase per 1000 population in 2022	stymulanta
X_5	Współczynnik starości demograficznej w 2022 r. Rate demographic of ageing in 2022	destymulanta
X_6	Współczynnik obciążenia demograficznego w 2022 r. Age dependency ratio in 2022	destymulanta
X_7	Ogólne saldo migracji na 1 000 ludności w 2022 r. Total net migration per 1 000 population in 2022	stymulanta
Rynek pracy Labour market		
X_8	Pracujący na 100 osób w wieku produkcyjnym w 2022 r. Employed persons per 100 population in working age in 2022	stymulanta
X_9	Bezrobotni na 100 osób w wieku produkcyjnym w 2022 r. Registered unemployed persons per 100 person in working age in 2022	destymulanta
X_{10}	Współczynnik aktywności zawodowej według NSP 2021 Economic activity ration according to National Census 2021	stymulanta
X_{11}	Udział długotrwale bezrobotnych w ogóle bezrobotnych w 2022 r. Share of longterm unemployed persons in 2022	destymulanta
X_{12}	Liczba osób przyjeżdżających do pracy na liczbę osób wyjeżdżających do pracy według NSP 2021 Number of people coming to work per number of people leaving for work based on National Census 2021	stymulanta
X_{13}	Liczba podmiotów gospodarki narodowej zarejestrowanych w rejestrze REGON na 1 000 ludności w 2022 r. National economy entities in the REGON register per 1000 population in 2022	stymulanta
X_{14}	Podmioty gospodarcze w usługach wyższego rzędu (sekcje J-R) na 1 000 ludności w 2022 r. Entities in higher level services (section J-R) per 1000 population in 2022	stymulanta
Jakość życia Quality of life		
X_{15}	Liczba przestępstw na 1 000 ludności w 2022 r. Crimes per 1000 population in 2022	destymulanta
X_{16}	Wypadki drogowe na 10 000 ludności Road accidents per 10000 population	destymulanta

Tabl. 13. Wybrane wskaźniki dotyczące rozwoju miast średnich, małych i bardzo małych (cd.)
Table 13. Selected indicators of development of the middle-size, small and very small towns (cont.)

Numer zmiennej Specification	Nazwa zmiennej Small towns	Charakter zmiennej Very small towns
Jakość życia Quality of life		
X ₁₇	Powierzchnia użytkowa mieszkań na jedną osobę w 2022 r. Useful floor area of dwellings per one person in 2022	stymulanta
X ₁₈	Liczba mieszkań na 1 000 ludności w 2022 r. Dwellings per 1000 population in 2022	stymulanta
X ₁₉	Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkań oddanych do użytkowania w 2022 r. Average useful floor area of dwellings completed in 2022	stymulanta
X ₂₀	Liczba mieszkań oddanych do użytkowania na 1 000 ludności w 2022 r. Dwellings completed per 1000 population in 2022	stymulanta
X ₂₁	Korzystający z wodociągów w % ogółu populacji w 2022 r. Persons using water supply system in % of total population in 2022	stymulanta
X ₂₂	Korzystający z kanalizacji w % ogółu populacji w 2022 r. Persons using sewage system in % of total population in 2022	stymulanta
X ₂₃	Korzystający z gazu w % ogółu populacji w 2022 r. Persons using gas supply system in % of total population in 2022	stymulanta
X ₂₄	Wolumen księgozbioru bibliotek na 1 000 ludności w 2022 r. Total deaths per 1000 population in 2022	stymulanta
X ₂₅	Członkowie kół/klubów/sekcji na 1 000 ludności w 2022 r. Members of artistic group, groups (clubs) per 1000 population in 2022	stymulanta
X ₂₆	Liczba ludności na jedną aptekę w 2022 r. Population per one pharmacy in 2022	destymulanta
X ₂₇	Liczba udzielonych porad lekarskich na 1 000 ludności w 2022 r. Doctors consultations in primary health care per 1000 population in 2022	stymulanta
X ₂₈	Sklepy i punkty sprzedaży paliw na 1 000 ludności w 2022 r. Shops and petrol stations per 1000 population in 2022	stymulanta
X ₂₉	Odstetek dzieci objętych opieką w żłobkach w 2022 r. Percentage of children in nursery school in 2022	stymulanta
X ₃₀	Odstetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym w 2022 r. Percentage of children in pre-primary education in 2022	stymulanta
X ₃₁	Liczba uczniów na jeden oddział w szkołach podstawowych dla dzieci i młodzieży (bez specjalnych) Pupils per section in primary schools for children and youth, excluding special	destymulanta
X ₃₂	Wynik egzaminu ósmoklasisty w 2022 r. Exams in primary school in 2022	stymulanta
X ₃₃	Udział beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej w ogóle ludności w 2022 r. Share of beneficiaries of social assistance at domicile in total population in 2022	destymulanta
X ₃₄	Frekwencja w wyborach samorządowych do rad gmin, miast i miejskich w 2024 r. Voting turnout in local government elections in gminas councils and city councils in 2024	stymulanta

Tabl. 13. Wybrane wskaźniki dotyczące rozwoju miast średnich, małych i bardzo małych (dok.)
Table 13. Selected indicators of development of the middle-size, small and very small towns (cont.)

Numer zmiennej Specification	Nazwa zmiennej Small towns	Charakter zmiennej Very small towns
Jakość życia Quality of life		
X_{35}	Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 1 000 ludności w 2022 r. Foundations, associations and social organizations per 1000 population in 2022	stymulanta
X_{36}	Zużycie wody z wodociągów na jednego korzystającego w 2022 r. Consumption of water from water supply systems per user in 2022	destymulanta
X_{37}	Odpady wytworzone na jednego mieszkańca w 2022 r. Municipal waste generated during the year per one person	destymulanta
X_{38}	Udział odpadów zebranych selektywnie w ogóle odpadów w 2022 r. Share of waste collected separately in 2022	stymulanta
X_{39}	Tereny zielone na jednego mieszkańca w m ² w 2022 r. Green areas per one person in m ² in 2022	stymulanta
X_{40}	Ludność na jeden obiekt sportowy w 2022 r. Population per one sport facility in 2022	destymulanta
X_{41}	Liczba miejsc noclegowych na 1 000 ludności w 2022 r. Number of bed places per 1000 population in 2022	stymulanta
X_{42}	Zabytki nieruchome na 1 km ² powierzchni w 2022 r. Immovable monuments per 1 km ² area in 2022	stymulanta
X_{43}	Przystanki autobusowe na 1 km ² w 2022 r. Bus stops per 1 km ² in 2022	stymulanta
X_{44}	Długość dróg publicznych na 1 km ² powierzchni Public road per 1 km ² area	stymulanta

Normalizacja zmiennych

Zmiennebrane pod uwagę mierzone są w różnych jednostkach, dlatego należy je doprowadzić do wzajemnej porównywalności. W tym celu została zastosowana metoda unitaryzacji. Rezultatem tej metody jest stały zakres zmienności cech znormalizowanych (przyjmują wartości z przedziału [0; 1]). Procedura unitaryzacji polega na dzieleniu wartości zmiennej lub jej odległości od jednego z kresów zmienności przez rozstęp. Zmienne zostały przekształcone według poniższych wzorów:

$$x'_{ij} = \frac{x_{ij} - \min_i \{x_{ij}\}}{\max_i \{x_{ij}\} - \min_i \{x_{ij}\}} \quad - \text{stymulanty}$$

$$x'_{ij} = \frac{\max_i \{x_{ij}\} - x_{ij}}{\max_i \{x_{ij}\} - \min_i \{x_{ij}\}} \quad - \text{destymulanty}$$

gdzie,

i – oznacza numer jednostki,

j – określa numer cechy,

max, min – wskazuje na odpowiednie wartości ekstremalne poszukiwane w zbiorze obiektów danej cechy.

Miara agregatowa

W kolejnym etapie tworzona jest miara agregatowa na podstawie zmiennych doprowadzonych do porównywalności. Wskaźnik syntetyczny wyznaczony został oddzielnie dla każdego miasta. Obliczono go według wzoru:

$$W_i = \frac{100}{m} \sum_{j=1}^m \alpha_j x'_{ij},$$

gdzie m oznaczało liczbę zmiennych branych pod uwagę, α_j (waga j -tej zmiennej) została ustalona na stałym poziomie wynoszącym 1, czyli założono, że wszystkie zmienne w równym stopniu wpływają na stan rozwoju miasta, zaś x'_{ij} to znormalizowane wartości zmiennych. W wyniku powyższego wzór sprowadził się do postaci:

$$W_i = \frac{100}{m} \sum_{j=1}^m x'_{ij}$$

i otrzymano wartości syntetyczne wskaźnika, który może przyjmować wartości z przedziału $[0; 100]$. Im wyższa wartość wskaźnika, tym wyższy poziom rozwoju danego miasta.

Zarówno wskaźnik globalny, jak i jego wskaźniki składowe poddano standaryzacji według tych samych zasad. Otrzymane w ten sposób wskaźniki mogły więc przyjmować wartości od 0 do 100, co ułatwiało ich porównanie i analizę.

Rozdział 6.

Chapter 6.

Analiza wskaźnika rozwoju średnich, małych i bardzo małych miast województwa małopolskiego

Analise of development index of the middle-size, small and very small towns of the Małopolskie Voivodship

Analizę wskaźnika rozwoju miast wykonano na dwóch poziomach – zarówno w ujęciu całościowym (ogólny wskaźnik rozwoju), jak i oddzielnie dla każdego z obszarów (demografii, rynku pracy i jakości życia).

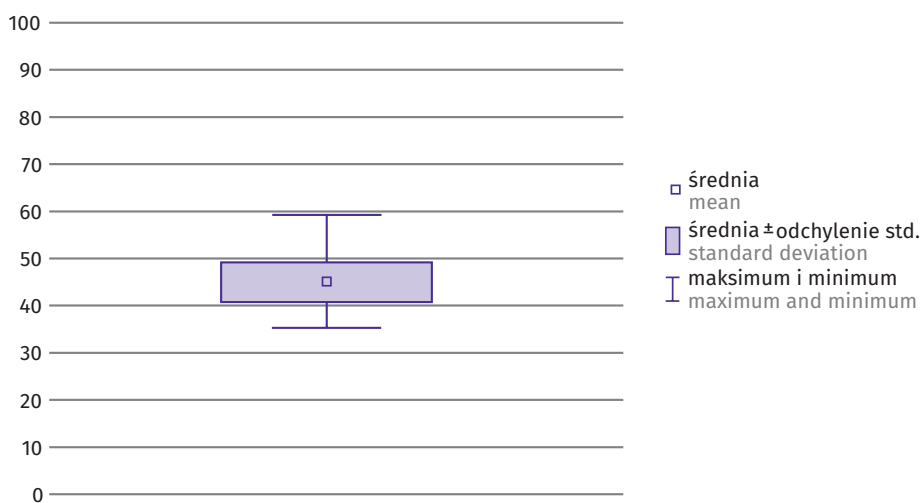
6.1. Ogólna wartość wskaźnika rozwoju miast

6.1. Overall value of the urban development index

Ostateczna liczba zmiennych wchodzących w skład wskaźnika rozwoju wyniosła 44. W odniesieniu do analizowanych miast ogólny wskaźnik rozwoju osiągnął przeciętną wartość 42,7. Wartości wskaźnika w miastach zawierały się w przedziale od 34,3 do 57,4.

Wykres 5. Ramka-wąsy dla ogólnej wartości wskaźnika rozwoju miast

Chart 5. Box plot for the overall value of the urban development index



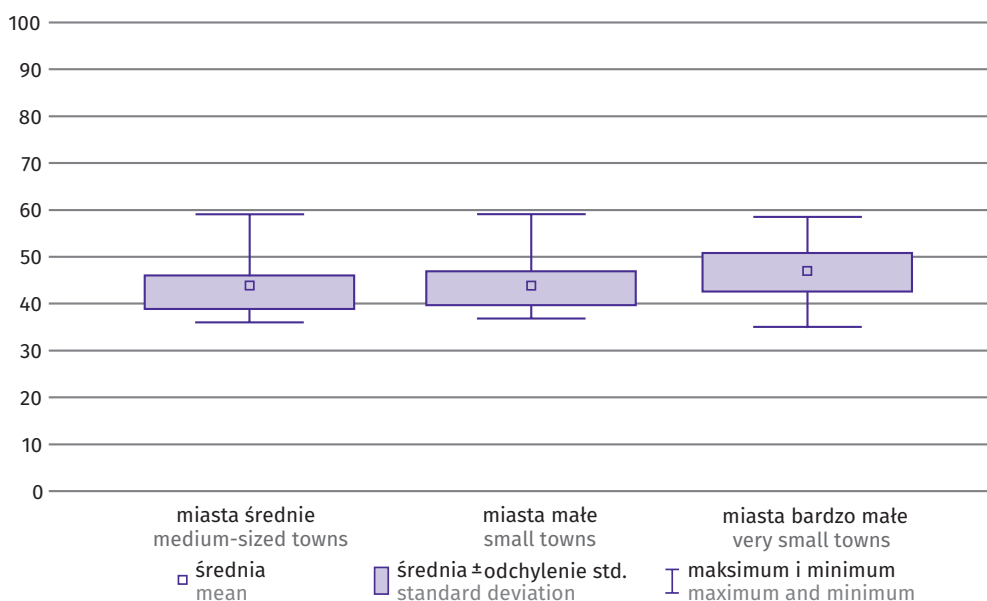
Wykres ramka-wąsy – wykres statystyczny prezentujący średnią wartość cechy wraz z odchyleniem standardowym. Pozwala zaprezentować przeciętny wynik wraz z informacją, jak bardzo dane były rozproszone od średniej. Dzięki temu możliwe jest porównywanie grup pod względem średnich wyników i ich zmienności.

Wśród **miast średnich** ogólna wartość wskaźnika wynosiła przeciętnie 41,9, co było wartością nieznacznie poniżej średniej dla wszystkich miast. Wśród tych miast najwyższą wartość wskaźnika wystąpiła w Wieliczce (57,4), a najniższa w Chrzanowie (34,7).

Wartość wskaźnika dla **miast małych** wynosiła przeciętnie 41,6. Rozpiętość wskaźnika wśród tych miast była podobna do miast średnich. Najwyższą wartość wskaźnika w tej grupie miast obserwowano w Niepołomicach (56,6), a najniższą w Piwnicznej-Zdroju, Bukownie i Libiążu (po 34,9).

W **miastach bardzo małych** wskaźnik osiągnął przeciętną wartość 44,6 – wyższą od średniej dla całej grupy miast. Najwyższą wartość wskaźnika w tych miastach wystąpiła w Zakliczynie (55,8), a najniższa w Ryglicach (34,3).

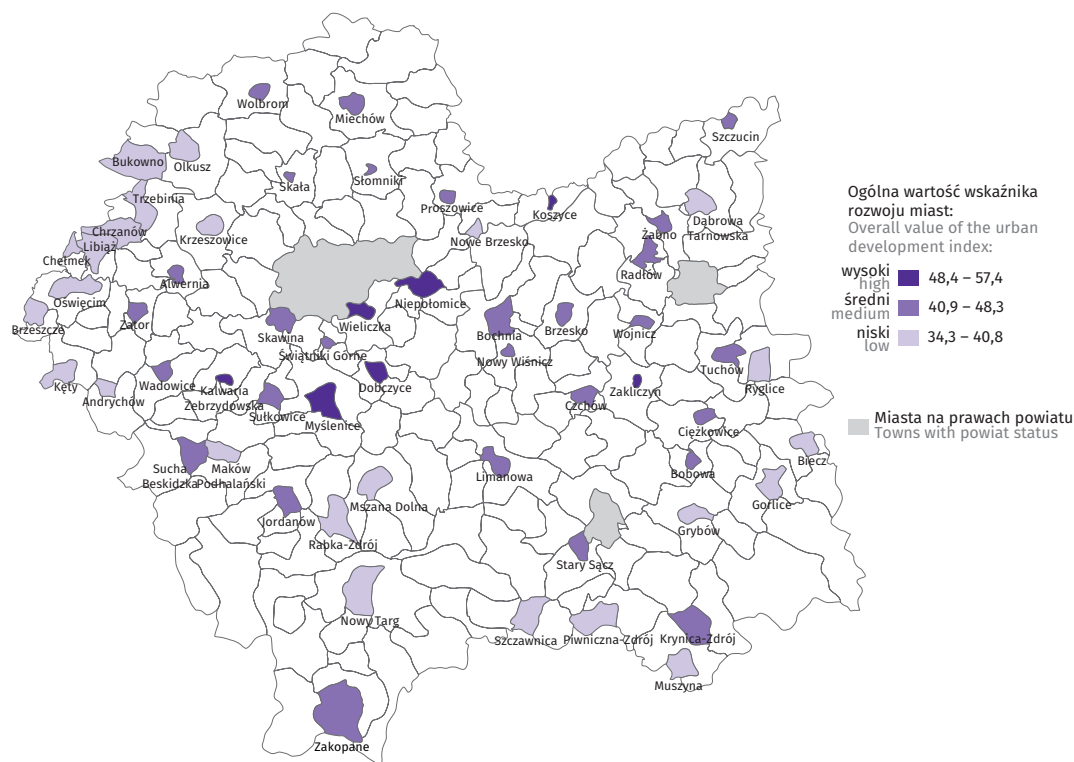
Wykres 6. Ramka-wąsy dla ogólnej wartości wskaźnika rozwoju według grup wielkości miast
Chart 6. Box plot for the overall value of the urban development index by size of towns



Na podstawie wartości wskaźnika rozwoju dokonano klasyfikacji miast z wykorzystaniem analizy skupień metodą k-średnich. W wyniku przeprowadzonej analizy utworzono trzy skupienia dzielące miasta ze względu na poziom wskaźnika na miasta o wysokim, średnim i niskim poziomie rozwoju. Przedziały wartości utworzonych skupień oraz przestrzenne zróżnicowanie miast pod ich względem przedstawiono na mapie.

Analiza skupień metodą k-średnich – technika statystyczna służąca do grupowania danych w zbiory (skupienia) na podstawie ich podobieństw.

Mapa 27. Ogólna wartość wskaźnika rozwoju w miastach
Map 27. Overall value of the urban development index in towns



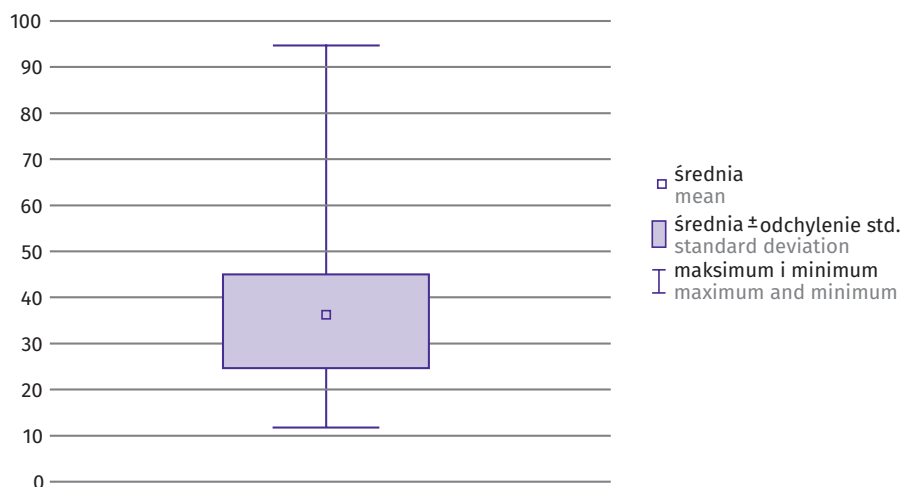
Analizując przestrzenne rozmieszczenie miast oraz wartość wskaźnika rozwoju można zauważyć, że najwyższy jego poziom obserwowany był głównie w miastach zlokalizowanych w bezpośrednim sąsiedztwie stolicy województwa małopolskiego – Krakowa. Wysoką wartość wskaźnika osiągnęły też miasta o najmniejszej liczbie ludności. Z kolei najniższe wartości wskaźnika osiągały miasta zlokalizowane na zachodnim krańcu województwa (powiat olkuski, chrzanowski i oświęcimski), miasta na wschodzie województwa (powiat dąbrowski i tarnowski) oraz miasta zlokalizowane na obszarach podgórskich na południu (powiat tatrzański, nowotarski, nowosądecki i gorlicki).

6.2. Obszar demografii

6.2. Area of demographic

W obszarze procesów demograficznych wskaźnik tworzyło siedem zmiennych. Przeciętna wartość wskaźnika wynosiła we wszystkich miastach 36,1. Wskaźnik dotyczący procesów demograficznych zawierał się w przedziale 12,4 do 94,8, co wskazuje na bardzo duże zróżnicowanie miast pod tym względem.

Wykres 7. Ramka-wąsy dla wartości wskaźnika rozwoju miast w obszarze demografii
Chart 7. Box plot for the urban development index in the area of demographics

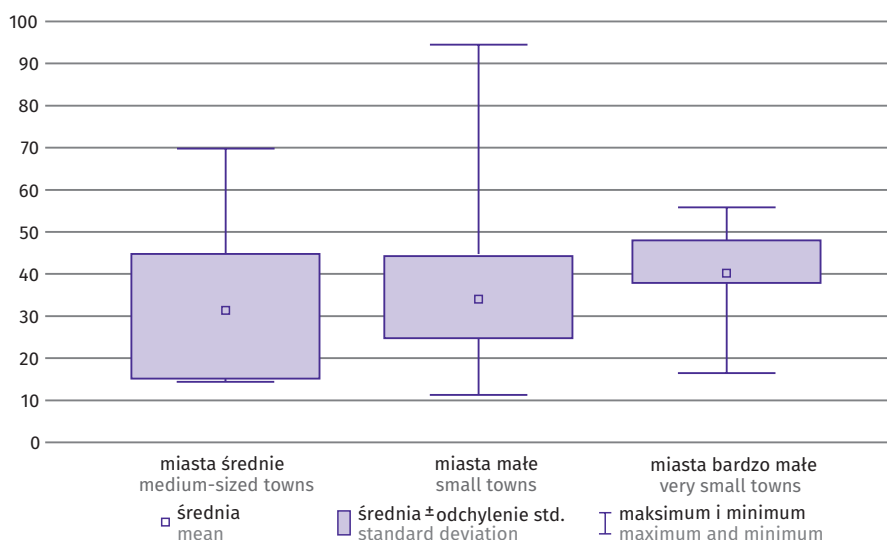


Wśród **miast średnich** wartość wskaźnika wynosiła 31,9, co było wartością poniżej średniej dla wszystkich miast. Najwyższą wartość wskaźnika wystąpiła w Wieliczce (69,6), a najniższa w Oświęcimiu (14,1).

Wartość wskaźnika dla **miast małych** wynosiła przeciętnie 34,4 i również była niższa od średniej w całej grupie analizowanych miast. Najwyższą wartość wskaźnika w tej grupie miast obserwowano w Niepołomicach (94,8), a najniższą w Bukowni (12,4).

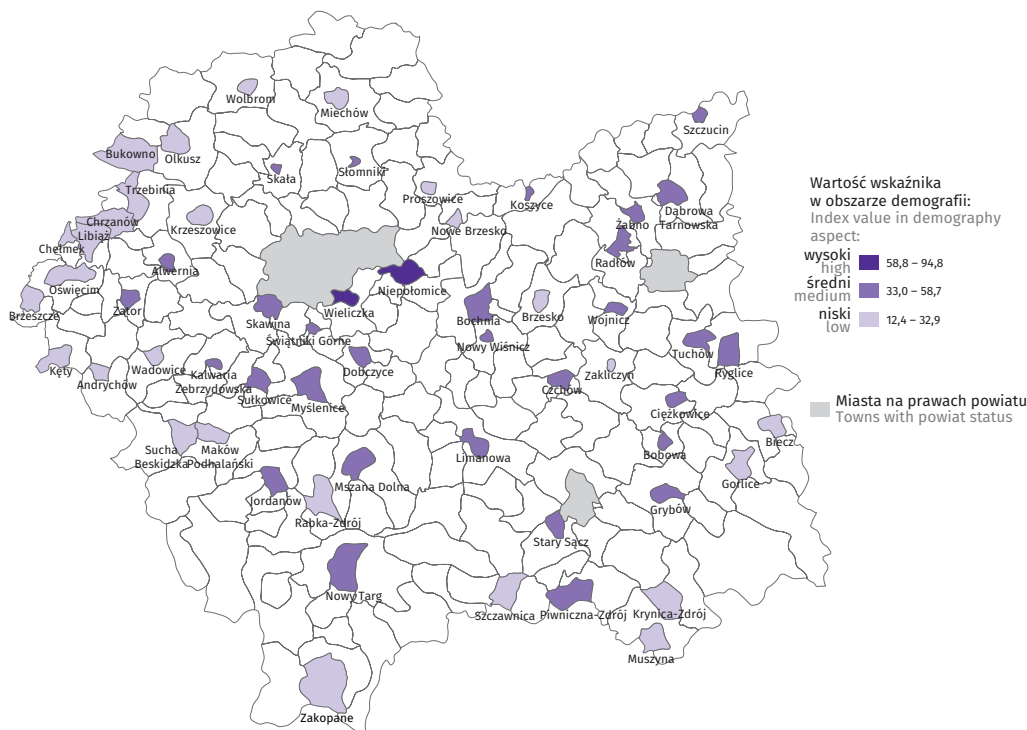
W **miastach bardzo małych** wskaźnik osiągnął przeciętną wartość 40,4 – wyższą od średniej dla całej grupy miast. Najwyższą wartość wskaźnika w tych miastach wystąpiła w Koszycach (52,7), a najniższa w Muszynie (16,9).

Wykres 8. Ramka-wąsy dla wartości wskaźnika rozwoju miast w obszarze demografii według grup wielkości miast
Chart 8. Box plot for the urban development index in the area of demographics by size of towns



Analizując wykres ramka-wąsy obrazujący wartości wskaźnika rozwoju w obszarze demografii zauważyć można, że największe zróżnicowanie dotyczyło miast średnich, a w dalszej kolejności miast małych. W miastach bardzo małych widać dużo większą jednorodność pod względem wartości wskaźnika, przy jednoczesnej największej jego średniej wartości spośród wszystkich typów miast.

Mapa 28. Wartości wskaźnika rozwoju w obszarze demografii w miastach
Map 28. Value of the urban development index in the area of demographics in towns

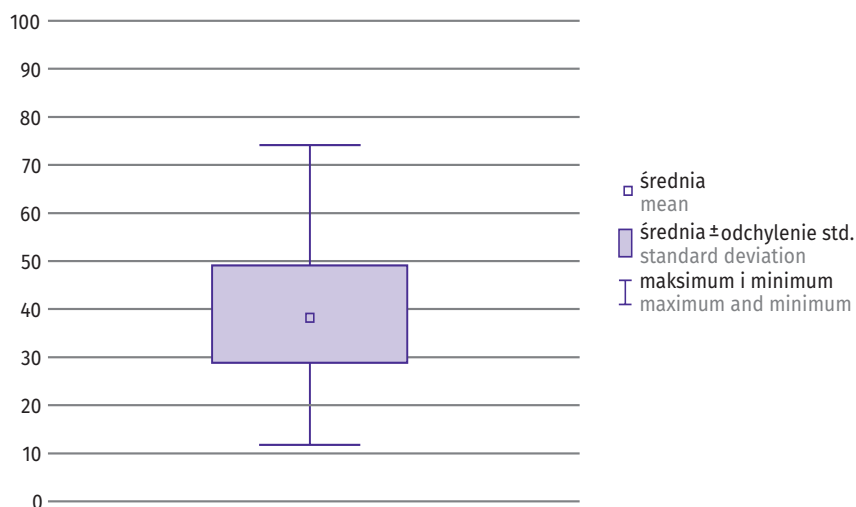


6.3. Obszar rynku pracy

6.3. Area of labour market

W obszarze rynku pracy wskaźnik tworzyło siedem zmiennych. Przeciętna wartość wskaźnika wynosiła we wszystkich miastach 38,8. Wskaźnik dotyczący rynku pracy zawierał się w przedziale 13,1 do 74,0, co wskazuje na bardzo duże zróżnicowanie miast pod tym względem.

Wykres 9. Ramka-wąsy dla wartości wskaźnika rozwoju miast w obszarze rynku pracy
Chart 9. Box plot for the urban development index in the area of labour market

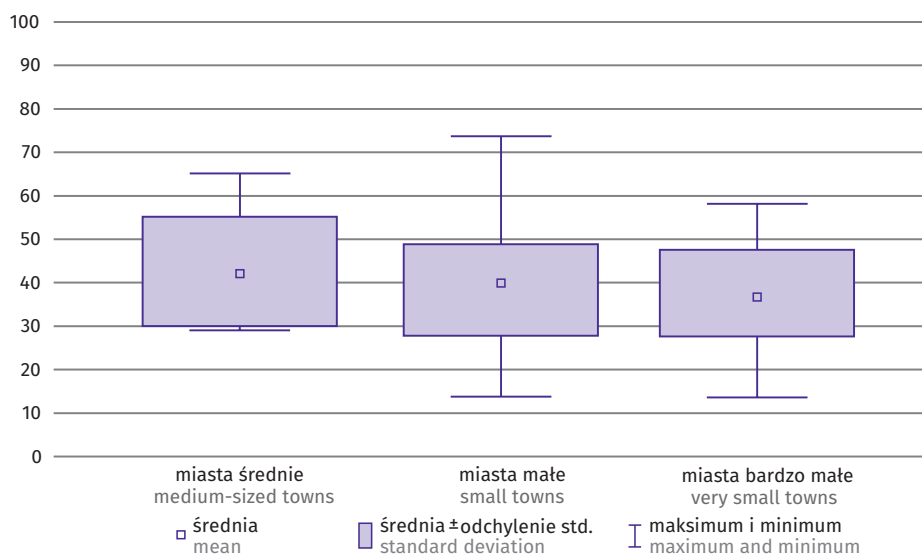


Wśród **miast średnich** wartość wskaźnika wynosiła 43,2, co było wartością powyżej średniej dla wszystkich miast. Najwyższą wartość wskaźnika wystąpiła w Wieliczce (65,4), a najniższa w Gorlicach i Olkuszu (po 28,9).

Wartość wskaźnika dla **miast małych** wynosiła przeciętnie 39,2 i była zbliżona do średniej w całej grupie analizowanych miast. Najwyższą wartość wskaźnika w tej grupie miast obserwowano w Niepołomicach (74,0), a najniższą w Piwnicznej-Zdroju (13,1).

W **miastach bardzo małych** wskaźnik osiągnął przeciętną wartość 36,3 – niższą od średniej dla całej grupy miast. Najwyższą wartość wskaźnika w tych miastach wystąpiła w Kalwarii Zebrzydowskiej (58,1), a najniższa w Radłowie (13,2).

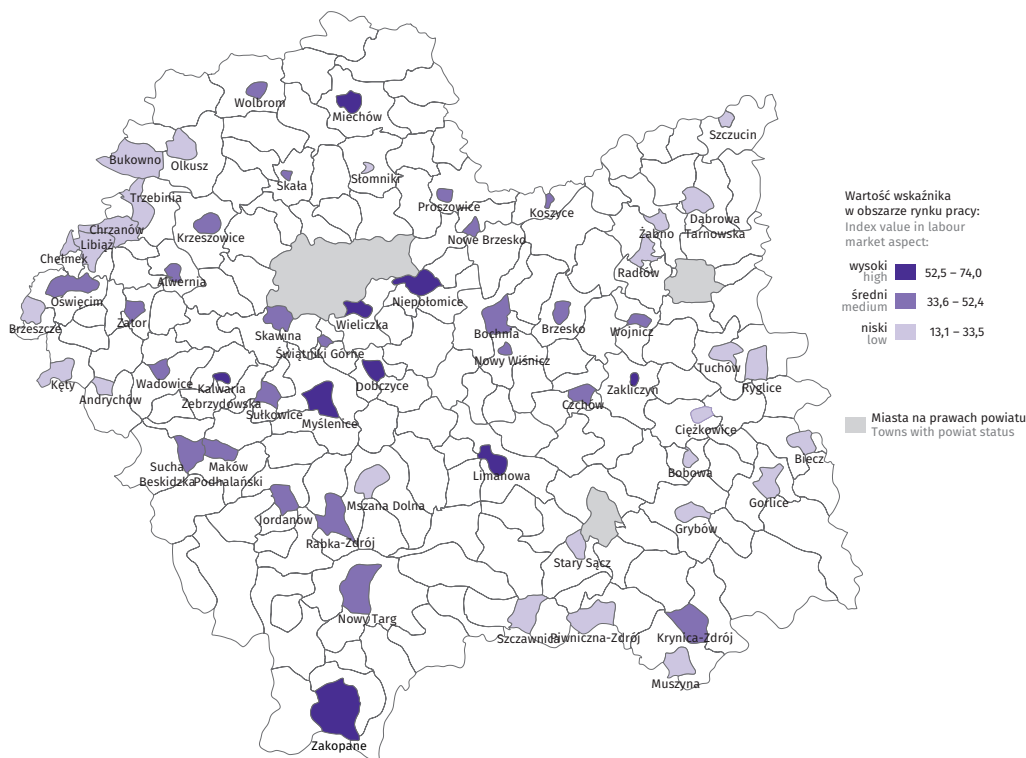
Wykres 10. Ramka-wąsy dla wartości wskaźnika rozwoju miast w obszarze rynku pracy według grup wielkości miast
Chart 10. Box plot for the urban development index in the area of labour market by size of towns



Analizując wykres ramka-wąsy obrazujący wartości wskaźnika rozwoju w obszarze rynku pracy zauważyć można, że największe zróżnicowanie dotyczyło miast średnich. W miastach bardzo małych widać największą jednorodność pod względem wartości wskaźnika, przy jednoczesnej najniższej jego średniej wartości spośród wszystkich typów miast.

Na podstawie wartości wskaźnika dokonano podziału na miasta o wysokim, średnim i niskim poziomie rozwoju rynku pracy. Rozmieszczenie terytorialne miast pod tym względem przedstawia poniższa mapa.

Mapa 29. Wartości wskaźnika rozwoju w obszarze rynku pracy w miastach
Map 29. Value of the urban development index in the area of labour market in towns



Zauważyć można, że większość miast o najwyższym poziomie rozwoju w obszarze rynku pracy to miasta zlokalizowane w bliskiej odległości od Krakowa – stolicy województwa. Miasta o najniższym poziomie rozwoju w tym obszarze koncentrowały się głównie na zachodzie województwa przy granicy z województwem śląskim, ale również na wschodzie województwa (powiaty: dąbrowski, gorlicki i tarnowski).

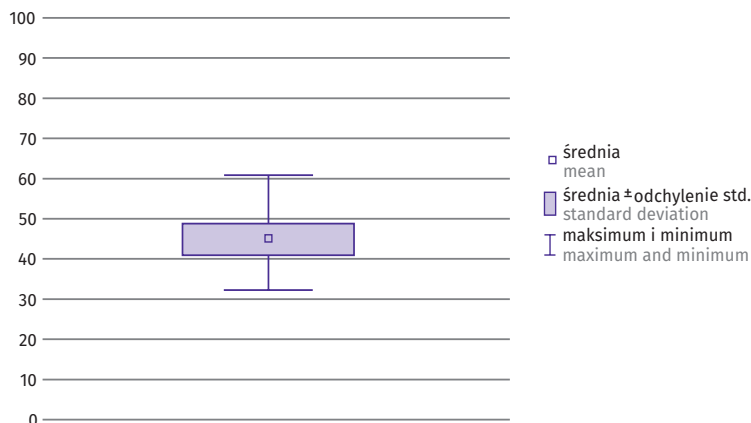
6.3. Jakość życia

6.3. Quality of life

W obszarze jakości życia wskaźnik tworzyło 30 zmiennych. Przeciętna wartość wskaźnika dla wszystkich miast wyniosła 45,1. Wskaźnik dotyczący jakości życia zawierał się w przedziale 33,0 do 61,5, co wskazuje na niezbyt duże zróżnicowanie miast pod tym względem – znacznie mniejsze niż widoczne w pozostałych analizowanych obszarach.

Wykres 11. Ramka-wąsy dla wartości wskaźnika rozwoju miast w obszarze jakości życia

Chart 11. Box plot for the urban development index in the area of quality of life



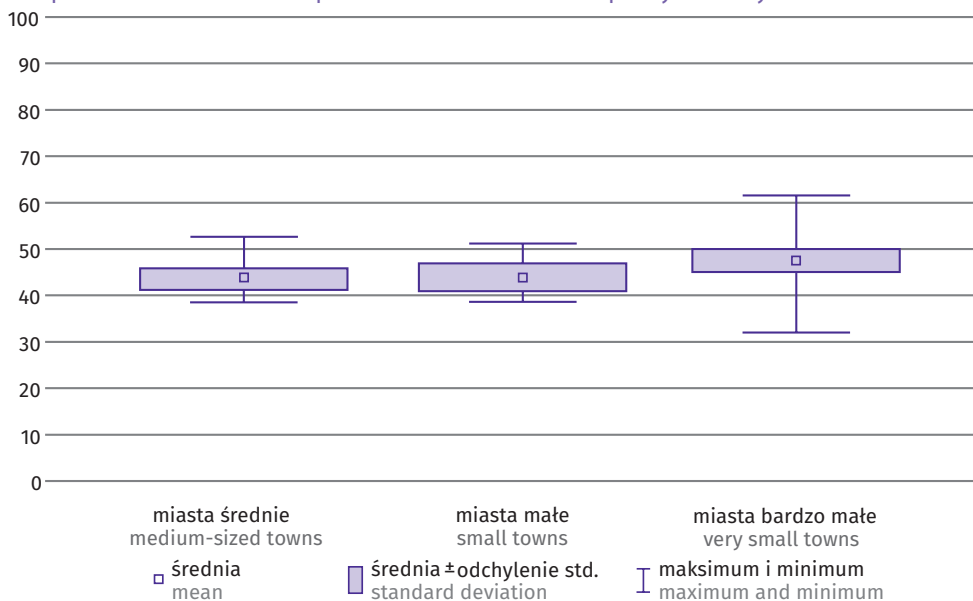
Wśród **miast średnich** wartość wskaźnika w obszarze jakości życia wynosiła przeciętnie 44,0 co było wartością nieznacznie poniżej średniej dla wszystkich miast. Wśród tych miast najwyższą wartość wskaźnika wystąpiła w Wieliczce (52,7), a najniższa w Nowym Targu (37,6).

Wartość wskaźnika dla **miast małych** wynosiła przeciętnie 43,8. Rozpiętość wskaźnika wśród tych miast była bardzo mała, co wskazuje na znaczne podobieństwo poziomu życia w tych miastach. Najwyższą wartość wskaźnika w tej grupie miast obserwowano w Krynicy-Zdroju (51,3), a najniższą w Piwnicznej-Zdroju (37,8).

W **miastach bardzo małych** wskaźnik osiągnął przeciętną wartość 47,6 – wyższą od średniej dla całej grupy miast. Najwyższą wartość wskaźnika w tych miastach wystąpiła w Zakliczynie (61,5), a najniższa w Ryglcach (33,0).

Wykres 12. Ramka-wąsy dla wartości wskaźnika rozwoju miast w obszarze jakości życia według grup wielkości miast

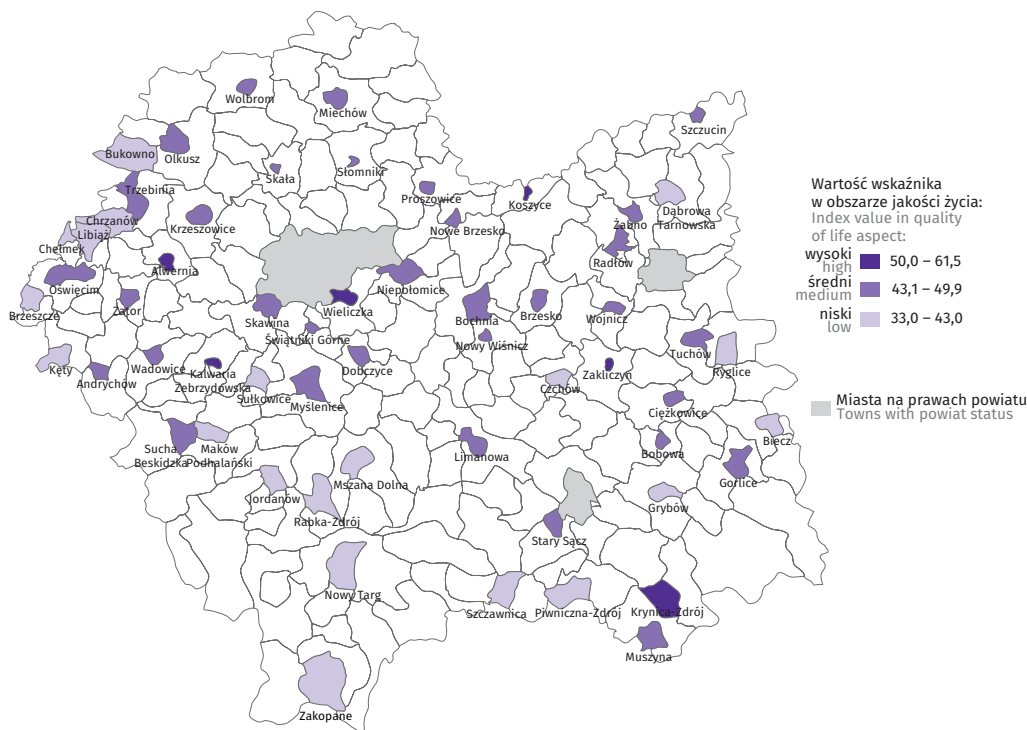
Chart 12. Box plot for the urban development index in the area of quality of life by size of towns



Analiza wykresu ramka-wąsy obrazującego wartości wskaźnika rozwoju w obszarze jakości życia pokazuje, że zróżnicowanie wskaźnika było podobne we wszystkich typach miast. W miastach bardzo małych widać największą rozpiętość skrajnych wartości wskaźnika, przy jednocześniej najwyższej jego średniej wartości spośród wszystkich typów miast.

Na podstawie wartości wskaźnika dokonano podziału na miasta o wysokim, średnim i niskim poziomie rozwoju jakości życia. Rozmieszczenie terytorialne miast pod tym względem przedstawia poniższa mapa.

Mapa 30. Wartości wskaźnika rozwoju w obszarze jakości życia w miastach
Map 30. Value of the urban development index in the area of quality of life in towns



6.5. Typologia miast na podstawie wartości wskaźnika rozwoju

6.5. Typology of towns based on development index

Na podstawie otrzymanych wartości wskaźnika rozwoju w trzech obszarach: demografii, rynku pracy i jakości życia podjęto próbę typologii miast. Grupowania dokonano ze względu na przydziały miast do wybranych kategorii wartości wskaźników w każdym obszarze według poniższych zasad:

1. Grupa – miasta z wysokimi perspektywami rozwoju – do tej grupy zaliczono miasta, które znalazły się w przedziale wysokich wartości w co najmniej dwóch obszarach.
2. Grupa – miasta przeciętne z szansami na rozwój – miasta, które znalazły się w przedziale średnich wartości w co najmniej dwóch obszarach oraz w trzecim obszarze nie znajdowały się w przedziale niskim.
3. Grupa – miasta przeciętne zagrożone degradacją – miasta, które znalazły się w przedziale średnich wartości w co najmniej dwóch obszarach oraz w trzecim obszarze znajdowały się w przedziale niskim. Do grupy tej zaliczono też miasta, które osiągnęły różne przedziały w każdym z trzech obszarów.
4. Grupa – miasta degradujące się – do tej grupy zaliczono miasta, które znalazły się w przedziale niskich wartości w co najmniej dwóch obszarach.

Tabl. 14. Miasta według wartości wskaźnika w obszarach demografii i rynku pracy
Table 14. Towns by the value of the development index in the areas of demography and labour market

Wyszczególnienie Specification		Wartość wskaźnika rozwoju miast w obszarze demografii Value of the urban development index in the area of demography		
		Niska Low	Średnia Medium	Wysoka High
Wartość wskaźnika rozwoju miast w obszarze rynku pracy Value of the urban development index in the area of labour market	Niska Low	Andrychów, Kęty, Muszyna, Olkusz, Trzebinia, Gorlice, Chełmek, Szczawnica, Biecz, Brzeszcze, Libiąż, Bukowno, Chrzanów.	Bobowa, Stary Sącz, Szczucin, Słomniki, Radłów, Ciężkowice, Tuchów, Żabno, Mszana Dolna, Dąbrowa Tarnowska, Grybów, Piwniczna-Zdrój, Ryglice.	-
	Średnia Medium	Sucha Beskidzka, Wadowice, Wolbrom, Proszowice, Brzesko, Krynica-Zdrój, Krzeszowice, Nowe Brzesko, Rabka-Zdrój, Maków Podhalański, Oświęcim.	Koszyce, Alwernia, Świątniki Górne, Nowy Wiśnicz, Zator, Skąta, Wojnicz, Skawina, Sułkowice, Bochnia, Jordanów, Czchów, Nowy Targ.	-
	Wysoka High	Zakliczyn, Miechów, Zakopane.	Kalwaria Zebrzydowska, Dobczyce, Myślenice, Limanowa.	Wieliczka, Niepołomice.

Tabl. 15. Miasta ze względu na wartość wskaźnika w obszarach demografii i jakości życia
Table 15. Towns by the value of the development index in the areas of demography and quality of life

Wyszczególnienie Specification		Wartość wskaźnika rozwoju miast w obszarze demografii Value of the urban development index in the area of demography		
		Niska Low	Średnia Medium	Wysoka High
Wartość wskaźnika rozwoju miast w obszarze jakości życia Value of the urban development index in the area of quality of life	Niska Low	Zakopane, Rabka-Zdrój, Maków Podhalański, Kęty, Chełmek, Szczawnica, Biecz, Brzeszcze, Libiąż, Bukowno, Chrzanów.	Sułkowice, Jordanów, Czchów, Mszana Dolna, Nowy Targ, Dąbrowa Tarnowska, Grybów, Piwniczna-Zdrój, Ryglice.	-
	Średnia Medium	Sucha Beskidzka, Wadowice, Wolbrom, Proszowice, Brzesko, Miechów, Krzeszowice, Nowe Brzesko, Andrychów, Oświęcim, Muszyna, Olkusz, Trzebinia, Gorlice.	Dobczyce, Myślenice, Świątniki Górne, Nowy Wiśnicz, Zator, Skała, Wojnicz, Skawina, Limanowa, Bobowa, Stary Sącz, Bochnia, Szczucin, Słomniki, Radłów, Ciężkowice, Tuchów, Żabno.	Niepołomice.
	Wysoka High	-	Koszyce, Kalwaria Zebrzydowska, Alwernia.	Wieliczka.

Tabl. 16. Miasta ze względu na wartość wskaźnika w obszarach rynku pracy i jakości życia
Table 16. Towns by the value of the development index in the areas of labour market and quality of life

Wyszczególnienie Specification		Wartość wskaźnika rozwoju miast w obszarze jakości życia Value of the urban development index in the area of quality of life		
		Niska Low	Średnia Medium	Wysoka High
Wartość wskaźnika rozwoju miast w obszarze rynku pracy Value of the urban development index in the area of labour market	Niska Low	Mszana Dolna, Dąbrowa Tarnowska, Kęty, Grybów, Chełmek, Szczawnica, Biecz, Brzeszcze, Piwniczna-Zdrój, Libiąż, Bukowno, Chrzanów, Ryglice.	Bobowa, Stary Sącz, Szczucin, Słomniki, Radłów, Ciężkowice, Tuchów, Żabno, Andrychów, Muszyna, Olkusz, Trzebinia, Gorlice.	-
	Średnia Medium	Sułkowice, Jordanów, Czchów, Nowy Targ, Rabka-Zdrój, Maków Podhalański.	Świątniki Górne, Nowy Wiśnicz, Zator, Skała, Wojnicz, Sucha Beskidzka, Skawina, Wadowice, Wolbrom, Proszowice, Brzesko, Bochnia, Krzeszowice, Nowe Brzesko, Oświęcim.	Koszyce, Alwernia, Krynica-Zdrój.
	Wysoka High	Zakopane.	Niepołomice, Dobczyce, Myślenice, Limanowa, Miechów.	Wieliczka, Zakliczyn, Kalwaria Zebrzydowska.

Miasta z wysokimi perspektywami rozwoju (grupa 1)

Miastami, które znalazły się w tej grupie były: Wieliczka (miasto średnie), Niepołomice (miasto małe) oraz Zakliczyn i Kalwaria Zebrzydowska (miasta bardzo małe). Wszystkie te miasta znalazły się w grupie miast z najwyższym poziomem ogólnego wskaźnika rozwoju. Wieliczka była jedynym miastem, które znalazło się w grupie wysokich wartości wskaźnika we wszystkich obszarach. Z kolei Zakliczyn znalazł się w grupie miast z wysokim poziomem rozwoju w obszarze rynku pracy i jakości życia, a jednocześnie w niskiej w obszarze demografii.

Miasta przeciętne z szansami na rozwój (grupa 2)

W tej grupie miast znalazły się: Bochnia i Skawina (miasta średnie), Dobczyce, Limanowa, Myślenice (miasta małe) oraz Alwernia, Koszyce, Nowy Wiśnicz, Skała, Świątniki Górne, Wojnicz i Zator (miasta bardzo małe). Miasta te osiągnęły ogólną wartość wskaźnika rozwoju na poziomie średnim oraz wysokim. Można je scharakteryzować, jako jednostki, które cechują się stabilną sytuacją demograficzną. Dodatkowo posiadają wysoki poziom rozwoju w jednym z dwóch obszarów: rynku pracy lub jakości życia.

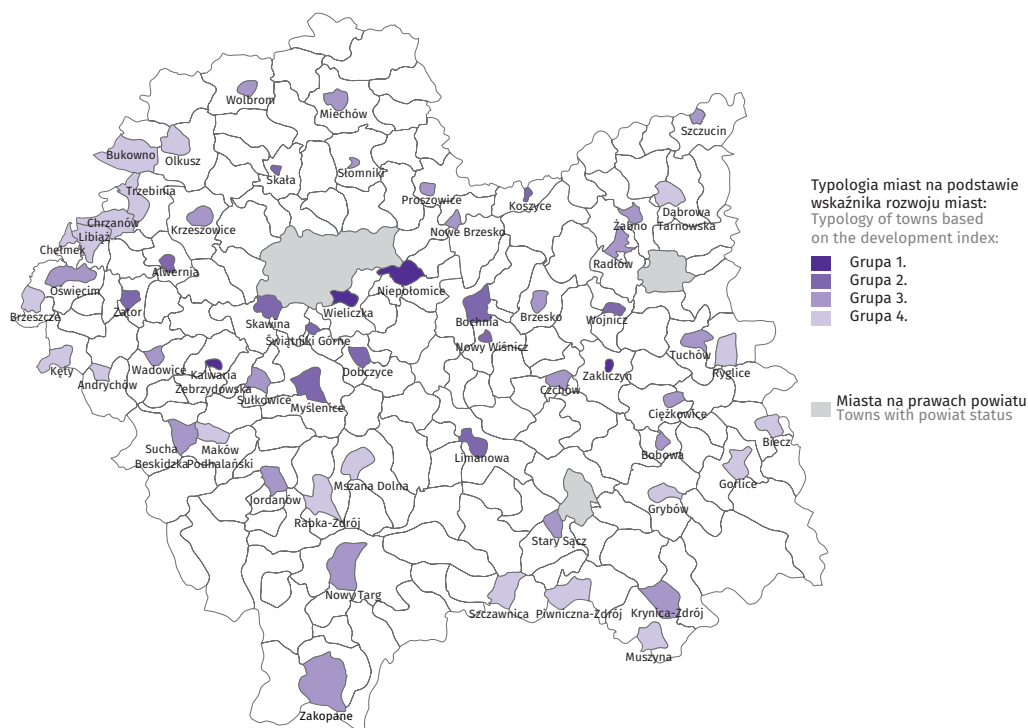
Miasta przeciętne zagrożone degradacją (grupa 3)

Do grona tych miast zaliczyć można: Nowy Targ i Oświęcim (miasta średnie), Suchą Beskidzką, Wadowice, Wolbrom, Proszowice, Sułkowice, Brzesko, Krynicę-Zdrój, Stary Sącz, Jordanów, Miechów, Tuchów i Krzeszowice (miasta małe) oraz Bobową, Szczucin, Słomniki, Radłów, Ciężkowice, Czchów, Żabno i Nowe Brzesko (miasta bardzo małe). W miastach tych, w jednym z obszarów rozwoju osiągnięto niskie wartości wskaźnika. Pod względem ogólnej wartości wskaźnika rozwoju w tych miastach występował jego niski oraz średni poziom.

Miasta degradujące się (grupa 4)

Miastami, które znalazły się w tej grupie były: Chrzanów, Gorlice, Olkusz i Zakopane (miasta średnie), Mszana Dolna, Andrychów, Rabka-Zdrój, Dąbrowa Tarnowska, Maków Podhalański, Kęty, Trzebinia, Grybów, Chelmek, Szczawnica, Brzeszcze, Piwniczna-Zdrój, Libiąż i Bukowno (miasta małe) oraz Muszyna, Biecz i Ryglice (miasta bardzo małe). Wszystkie te miasta znalazły się w grupie miast z najniższym poziomem ogólnego wskaźnika rozwoju.

Mapa 31. Typologia miast na podstawie wskaźnika rozwoju
 Map 31. Typology of towns based on the development index



Uwagi metodologiczne

Wyjaśnienia metodologiczne dotyczące podstawowych pojęć i metod opracowania danych liczbowych zamieszczono w uwagach ogólnych do poszczególnych działów, a bardziej szczegółowe informacje dotyczące poszczególnych dziedzin statystyki w specjalistycznych publikacjach.

W publikacji przyjęto podział miast ze względu na liczbę ludności na:

miasta średnie – miasta, w których liczba ludności według stanu w dniu 31 grudnia 2022 r. była wyższa niż 20 000 osób;

miasta małe – miasta, w których liczba ludności według stanu w dniu 31 grudnia 2022 r. była w przedziale od 5 000 do 20 000 osób;

miasta bardzo małe – miasta, w których liczba ludności według stanu w dniu 31 grudnia 2022 r. była niższa niż 5 000 osób.

Demografia

1. Informacje o liczbie i strukturze ludności prezentowane w tej publikacji opracowano według krajowej definicji zamieszkania. Oznacza to, że bilans nie obejmuje osób przybyłych z zagranicy na pobyt czasowy (bez względu na okres ich czasowego przebywania), natomiast ujmuje stałych mieszkańców Polski przebywających czasowo za granicą (bez względu na okres ich nieobecności). Od 2010 r. do 2019 r. podstawą (bazą wyjściową) bilansu są wyniki Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań z dnia 31.03.2011 r., natomiast dla lat 2020–2021 wyniki Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań z dnia 31.03.2021 r.

2. Począwszy od danych za 2012 r. podstawą opracowania współczynników dla okresów rocznych jest ludność według stanu w dniu 30 czerwca danego roku.

3. Przez ludność w wieku produkcyjnym rozumie się ludność w wieku zdolności do pracy. Dla mężczyzn przyjęto wiek 18–64 lata, zaś dla kobiet 18–59 lat. Wśród ludności w wieku produkcyjnym wyróżnia się ludność w wieku mobilnym, tj. 18–44 lata i niemobilnym, tj. mężczyźni w wieku 45–64 lata, kobiety w wieku 45–59 lat. Przez ludność w wieku nieprodukcyjnym rozumie się ludność w wieku przedprodukcyjnym, tj. do 17 lat oraz ludność w wieku poprodukcyjnym, tj. mężczyźni – 65 lat i więcej, kobiety – 60 lat i więcej.

4. Przyrost rzeczywisty ludności jest sumą przyrostu naturalnego ludności oraz salda migracji wewnętrznych i zagranicznych (na pobyt stały i czasowy).

5. Dane o ruchu naturalnym ludności w podziale terytorialnym opracowano w następujący sposób:

- urodzenia – według miejsca zameldowania na pobyt stały matki noworodka;
- zgony – według miejsca zameldowania na pobyt stały osoby zmarłej.

6. Przyrost naturalny stanowi różnicę między liczbą urodzeń żywych i zgonów w danym okresie.

7. Przez migracje wewnętrzne rozumie się zmiany miejsca stałego (lub czasowego) pobytu, polegające na przekroczeniu granicy administracyjnej gminy w celu osiedlenia się na stałe (lub pobyt czasowy) oraz przemeldowanie z pobytu czasowego na pobyt stały w danej miejscowości, jeżeli poprzednie miejsce pobytu stałego znajdowało się w innej gminie. W przypadku gminy miejsko-wiejskiej migracją jest również zmiana miejsca zamieszkania między terenami miejskimi i wiejskimi gminy. Migracje wewnętrzne ludności nie uwzględniają zmian adresu w granicach tej samej jednostki, gdyż takie przemieszczenie nie

powoduje zmiany w liczbie i strukturze ludności tej jednostki. W ramach migracji wewnętrznych ludności rozróżnia się ruch międzywojewódzki, czyli przemieszczenia ludności z jednego województwa do innego województwa oraz ruch wewnątrzwojewódzki, tj. zmiany miejsca zamieszkania osób w granicach tego samego województwa. Przez użyte w tablicach określenie „napływ” rozumie się nowe zameldowania na pobyt stały, przez „odpływ” — wymeldowania z pobytu stałego (tj. zameldowania w innej jednostce na pobyt stały).

8. Migracje zagraniczne ludności to przemieszczenia ludności związane ze zmianą kraju zamieszkania. Obowiązujące w Unii Europejskiej Rozporządzenie (WE) nr 862/2007 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 11 lipca 2007 r. zawiera definicję migracji uwzględniającą zamierzony okres zamieszkania w innym kraju wynoszący, co najmniej 12 miesięcy. W rozumieniu tej definicji: imigracja to przybycie do kraju osoby będącej uprzednio rezydentem innego kraju z zamiarem przebywania przez okres, co najmniej 12 miesięcy, emigracja to opuszczenie kraju przez jego rezydenta z zamiarem przebywania za granicą przez okres, co najmniej 12 miesięcy. Rezydentem kraju jest osoba, która przebywa lub zamierza przebywać w danym kraju, przez co najmniej 12 miesięcy.

Rynek pracy i przedsiębiorczość

1. Dane o pracujących dotyczą osób wykonujących pracę przynoszącą im zarobek lub dochód; do pracujących zalicza się:

a) osoby zatrudnione na podstawie stosunku pracy (umowa o pracę, powołanie, mianowanie, wybór lub stosunek służbowy);

b) pracodawców i pracujących na własny rachunek, a mianowicie:

- właścicieli, współwłaścicieli i dzierżawców gospodarstw indywidualnych w rolnictwie (łącznie z pomagającymi członkami ich rodzin), tj. pracujących w gospodarstwach indywidualnych (o powierzchni użytków rolnych do 1 ha i powyżej 1 ha) oraz indywidualnych właścicieli zwierząt gospodarskich nieposiadających użytków rolnych;

- właścicieli i współwłaścicieli (łącznie z pomagającymi członkami ich rodzin; z wyłączeniem wspólników spółek, którzy nie pracują w spółce) podmiotów prowadzących działalność gospodarczą poza gospodarstwami indywidualnymi w rolnictwie;

- inne osoby pracujące na własny rachunek, np. osoby wykonujące wolne zawody;

c) osoby wykonujące pracę nakładczą;

d) agentów (łącznie z pomagającymi członkami ich rodzin oraz osobami zatrudnionymi przez agentów);

e) członków spółdzielni produkcji rolniczej (rolniczych spółdzielni produkcyjnych i spółdzielni powstałych na ich bazie oraz spółdzielni kółek rolniczych);

f) duchownych pełniących obowiązki duszpasterskie.

2. Dane dotyczące pracujących według stanu w dniu 31 grudnia podano bez przeliczenia niepełnozatrudnionych na pełnozatrudnionych, przy przyjęciu zasady jednorazowego ujmowania tych osób w głównym miejscu pracy.

3. Dane dotyczące pracujących w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie według stanu w dniu 31 grudnia w latach 2010–2012 na podstawie wyników Powszechnego Spisu Rolnego 2010. Dane o pracujących w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie od 2010 r. nie są w pełni porównywalne z danymi za lata poprzednie.

4. Dane o zatrudnionych na podstawie stosunku pracy dotyczą:

a) zatrudnienia według stanu w dniu 31 grudnia osób pełnozatrudnionych (łącznie z sezonowymi i zatrudnionymi dorywczo) oraz niepełnozatrudnionych w głównym miejscu pracy bez przeliczania na pełnozatrudnionych;

b) przeciętnego zatrudnienia pracowników pełnozatrudnionych (łącznie z sezonowymi i zatrudnionymi dorywczo) oraz niepełnozatrudnionych w przeliczeniu na pełnozatrudnionych.

5. Dane nie obejmują jednostek budżetowych prowadzących działalność w zakresie obrony narodowej i bezpieczeństwa publicznego.

6. Dane o bezrobotnych zarejestrowanych obejmują osoby, które zgodnie z ustawą z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy, obowiązującą od 1 czerwca 2004 r., (tekst jednolity Dz. U. z 2013 r. poz. 674, ze zm.) określone są jako bezrobotne.

7. Pod pojęciem bezrobotnego należy rozumieć osobę niezatrudnioną i niewykonującą innej pracy zarobkowej, zdolną i gotową do podjęcia zatrudnienia w pełnym wymiarze czasu pracy (bądź, jeśli jest osobą niepełnosprawną – zdolną i gotową do podjęcia zatrudnienia co najmniej w połowie tego wymiaru czasu pracy), nieuczącą się w szkole, z wyjątkiem szkół dla dorosłych lub przystępującą do egzaminu eksternistycznego z zakresu tej szkoły lub szkół wyższych w systemie studiów niestacjonarnych zarejestrowaną we właściwym dla miejsca zameldowania (stałego lub czasowego) powiatowym urzędzie pracy oraz poszukującą zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej, jeżeli m. in.:

a) ukończyła 18 lat i nie osiągnęła wieku emerytalnego;

b) nie nabyła prawa do emerytury lub renty z tytułu niezdolności do pracy (przynawanej przez zagraniczny organ emerytalny lub rentowy), renty rodzinnej, renty szkoleniowej, renty socjalnej, nie pobiera świadczenia lub zasiłku przedemerytalnego, świadczenia rehabilitacyjnego, zasiłku chorobowego, macierzyńskiego lub zasiłku w wysokości zasiłku macierzyńskiego;

c) nie jest właścicielem lub posiadaczem (samoistnym lub zależnym) nieruchomości rolnej o powierzchni użytków rolnych powyżej 2 ha przeliczeniowych, nie podlega ubezpieczeniu emerytalnemu i rentowemu z tytułu stałej pracy, jako współmałżonek lub domownik w gospodarstwie rolnym o powierzchni użytków rolnych przekraczającej 2 ha przeliczeniowe;

d) nie złożyła wniosku do ewidencji działalności gospodarczej albo po złożeniu wniosku o wpis nie zgłosiła do ewidencji działalności gospodarczej wniosku o zawieszenie wykonywania działalności gospodarczej i okres zawieszenia jeszcze nie upłynął, albo nie upłynął jeszcze okres do określonego we wniosku o wpis do ewidencji działalności gospodarczej dnia podjęcia działalności gospodarczej;

e) nie jest tymczasowo aresztowana lub nie odbywa kary pozbawienia wolności;

f) nie uzyskuje miesięcznie przychodu w wysokości przekraczającej połowę minimalnego wynagrodzenia za pracę, z wyłączeniem przychodów uzyskanych z tytułu odsetek lub innych przychodów od środków pieniężnych zgromadzonych na rachunkach bankowych;

g) nie pobiera, na podstawie przepisów o pomocy społecznej, zasiłku stałego;

h) nie pobiera, na podstawie przepisów o świadczeniach rodzinnych, świadczenia pielęgnacyjnego lub dodatku do zasiłku rodzinnego z tytułu samotnego wychowywania dziecka i utraty prawa do zasiłku dla bezrobotnych na skutek upływu ustawowego okresu jego pobierania;

i) nie pobiera, po ustaniu zatrudnienia, świadczenia szkoleniowego.

8. Stopę bezrobocia rejestrowanego obliczono jako stosunek liczby bezrobotnych zarejestrowanych do liczby cywilnej ludności aktywnej zawodowo, tj. bez osób odbywających czynną służbę wojskową oraz pracowników jednostek budżetowych prowadzących działalność w zakresie obrony narodowej i bezpieczeństwa publicznego.

9. Krajowy Rejestr Urzędowy Podmiotów Gospodarki Narodowej, zwany dalej rejestrem REGON prowadzony jest przez Prezesa GUS. Zasady prowadzenia rejestru REGON określają przepisy ustawy z dnia 29 czerwca 1995 r. o statystyce publicznej (Dz. U. z 2023 r. poz. 773 z późn. zm.) oraz przepisy rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 30 listopada 2015 r. w sprawie sposobu i metodologii prowadzenia i aktualizacji krajowego rejestru urzędowego podmiotów gospodarki narodowej, wzorów wniosków, ankiet i zaświadczeń (Dz. U. poz. 2009 z późn. zm.).

Informacje zbierane w rejestrze REGON nie są danymi statystycznymi (art. 41 ust. 3 ustawy o statystyce publicznej) co oznacza, że są one – z określonymi wyjątkami – jawne i ogólnodostępne.

Do rejestru REGON wpisywane są podmioty gospodarki narodowej, czyli osoby prawne, jednostki organizacyjne niemające osobowości prawnej, osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą oraz ich jednostki lokalne.

Podstawową funkcją rejestru REGON jest identyfikowanie podmiotów gospodarki narodowej w sposób jednoznaczny i niepowtarzalny, co realizuje się poprzez nadawanie im numerów identyfikacyjnych REGON posiadających walor unikatowości.

Rejestr REGON jest na bieżąco aktualizowany na podstawie danych przekazywanych z innych rejestrów oraz na podstawie wniosków zgłaszanych do urzędów statystycznych przez podmioty zobowiązane do zgłaszania informacji do rejestru REGON w tym trybie. Zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa wpis, zmiana wpisu lub skreślenie z rejestru REGON dla:

- a) przedsiębiorców będących osobami fizycznymi następuje na podstawie danych oraz informacji przekazywanych drogą elektroniczną z Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej prowadzonej przez ministra właściwego do spraw gospodarki,
- b) podmiotów wpisanych do Krajowego Rejestru Sądowego, z wyłączeniem rejestru dłużników niewypłacalnych i podmiotów, o których mowa w art. 49a ust. 1 o Krajowym Rejestrze Sądowym, następuje od 1 grudnia 2014 r. na podstawie danych przekazywanych do rejestru REGON drogą elektroniczną z KRS, a w zakresie danych uzupełniających wymienionych w art. 42, ust. 3a, pkt 2 ustawy o statystyce publicznej – na podstawie danych przekazywanych z CRP KEP,
- c) szkół lub placówek oświatowych następuje na podstawie danych przekazywanych do rejestru REGON drogą elektroniczną z bazy Systemu Informacji Oświatowej (SIO),
- d) pozostałych podmiotów gospodarki narodowej następuje na podstawie wniosku RG-OP (wniosek o wpis do krajowego rejestru urzędowego podmiotów gospodarki narodowej, o zmianę cech objętych wpisem, o skreślenie wpisu osoby prawnej, jednostki organizacyjnej niemającej osobowości prawnej lub ich jednostki lokalnej) lub RG-OF (wniosek o wpis do krajowego rejestru urzędowego podmiotów gospodarki narodowej, o zmianę cech objętych wpisem, o skreślenie wpisu osoby fizycznej prowadzącej działalność gospodarczą lub jej jednostki lokalnej niepodlegających wpisowi do CEIDG).

Zgodnie z zakresem przedmiotowym rejestru REGON, określonym w art. 42 ust. 3 ustawy o statystyce publicznej, podmioty gospodarki narodowej opisywane są m.in. przez formę prawną, formę własności, rodzaj działalności wg Polskiej Klasyfikacji Działalności. Wymienione kategorie są w rejestrze REGON ujęte w uporządkowany układ stosownie do przepisów § 7 - 9 powołanego na wstępie rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 30 listopada 2015 r.

Forma prawna podmiotu jest określona jednoznacznie przez wskazanie podstawowej formy prawnej oraz szczególnej formy prawnej, których katalog zawarty jest w § 7 powołanego wyżej rozporządzenia.

Jakość życia

1. Dane na temat przestępstw pochodzą z opracowania Komendy Głównej Policji przekazanego Serwisowi Samorządowemu PAP w ramach przygotowania rankingu: „Gmina Dobra do Życia” (https://samorząd.pap.pl/sites/default/files/2023-11/przestępstwa_2022_0.pdf)
2. Dane o wypadkach drogowych pochodzą z policyjnego Systemu Ewidencji Wypadków i Kolizji (SEWiK)
3. Wypadek drogowy - zdarzenie mające związek z ruchem pojazdów na drogach publicznych, w wyniku którego nastąpiła śmierć lub uszkodzenie ciała osób. Za śmiertelną ofiarę wypadku drogowego uznaje się osobę zmarłą w wyniku doznanych obrażeń na miejscu lub w ciągu 30 dni. Za ranną ofiarę wypadku drogowego uznaje się osobę, która doznała obrażeń ciała i otrzymała pomoc lekarską.
4. Zasoby mieszkaniowe – Ogół mieszkań zamieszkałych i niezamieszkałych znajdujących się w budynkach mieszkalnych i niemieszkalnych.
5. Powierzchnia użytkowa mieszkania – Suma powierzchni wszystkich pomieszczeń w mieszkaniu lub budynku mieszkalnym, w którym znajduje się tylko jedno mieszkanie, tj. pokoi, kuchni, spiżarni, przedpokoi, alków, holi, korytarzy, łazienek, ubikacji, obudowanej werandy, ganku, garderoby oraz innych pomieszczeń służących mieszkalnym i gospodarczym potrzebom mieszkańców bez względu na ich przeznaczenie i sposób użytkowania (m. in. pracownia artystyczna, pomieszczenia rekreacyjne itp.).
6. Mieszkania oddane do użytkowania – Mieszkania (budynki mieszkalne), których zakończenie budowy zgłoszone zostało przez inwestora powiatowemu organowi nadzoru budowlanego i organ ten nie zgłosił sprzeciwu - w drodze decyzji, lub na których użytkowanie inwestor uzyskał pozwolenie, w drodze decyzji, od organu nadzoru budowlanego.
7. Powierzchnia użytkowa mieszkań oddanych do użytkowania – Powierzchnia użytkowa mieszkań, których zakończenie budowy zgłoszone zostało przez inwestora powiatowemu organowi nadzoru budowlanego i organ ten nie zgłosił sprzeciwu (w drodze decyzji) lub na których użytkowanie inwestor uzyskał pozwolenie w drodze decyzji od organu nadzoru budowlanego.
8. Informacje dotyczące bibliotek gromadzone są corocznie przy pomocy jednego, wspólnego sprawozdania GUS o symbolu K-03.
9. Biblioteka publiczna – Placówka, która służy rozwijaniu i zaspakajaniu potrzeb oświatowych, kulturalnych i informacyjnych ogółu społeczeństwa oraz uczestniczy w upowszechnianiu wiedzy i kultury.
10. Księgozbiór – Zbiór obejmujący wydawnictwa nieperiodyczne (książki i broszury) i wydawnictwa periodyczne (gazety i czasopisma).
11. Informacje dotyczące działalności centrów kultury, domów kultury, ośrodków kultury, klubów i świetlic pozyskiwane są z wykorzystaniem sprawozdania GUS o symbolu K-07.
12. Do imprez organizowanych przez jednostki zalicza się imprezy kulturalne zorganizowane w roku sprawozdawczym, dostępne dla publiczności i dla stałych uczestników kół, klubów, pracowni itp.
13. Apteka – placówka ochrony zdrowia publicznego, w której osoby uprawnione świadczą w szczególności usługi farmaceutyczne¹
14. Przychodnia – przedsiębiorstwo/zakład leczniczy podmiotu leczniczego, w którym udziela się ambulatoryjnych świadczeń zdrowotnych podstawowej lub specjalistycznej opieki zdrowotnej oraz świadczenia z zakresu rehabilitacji leczniczej.
15. Porada lekarska – świadczenie zdrowotne udzielone przez lekarza, lekarza dentystę lub psychologa.

¹ Ustawa z dnia 6 września 2001 r. Prawo farmaceutyczne (Dz. U. 2022 poz. 2301).

16. Odsetek dzieci objętych opieką w żłobkach to stosunek liczby wszystkich dzieci objętych opieką w żłobkach, oddziałach żłobkowych oraz od 2012 r. - klubach dziecięcych do liczby dzieci w grupie wieku do lat 3 (bez trzylatków) - wyrażony procentowo. Wskaźniki odnoszące się do liczby i struktury ludności (płeć, grupy wieku) od 2020 roku zostały przeliczone zgodnie z bilansem przygotowanym w oparciu o wyniki NSP 2021. Podstawą kartoteki do badania za 2022 rok był Rejestr Żłobków, który nie zawiera kategorii „oddziały żłobkowe”.

17. Dzieci objęte wychowaniem przedszkolnym – Dzieci, na ogół w wieku 3-6 lat, uczęszczające do przedszkoli, oddziałów przedszkolnych w szkołach podstawowych oraz innych form wychowania przedszkolnego (zespołów wychowania przedszkolnego i punktów przedszkolnych).

18. Oddział w szkole podstawowej – Podstawowa jednostka organizacyjna szkoły. W szkole oddział stanowi grupa uczniów pobierających naukę w tej samej klasie.

19. Do szkół ponadpodstawowych w roku szkolnym 2023/24 należały: 4-letnie licea ogólnokształcące, 5-letnie technika, 3-letnie branżowe szkoły I stopnia, 2-letnie branżowe szkoły II stopnia, 3-letnie szkoły specjalne przysposabiające do pracy oraz szkoły policealne. Do szkół tych zaliczały się również umownie szkoły artystyczne dające uprawnienia zawodowe.

20. Dane o wynikach egzaminu ósmoklasisty pochodzą z Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Krakowie (<https://www.oke.krakow.pl/inf/>). Obejmują średni wynik w procentach uzyskany w sprawdzianach ósmoklasistów (z części humanistycznej, matematyczno-przyrodniczej i językowej poziomu podstawowy) w szkołach podstawowych dla dzieci i młodzieży bez szkół specjalnych.

21. Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej – Wszyscy członkowie gospodarstw domowych, które w roku badania otrzymały przynajmniej raz jakąkolwiek pomoc świadczoną przez ośrodki pomocy społecznej. W populacji beneficjentów ujmuje się także osoby bezdomne korzystające z pomocy gminy.

22. Źródłem wiedzy o świadczeniach pomocy społecznej jest roczne sprawozdanie Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej z udzielonych świadczeń pomocy społecznej - pieniężnych, w naturze i usługach za styczeń – grudzień 2023 (MRIPS-03).

23. Dane o frekwencji w wyborach samorządowych pochodzą z Państwowej Komisji Wyborczej (<https://samorząd2024.pkw.gov.pl/>).

24. Odpady komunalne – odpady powstające w gospodarstwach domowych, z wyłączeniem pojazdów wycofanych z eksploatacji, a także odpady niezawierające odpadów niebezpiecznych pochodzące od innych wytwórców odpadów, które ze względu na swój charakter lub skład są podobne do odpadów powstających w gospodarstwach domowych.

25. Miejsca noclegowe w turystycznych obiektach noclegowych – Miejsce przygotowane dla turysty bez względu na to, czy jest zajęte czy też nie. Do liczby miejsc niezalicza się tzw. miejsc dostawnych oraz miejsc zajętych przez personel obiektu i inne osoby stale zamieszkujące w obiekcie (np. gdy część obiektu wykorzystywana jest na tzw. hotel robotniczy).

26. Dane na temat zabytków nieruchomych pochodzą z Narodowego Instytutu Dziedzictwa (<https://nid.pl/zasoby/rejestr-zabytkow-zasoby/>).

27. Obiekt sportowy to samodzielny zwarty zespół urządzeń terenowych oraz budynków przeznaczonych do celów sportowych. Dane o obiektach sportowych są zbierane co 4 lata i nie obejmują obiektów przyszłolnych.

28. Dane o długości dróg publicznych pochodzą z zasobów Głównego Urzędu Geodezji i Kartografii – Baza Danych Obiektów Topograficznych (<https://bdot10k.geoportal.gov.pl/>).

Methodological notes

Methodological explanations concerning basic definitions and methods of compiling statistical data are enumerated in the general notes to individual chapters, and more detailed information pertaining to particular fields of statistics can be found in subject matter publications

The publication divides towns according to population into:

medium-sized towns – towns with a population of more than 20,000 people as of 31 December 2022;

small towns – towns with a population of between 5,000 and 20,000 as of 31 December 2022;

very small towns – towns with a population of less than 5,000 as of 31 December 2022;

Demography

1. Population in a specific unit of the territorial division includes people registered for permanent residence and actually living there as well as people living there temporarily (registered in a given administrative unit for a temporary stay for above 3 months; until 2005 – above 2 months) or declaring permanent residence without registration.

2. Starting from data for year 2012 annually rates are calculated using the actually residing population as of 30 June for the given year.

3. Working age population refers to males aged 18–64 and females aged 18–59. In this category the age groups of mobility (i.e. 18–44) and non-mobility (i.e. 45–64 for males and 45–59 for females) are distinguished. Non-working age population is defined as pre-working age population, i.e. up to the age of 17 and postworking age population, i.e. 65 and more for males and 60 and more for females.

4. Actual increase of population is the sum of natural increase of population and internal and international net migration (for permanent and temporary residence).

5. Data regarding the vital statistics according to the territorial division were compiled as follows:

- births – according to the mother's place of permanent residence,
- deaths – according to the deceased's place of permanent residence.

6. Natural increase accounts for the difference between the number of live births and deaths in a given period.

7. Internal migration is a change of place of permanent (or temporary) residence connected with crossing an administrative border of gmina with a purpose to settle in other administrative unit. In case of urban-rural gmina a change of place of residence between urban and rural area of this gmina is also migration. Internal migration is also a change of kind of registration from temporary stay to permanent residence in the same administrative unit, if a previous place of permanent residence was in other administrative unit. Changes of address within the same unit are excluded from data on internal migration, as they do not influence the size and structure of population of this unit.

Internal migration is divided into two groups: intervoivodship movement (from one to other voivodship) and intravoivodship movement (within the same voivodship).

The term "inflow" is used in case of registration of arrival for permanent residence, the term "outflow" – in case of registration of departure from the place of permanent residence (i.e. registration of arrival for permanent residence in other administrative unit).

12. International migration of the population is understood as moves of the people related to change of country of residence. Regulation (EC) 862/2007 of the European Parliament and of the Council of 11th July 2007 contains the definition of migration taking into account intended period of residence in another country for at least 12 months. According to this definition: immigration means arrival in the country of a person who previously was an usual resident of another country with intention to stay for a period of at least 12 months, emigration means departure from the country by its usual resident with intention to stay abroad for a period of at least 12 months.

Usual resident of the country is a person who resides or intends to reside in a given country for period of at least 12 months.

Labour market and entrepreneurship

1. Data regarding employment concern people performing work that brings them earnings or income; employed persons include:

a) persons employed on the basis of an employment contract (contract of employment, appointment, appointment or business relationship);

b) employers and self-employed, namely:

owners, co-owners and leaseholders of individual farms in agriculture (including assisting members of their families), i.e. those working on private farms (with an area of agricultural land up to 1 ha and over 1 ha) and individual owners of farm animals without agricultural land; owners and co-owners (including assisting members of their families, excluding partners of companies that do not work in the company) entities conducting business activity outside private farms in agriculture; other self-employed persons, for example, persons performing independent professions;

c) people who do housework;

d) agents (including assisting family members and agents employed by agents);

e) members of agricultural production cooperatives (agricultural production co-operatives and cooperatives formed on their basis as well as agricultural cooperative cooperatives);

f) clerics who are pastors.

2. Data regarding employment as at 31 December are given without converting part-time employees into full-time employees, with the adoption of the principle of one-off recognition of these persons in the main place of work.

3. Data regarding employment in private farms in agriculture as of 31 December based on the results of the Agricultural Census, 2010. Data on employment in private farms in agriculture since 2010 are not fully comparable with data for previous years.

4. Data about employees based on the employment relationship apply:

a) employment as of 31 December of full-time employees (including seasonal and occasional employees) and part-time employees in the main place of work without recourse to full-time employees;

b) average employment of full-time employees (including seasonal and casual employed) and part time employed in full-time employees.

5. The data do not include budgetary units conducting activity in the field of national defense and public safety.

6. Data on registered unemployed include persons who, in accordance with the Act of 20 April 2004 on employment promotion and labour market institutions, in force since 1 June 2004, (consolidated text Journal of Laws of 2013, item 674, with d.) are defined as unemployed.

7. The unemployed person should be understood as an unemployed person who does not pursue other gainful employment, who is capable and ready to take up full-time employment (or if he is disabled – able and willing to take up at least half of this working time) who is not in a school, with the exception of adult schools or access to an extramural examination within the scope of this school or higher education in part-time studies system – registered at the competent place of residence (permanent or temporary) powiat employment office and seeking employment or other paid work, if among others:

a) turned 18 and did not reach retirement age,

b) did not acquire the right to an old-age or disability pension (granted by a foreign pension or pension authority), survivor's pension, training pension, social pension, does not receive: pre-retirement benefit, benefit, rehabilitation benefit, sickness benefit, maternity benefit or an allowance in the amount of maternity benefit,

c) is not the owner or holder (self-dependent or dependent) of an agricultural property with an area of agricultural land exceeding 2 conversion hectares, not subject to retirement and pension insurance for permanent work as a spouse or household member in an agricultural area with an area of agricultural land exceeding 2 conversion ha,

d) did not submit an application to the business activity register or after submitting the application for entry, did not submit an application for suspension of economic activity to the business activity register and the suspension period has not yet expired or the period up to the specified in the application for entry in the business register has not expired on the day of starting a business,

e) is not temporarily arrested or deprived of his liberty,

f) does not receive monthly income in the amount exceeding half of the minimum pay for work, excluding revenues from interest or other income from funds accumulated on bank accounts,

g) does not receive a permanent allowance under the provisions on social assistance

h) does not receive, on the basis of provisions on family benefits, nursing benefit or supplement to the family allowance for single parenting and loss of the right to unemployment benefit due to the expiration of the statutory period of its collection,

i) does not receive, after termination of employment, training benefits.

8. The registered unemployment rate was calculated as the ratio of the number of unemployed registered to the civilian number of the active population, i.e. without persons engaged in active military service and employees of budgetary units conducting activity in the field of national defense and public safety.

9. The National Official Business Register, hereinafter referred to as REGON, is held by the President of Statistics Poland. The principles of the REGON register are specified by the provisions of the Act of 29 June 1995 on Official Statistics (Journal of Laws of 2023, item 773 with later amendments) and the regulation of the Council of Ministers of 30 November 2015, on the mode and methodology of running and updating the National Official Business Register and templates for applications, surveys and certificates (Journal of Laws item 2009 as amended). Information collected in the REGON register is not statistical data (article 41, paragraph 3 of the Act on Official Statistics), which means that this information is – with certain exceptions - explicit and public.

Entities of the national economy are entered in the REGON register, i.e. legal persons, organizational entities without legal personality, natural persons conducting economic activity and their local units.

The primary function of the REGON register is to identify the entities of the national economy in a clear

and unique manner, which is achieved by providing them with a REGON identification number with the value of uniqueness.

REGON register is being constantly updated on the basis of data provided by other registers and on the basis of applications submitted to statistical offices by legal units obliged to submit such information to the REGON register. In accordance with the applicable laws, change of entry or deletion from the REGON register for:

- a) entrepreneurs, who are natural persons, on the basis of data and information transmitted electronically from the Central Register and Information on Economic Activity (CEIDG) conducted by the Minister responsible for economy.
- b) entities entered into the National Court Register (KRS), with the exception of the register of insolvent debtors and entities referred to in the article 49a para. 1 on the National Council of the Judiciary is from 1 December 2014 on the basis of data transferred to the REGON register electronically from the KRS, and as regards the supplementary data listed in art. 42, para. 3a, point 2 of the Act on Official Statistics based on the data transmitted from the CRP KEP,
- c) schools or educational establishments is based on the data provided to the REGON register electronically from Educational Information System (SIO),
- d) other entities of the national economy takes place on the basis of the RG-OP application (application for registration in the national register of business entities to change the characteristics of the entry, the deletion of the entry of a legal person, organizational unit without legal personality or their local unit) or RG-OF (application for registration in the national register of business entities, for a change characteristics of the entry, the deletion of the entry of a natural person conducting economic activity or its local individual not subject to for entry into the CEIDG).

In accordance with the scope of data contained in the REGON register, referred to in article 42, paragraph 3 of the Act on Official Statistics, entities of the national economy are described, inter alia, by the legal form, the form of ownership, type of activity according to the Polish Classification of Activities (PKD). The mentioned categories are included in the REGON register properly categorized in accordance with the provisions of § 7 – 9 the Regulation of the Council of Ministers of 30 November 2015.

The legal form of the entity is determined unambiguously by indicating the basic legal form and the specific legal form, the catalogue of which is contained in § 7 of the above-mentioned regulation.

Quality of life

1. Data on crimes come from a study by the National Police Headquarters submitted to the PAP Local Government Service as part of the preparation of the ranking: „Gmina Dobra do Życia” (https://samorzad.pap.pl/sites/default/files/2023-11/przestepstwa_2022_0.pdf)
2. Data on road accidents come from the Police Accident and Collision Registration System (SEWiK).
3. Road accident - event connected with the movement of vehicles on public roads as a result of which death or injury occurred. A road accident fatality is understood as a person who died (as a result of injuries incurred) at the scene of the accident or in the course of 30 days. A road accident injury is understood as a person who incurred injuries and received medical attention.
4. Dwelling stocks – A total number of inhabited and uninhabited dwellings in residential and non-residential buildings.

5. Useful floor area of a dwelling – A total useful area of all premises in a dwelling or in a residential building in which there is only one dwelling, i.e. rooms, a kitchen, larders, anterooms, alcoves, halls, corridors, bathrooms, toilets, a cased veranda, a porch, a dressing room and other premises for residential and utility needs of dwellers regardless of their designation and purpose of use (among other things: ateliers, recreation facilities etc).
6. Dwellings completed – Dwellings (residential buildings) whose completion was registered by an investor at local building control authorities and this body did not raise any objections or with respect to whose use the investor obtained a permit by decision of building control authorities.
7. Useful floor space of a dwelling completed – Useful floor space of dwellings whose completion was reported by an investor to the building control authorities and this body did not raise any objections (by decision) or for the use of which the investor has obtained permission (through a decision) from the building control authorities.
8. Information on libraries is collected on a yearly basis - starting from 2011 - with the help of one, joint report with the symbol K-03.
9. Public library – Institution as serve as a means of developing and meet the needs of educational, cultural and public information and participate in the dissemination of knowledge and culture.
10. Collection – A collection of non-periodic publications (books and pamphlets) and periodicals (newspapers and magazines).
11. Information on the activities of centres of culture, cultural centres and establishments, clubs and community centres is obtained with the use of the report with the symbol K-07.
12. Events organised by units include cultural events organised in the reporting year, available to the public and for regular participants of clubs, sections, workshops, etc.
13. Pharmacy – an establishment within health care system, where pharmacists and other pharmaceutical personnel provide pharmaceutical services².
14. An out-patient department – health centres, clinics, ambulatory departments and infirmaries, diagnostic facilities and medical diagnostic laboratories which provide primary health care or specialized health care and benefits in the field of rehabilitation.
15. Consultation – health service provided by a doctor, dentist or psychologist.
16. The percentage of children cared for in nurseries is the ratio of the number of all children cared for in nurseries, nursery wards and since 2012 - children's clubs, to the number of children in the age group up to 3 years - expressed as a percentage. Indicators relating to the number and structure of the population (gender, age group) since 2020 have been recalculated in accordance with the balance sheet prepared on the basis of the results of the National Census 2021. The base for the set of institutions committed to fill in the questionnaire survey was the Register of Nurseries, excluding the category "nursery wards".
17. Children in pre-primary education – Children, typically aged 3-6 years, attending nursery schools, pre-primary sections in primary schools and other forms of pre-school education (pre-primary education units and pre-primary centres).
18. School section – A basic organisational entity of a school. A school section comprises a group of pupils/students being educated in the same grade.
19. Post-primary schools in the 2023/24 school year included: 4-year general secondary schools, 5-year technical secondary schools, 3-year stage I sectoral vocational schools, 2-year stage II sectoral vocational schools, 3-year special job-training schools and post-secondary schools. General art schools leading to professional certification were also included in these schools.

² The Act of 6 September 2001 – the Pharmaceutical Law (uniform text Journal of Laws of 2022 item 2301).

20. Data on the results of the eighth-grader exam come from the Regional Examination Board in Krakow (<https://www.oke.krakow.pl/inf/>). They include the average result in percentage obtained in eighth-graders' tests (in the humanities, mathematics and natural sciences and language parts at the basic level) in primary schools for children and young people without special schools.
21. Beneficiaries of social assistance at domicile – All members of households with at least one social assistance beneficiary and homeless people, who in the survey year received at least once any benefit provided by social welfare centers.
22. The source of knowledge about social assistance benefits is the annual report of the Ministry of Family, Labour and Social Policy on social assistance benefits – cash, in kind and services for the period of January – December 2023 (MRiPS-03).
23. Data on turnout in local elections come from the National Electoral Commission (<https://samo-rzad2024.pkw.gov.pl/>).
24. Municipal waste – Waste generated in households, excluding end-of-life vehicles or generated by other waste producers (excluding hazardous waste) which on the account of its character and composition is similar to waste from households.
25. Bed places in tourist accommodation establishments – The number of bed places in an establishment or dwelling is determined by the number of persons who can stay overnight in the beds set up in the establishment (dwelling), ignoring any extra beds that may be set up by customer request and excluding bed places used by the employees working for the establishment (for example, when part of the facility is used as staff hotel).
26. Data on immovable monuments come from the National Heritage Board (<https://nid.pl/zasoby/re-jestr-zabytkow-zasoby/>).
27. Sports facility – separate, compact complex of field equipment and buildings intended for sporting purposes.
28. Data on the length of public roads come from the resources of the Head Office of Geodesy and Cartography – Database of Topographic Objects (<https://bdot10k.geoportal.gov.pl/>).

